GEORGII BERTINI CAMPANI

DE CONSVLTATIONIBVS Medicorum ET METHODICA FEBRIVM *Curatione* COMMENTARIVS.

BASILEÆ
per CONRADVM VVALDKIRCH.
cIↄ Iↄ XXCVI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Dum veteris leges Medicinæ expandere ſcriptis
Bertinus, Coa qua valet, arte parat:
Hunc ab eo ſollers de multis antè paratum
Extorſit Soſius Bibliopola librum,
Quem veluti πρόδρομον dimitteret, omnibus indeq́;
Auctorem notum, ſicut ab vngue, daret.

D. Lebevs. T.

CLARISSIMO EQVITI NICOLAO HARAVCVRIO HODOVILLAEO NOBILI REGIS NAVARRAE à Cubiculo

GEORGIVS BERTINVS Medicus S.

CVm Montebelgardo (quò me è nouiſsimis tempeſtatibus Gallicis ſubduxeram) huc à te de morbo illo cuius velut importuni tyrãnidominatu tandiu teneris, conſultandi cauſa aduocatus eſſem, nullam intermiſsionem officij feci, coadiuuante D. GVILELMO ARRAGOSIO *Medico Caſareo et Regio, probitate & doctrina commendatiſsimo, quin omni noſtra cura ſtudio atq; induſtria tibi tandem meliuſculè eſſet. Reliquum ſucciſsiuum tem-*

pus, ad ea quæ de Vniuerſa Medicina iampridem habebam inſtituta, perpolienda conuerti, vt conſecutus iam quod conabar, paratum & inſtructum opus Typographo demandarim. Qui dum videt id ante initium anni venientis integrum excudi non poſſe, extorſit à me vt hunc cōmentarium de conſultationibus Medicorum, atq; de neceſſaria earundē in curandis febribus methodo (in quo tractaſſe videor quæ nec fortaſſe ſatis ſunt nota omnib. & ſunt cognitione digniſſima) de penu illo depromere & velut ſuperfœtationem ante partū in apertum proferre per me illi liceret, vt & mea ſponte & eius inuitatu prodeſſe poſſem. Cùm verò eum noluiſſem antè à me dimittere, quàm patronū illi aliquē ſplendidum quæſiiſſem, dignus occurriſti mihi in cuius nomine appareret, cū propter ſumma quæ in te ſunt pietatis, generis virtutisq; ornamenta, tum ob rem ipſam de qua agitur, atq; vt quando abs te digreſſus ero, præſenti declarationi & teſtimonio tibi ſit hic libellus meæ in te obſeruantiæ, plenæq; ſtudij & officij voluntatis, qua et me tibi ſemper præſtò futurum, ſpondeo. Vale, Baſileæ Cal. Aug. CIↃ IↃ XIVC.

DE PARTICVLARI REMEDIORVM VSVRPATIONE ET METHODO CONSVLTATIOnis medicæ.

Capvt I.

IN legitima & tépeſtiua remediorum, & ſyrmeſmi vſurpatione, tria ſumma fide ac religione ſunt perpédenda, nimirum diagnoſis, prognoſis & therapeutice. In diagnoſi tria indicationum genera, nempe quæ ſunt contra naturam, præter naturam & ſecundum naturá ſingulari cautione obſeruabuntur. Primùm in methodica conſultatione indicationes, quę ſunt contra naturam ad amuſsim ſunt examinádæ, vtpote morbus, eiuſdem natales & ſymptomata. In morbi perſpicientia quatuor ſummæ & celeberrimæ indicationes ſeſe

conſpicuè detegunt, ſpecies, magnitudo, mos & motus. Speciẽ morbi arguunt natura, eiuſdẽ pars affecta, humoris dominatus, actio læſa, excremẽtorum conditio & alia ſigna pathognomonica, quæ partis affectæ & morbi eam obſidentis ideam referunt. Non ſolùm in morbo ſpeciẽ, ſed eiuſdem indiuiduum ſpectare oportet, quòd ars nõ ſolùm in illa, ſed etiam in hoc verſetur. Si enim febris diaria ſollicitat, conſideranda quæ'nam & à qua cauſa contrahatur. Si hectica ægrum exerceat, prouidendum an prima, vel ſecunda, vel tertia ſpecies ſit. Si continua eſſentialis, an cauſus, an lipyria, an hemitriteus, an typhodes, an aſſodes, an terciana, an quotidiana: an quartana affligat. Si verò febris ſymptomaticæ dominatu tenetur æger, æqua animi lance examinandum eſt, an per congeſtionẽ ob partis imbecillitatem, an per affluxũ, ſiue per deſtillationem, ſiue per palindromen genitum, ſiue per anaropẽ, ſiue per catarhopem ſic inuehatur, an verò pars labe & corruptela conflictetur. Hæc eadem methodi veſtigia in affectibus partium ſunt tenenda, vt ſi dolor capitis vrgeat, ad vnguem diſtinguendum eſt an cephalea, à qua cauſa contrahatur, & quam cerebri partem obſidione cingat. Si melãcholia, an hypochõdriaca

driaca,an corpus vniuerſum, an cerebrum tantũ occupet. Si apoplexia,an debilis,an fortis: ſi conuulſio, an tetanos,an emproſthotonos, an epiſthotonos: ſi inflãmatio oculi,an taraxis,an ophthalmia,an chemoſis:ſi angina,an vera,an notha: ſi pleuritis, an vera an falſa:ſi phthiſis,an à deſtillatione maligna, an ab vlcere pulmonis, an à ſpinali medulla proficiſcatur.Si icterus,an felleus, an criticus, an hepaticus, qui aut ab obſtructione, aut inflammatione, aut ſcyrro ingeneratur. Si hydrops, an ab interturbata, vel priuata vel abolita functione oriatur. Magnitudo verò ſeu efficacitas morbi ex ſymptomatũ magnitudine, mos ex malitia,& partis affectæ cõditione, motus ex certis excandeſcentiæ periodis innoteſcit.Porrò in vera morbi hiſtoria accuratè perpendendum eſt, an ſit acutus, vel longus, recens an inueteratus, an epidemius, an primarius vel ſecundarius, an eſſentialis vel ſymptomaticus,an bene, vel malè moratus,an vniuerſalis,an particularis,an primum inuadens, an alteri ſuccedens,an ſimplex vel compoſitus.Sequitur ordine cauſæ ſcaturigo,que vel eſt euidẽs, ſeu externa aut interna:hæc exiſtit vel antecedens, vel continens, proprijsq; ſignis ſeſe exhibet.Cõtinens verò ab anteceden-

re, aut ab aëris vitio, aut ab incauta victus ratione, aut partium internarum cōtagione genita, vel primam, vel ſecundam vel tertiam corporis regionem obſidet. Primùm ſtudioſè iuueſtigandū eſt an humor ſit crudus, vel leuiter vel multum corruptus, qui in priſtinam bonitatē redire non poſsit, an facilis vel difficilis, an erodens vel lenis, an craſſus vel tenuis, an paucus vel multus, an ſyncerus, vel cum ſanguine miſtus, recens vel inueteratus morbi formam ſemper inferens, an vagus, vel adhærens, vel cum obſtructione vel tumore, an vitioſus, an corruptus humor cum alicuius partis corruptela, an comitetur plethoram vel cacochymiam. Adhæc plurimùm intereſt cognoſcere vbi cauſa morbifica localem habeat generationem, fugacem cum ſimplici & parua intemperie coniunctam, vel obfirmatam & inueteratam, in quibus ſedibus ſtabuletur, quam viam affectet, & in quas partes proclinatas omne onus recumbat. Sicuti autem vnumquodque corpus, ſic vnaquæque pars ſuos manes & ſuam noxam patitur. Symptomata verò ſuperſunt, quæ in functionibus læſis, aut excrementorum vitio, aut ſimplici corporis affectu conſiſtunt, ſuapteque natura & propria vniuscuiuſque ſignificatione

conſpi-

conſpicuè ſe detegunt. Sequuntur ordine indicationes, quę ſecundum naturam exiſtunt, vtpote peculiaris ægri temperies, natiua cōſtitutio vel acquiſititia, vel ab inſtituto vitæ ſic comparata, vel calida, vel frigida, vel humida, vel ſicca, vel obeſa vel gracilis: plethorica vel mediocris, rara vel denſa, languida vel robuſta: quę viſu, tactu & ratione dignoſcitur: nec non ætas, ſexus & aliæ id genus, ſine quarum exacta perſpicientia tutò medicinā facere & ſyrmeſmum adhibere non poteſt medicus. Præterea non ſunt negligendæ indicationes præter naturam, ſuo loco iam copiosè deſcriptæ, & ſine quarum ſedula obſeruatione irrita ſunt curationis prꝑſidia. Quod ad prognoſin ſecundam vel ſiniſtram attinet: morbi magnitudo vel malignitas, cauſæ vehementia vel contumacia, ſymptomatum feritas, partis affectæ conditio, dignitas & neceſsitas ſunt cum viribus, cruditate vel coctione materiæ morbificæ conferenda, an natura morbi, an morbus naturæ ſit potēs. Fida enim præſagia fiunt, ex his, quæ neceſſariò accidunt naturæ & morbi ratione & robore: ſiquidem vis naturæ ex functionū integritate vel vitio, aut in partibus principib. aut alijs, quæ ab his propagantur, aut alijs, quæ adminiſtrationem

peculiarem obtinent, conſiſtente dignoſcitur: morbi verò natura ex ſpecie, magnitudine, more, motu eiuſdem, cauſa morbifica, vt materia cruda vel cocta innoteſcit. Quæ autem non neceſſariò contingunt in criſi & ſolutione morbi ſunt animi affectus, vt vigilia, triſtitia, quæ iudicium interturbant. Eodem negotio tanquam ex alta ſpecula prouidendum eſt, ex quatuor morbi, temporum, cruditatis & coctionis criſis, ad diem criſis & excretionis ſignis, quis & qualis ſit morbi exit⁹. Morbi enim ob qualitatem materiæ morbificę, craſſam vel tenuem quantitatem, paucam vel multam virium effœtationem, vel robur, & cutis meatus reſeratos vel occluſos aut excretione, aut diuturna coctione, aut metaſtaſi ſeu commutatione terminãtur: ſiquidem febres acutæ ex bilioſo humore, quãtitate mediocri contractæ in corpore vegeto, poris apertis & cælo calido per excretionem ſoluũtur. Vt enim vnumquodque animans proprium vitę tempus: ſic vnus quiſque morbus peculiarem terminum nãciſcitur, niſi hic à medico malè curante, & ægro delinquente interturbetur, aut humor ſit turgens, qui orgaſmo quodã in partem aliquam principẽ irruat: humorum enim aliquam partem occupantium

certæ

certæ prænotiones: vagantium & furentium, qui in aliquam partem principẽ impetu decumbere poſſunt, incertæ omninò exiſtunt. Febres verò acutæ ex humore craſſo & multo profectæ in viribus elanguescentibus, cutis denſitate & conſtitutione frigida ob inſignem morbi efficacitatem, & contumacem materiæ morbiferæ ſequacitatem per coctionem ſenſim, aut per metaſtaſim, aut per exitialem cataſtrophem iudicantur. Cùm enim ad magnitudinem morbi, aut ad potẽtem cauſam aut ad partem principem affectam virium infirmitas accedit res ægri ſunt in deteriore & anguſto loco. Ad hæc quò plures affectus ægrũ immaniter exercent, tantò magis aliquid ſiniſtri portendunt. In hoc negotio nõ ſunt negligenda peculiaris ſimilitudo & diſsimilitudo huic cõtraria, quæ in colore, charactere, mole, motu & functionibus ſingularum partium verſatur. Quinetiam medicus inſignis decretorijs & excretionis impetu ſagax & prouidus eſſe debet: quæ quidem peritos delectare, ignaros deterrere ſolent. Cæterùm medicus non modo certum iam nati morbi euentum præſentire, ſed etiam naſcentis & imminẽtis minus obſcura ſignorum ſignificatione inſtantem inſultum præuidere

debet,non aliter quàm nautæ futuram cæli tempeſtatem prȩcurrentibus ſignis prȩſagiunt. Etenim cacochymia, cachexia, plethora,capitis grauitas & dolor,obmurmurantes aurium ſonitus, pulſatio temporum, lachrymæ & caligines oculorum iniuſſæ, palpebræ intumeſcentes, odoratus hebetior, ſudor vndique diffluens, pruritus,lingua craſſeſcens, frequentior expuitio,laſsitudo ſpontanea,vigiliarum improba fatigatio,ſuffocationum anxietas, ſitis inſolens,ex ſomno labor, animi anxietas, ventriculi dolor,inflatio,oris amaror, lumborum & ſpinæ grauitas, dolor, excretiones nó naturales & id genus alia ſigna inſtantes morbos ſignificant:quibus præcautione,q̃ aut in alteratione, aut pharmacia, aut phlebotomia cóſiſtit,ſtatim occurrendum, eſt vt integra ſanitas redeat poſtliminio, ſine qua eximiæ animi dotes & præſtantes corporis geſtiones ſplendere nequeunt. Quocirca nihil ſibi reliqui faciet ad omnem diligentiam medicus, vt ex natura,cauſis & effectibus vniuſcuiuſq; morbi & aliorum ſignorum ſignificatione ſuprà commemoratorum de opportunis & legitimis remedijs cogitet, vel deploratos ægros curandos non ſuſcipiat, & de certo morbi exitu pronunciet. Supereſt therapeutice

peuticce ſeu medendi methodus, quæ conſiſtit in decenti qualitate, quantitate, vſus modo, & vtendi occaſione, phlebotomiæ, pharmaciæ & diætę, ſumptis indicationibus à ſpecie, magnitudine, more & motu morbi. Sicuti eandem ex facto ius, ſic ex morbi cognitione curatio dependet. Sunt prętereà duo profligandorum morborum lumina, nempe methodus & prudentia, de quibus obiter hîc diſſerendum eſt. Tria verò ſunt vniuerſalia celeberrima præſidia, quorum duo materias communes excludunt, nempe purgatio, cacochymiam: vacuatio plethoram ſubſtrahunt: diæta verò virium conſeruationem ſpectat, aut intemperiem alteratione corrigit & emendat. In phlebotomia non modò magnitudinem morbi & virium robur, ſed etiam naturam corporis, humoris & cæli ſumma religione animaduertere debet medicus. Nam qui ſunt corpore raro donati, & qui regionem ad meridiem ſpectantem incolunt, paucam & raram ſanguinis miſsionem ferunt. Quæ enim lege naturę ſunt commoda, ex euentu vt plurimùm ſunt incommoda. Ad hæc ſingulari iudicij trutina examinandum eſt, qua vacuatione vnaquæque plethora demenda eſt: ſi quidem plethora pura, tutiſsimè; impura, non æquè tuto tol-

llitur

litur:impura enim calida,audacter: melan cholica parcè:pituitoſa,parciſsimè ſubſtrahitur.Plethora verò ad vires, quæ nec vaſa diſrumpere, aut calorem obruere poteſt, cùm tamē imbecillas vires premat ne qua putredo ſuccedat, vacuatione demitur, quæ tantum relinquit, quantum natura facilè moderatur. Quinetiam in hoc plurimus ſit medicus neceſſe eſt, vt ſtudioſè obſeruet,quos & in quibus morbis per aphæreſim,id eſt vniuerſalem, & epaphæreſim, id eſt, particularē vacuationem detrahat. Pharmacum verò peculiari vniuſcuiuſq; naturæ qualitate & quantitate humoris peccantis,& cauſæ morbificæ, ſemper habita virium ratione, analogum eſſe debet. Vt enim corpus cacochymum robuſtum potione medica leuatur: ſic imbecillius ſimul cum pharmaco tollitur. Quare in virium infirmitate pueris clementiora: natu grandioribus & vegetis validiora & efficaciora ſunt exhibenda præſidia. Vtendi verò modus pro inclinatione naturę, ætatis, materiæ morbificæ,morbi & meatibus patentioribus,commodioribusque: occaſio verò pro eiuſdem morbi motu inſtituetur. Interim præterita cauſa à medico ſemper eſt expellenda,præſens ſubmouēda, & futura proſpicienda, Quæ cùm ita ſint vbi

humor

humor exuperat vel deficit aut qualitate, aut quantitate, aut commutatione, aut cõnexione praua, ant putredine, ſtudioſè perſcrutandum eſt quale, an ſimplex vel compoſitum: quantum, quàm validum, per quę loca conuenientia, qua ratione, quo ordine, qua forma, quo tempore, & quàm diu corpori, aut parti adhibendum ſit. Porrò diæta virium rationem reſpiciens, vel eſt vniuerſalis, quæ ſecundum quatuor morbi tempora: vel particularis quæ in perſpicuis acceſsionum inducijs adminiſtratur, iureque & loco inſtituitur, vt iure in exhauſto & virium effœtatione: loco in acceſsionum intermiſsione. Tria profectò ſunt ex quibus victus ratio ſumenda eſt, primum ex viribus, ſecundum ex morbi conſtitutione, tertium ex acceſsionum particularium prænotione. Siquidem de cibo vereri oportet in paroxyſmis, & in periodica naturæ perturbatione, vt in acceſsionibus colicis, doloribus capitis & aliarum partium. Ea autem cautione & religione nutriendus eſt æger vbi facultas præceperit & morbus non prohibuerit, ne à pepſeos aut pepaſmi penſo diſtrahatur natura. His ita ſtabilitis quo pacto hęc p̄ſidia ritè ſint adhibenda ſtrictim & obiter diſcutiẽdum eſt. Therapeutices, ſeu curandi methodi a-

lia eſt præcautio, quæ non morbũ, ſed cau- ſam morbi ſpectat: alia eſt curatio, quæ affectum vrgentẽ oppugnat. Præſens autem ſeu vrgens vel eſt eſſentialis aut ſymptomaticus: eſſentialis verò vel eſt ſimplex, vt acutus, peracutus aut extremè peracutus, primarius, vel ſecũdarius, vel compoſitus. Symptomaticus autem aut ab inflammatione, aut à partis corruptela, aut à putridis humoribus circa eam congeſtis proficiſcitur. In morbis acutis victus tenuis: in peracutis tenuior: in extremè peracutis tenuiſsimus: in longis, plenus inſtituendus eſt. Quantitas huius ex qualitate, copia & numero ducta, pro virium robore, & morbi conſtitutione præſcribetur. Vtendi modus ex qualitate, copia, numero, cibo parũ vel multùm nutriente, longiorib. vel breuioribus interuallis ſumpto decernetur. Qua parte autem natura conflictatur, hac illi ſic opitulandum eſt, vt viribus alimentorum pepſi & exhauſto, opportunè ſuccurramus, & morbo ferociẽti occurramus. In morbis peracutis & extremè peracutis, qui vehementer, celeriter & continenter mouentur, & quando natura ſtatim erit in procinctu protinus ad phlebotomiam cõfugiendum eſt, quæ portionem cauſæ morbificæ exh. uriat. Pharmacia verò tunc eſt ſuſpe-

ſuſpecta, quæ febrem auget, & ad excandeſcentiam proritat, viriumque robur infringit. Morbi autem qui lento gradu procedunt in hisq; lugent ſub pondere vires, phlebotomiæ & pharmaciæ prę ſidijs paulatim per epicraſim materiam peccantem demoliri operęprecium eſt. Interim plurimùm blandis medicamentis ſeu minoratiuis humores in prima corporis regione ſtabulantes ſunt excludendi, ſenſimq; exturbandi. Etenim in morbis longis à leuioribus ſemper eſt auſpicandum, certamq; qualitatem, quantitatem, vſus rationem & occaſionem præparationis ſumptis indicationibus à qualitate, copia, ſitu & motu humoris inſtituere ſemper decet, quod in ſingulis morbis, ſiue magnis ſiue paruis æqua lãce examinandum eſt. Vt enim certus temperamentorum in corporibus, ſic in medicamentis ordo perpendendus eſt, vt morbis paruis blandiora: magnis validiora præſidia adhibeantur, vt ſunt pyrotechmia extracta, quæ Gale. in lib. de theriaca ad Piſonem approbat & parat. In alijs verò, in quibus eſt breuis hiſtoria, ſtatimque orgaſmus aut eclampſis adeſt, moram nullam poſtulat morbus, protinusq; adhibenda ſunt ſine cunctatione remedia. Porrò in varia multorum affectuum ſyn-

drome miſcenda ſunt quæ humorum putridorum varietatem & ſingulas partes affectas ſpectant, ſicque topica remedia methodica curatione ſunt adhibẽda. Eodem negotio procurandum eſt ne per metaſtaſim morbus in alium affectum mutetur: vt diaria plethorico corpore exiſtente in ſynochũ: cacochymo, in febrem putridam: ſicco, in hecticam promptè tranſeat. Huc accedit quòd in morbis ſymptomaticis, & in legitima febrium ſymptomaticarum curatione duo veniunt accuratè ſpectanda, fluxio & inflammatio: fluxionis ſeu palindromes præſentiſsimum pręſidium eſt reuulſio: fluxione ſedata inflammationis curatio ſuo loco tradita tentanda eſt. Cùm verò poſt vehemẽtiam vel diuturnitatem morbi intemperies, vel imbecillitas & humorum reliquię vt plurimum ſuperſunt: intemperies ſeu diatheſis morboſa primo loco emendanda eſt, ne nouam cacochymiam & luxuriantem humorum prouentum progignat: ſiquidem ventriculus intemperatus & imbecillus malá chyloſim: ſicuti hepar intemperie & imbecillitate affectum, vitiatam hęmatoſin celebrat, inde ex vtriuſque partis vitio cacopragia emergit, ex qua copia humorum recidiui affectus ſobǫles ſuccreſcit. Vires autem recre-

abun-

ibuntur alimentis euchymis, cardiacis & hypnoticis, ſumptis indicationibus à natura humoris & cęli: nam temperamento, humori & cęlo calido, liquida: humido, ſicca conueniunt. Humorum reliquię blandis pharmacis excluduntur ne ſuperſtes cacochymia affectum priore deteriorem gignat: ſyncerum autem niſi vas, quodcunque infundis aceſsit. Porrò vt hęc omnia votis reſpondeant & in vſum reuocentur, deſideratur prudentia, ad quam recta ratio, cautio & prouidentia referuntur. Recta ratio, fit quando vniuerſa theoremata particularibus & ſingularibus ad amuſsim accommodantur. Non enim authore Galeno ſatis eſt communem naturam agnouiſſe: ſed etiam operæpreciũ eſt priuatam & peculiarem exactè cognouiſſe, quę ex rara vel denſa conſlatur: quippe hoc ex frigore & materia craſſa, illud ex ea tenuiore & vi caloris magis defęcata cõponitur. Prouidentia verò eſt, quę certis ſignis futuras res auguratur atque præuidet, ſicque ſuccurrit medicus vt in angina & in muliere circiter vigorem paritura, magna fore ſymptomata & virium inſignem effœtationem proſpicit, vberiorem & liberaliorem ante hoc tempus victus rationem decernit, vt futurę virium iacturę conſulat. Nam æger

in anginæ vigore nihil prorſus deglutire poteſt: mulier verò in partu iam viribus fractis & proſtratis ſtatim ſuccumberet. Cautio verò fit, quando medicus in hoc totus eſt vt ſingulari iudicij acie morbos diſtinguat, incognitos pro cognitis non habeat, & eoſdem curatu difficiles pro facilibus amplectatur, & praua pro probis in ęgrorum perniciem perperam ſuſcipiat, pretiáque ob ignorantiam ferat. Quare hactenus dictum eſt de particulari remediorũ vſurpatione, & methodo conſultationis medicæ, quæ in decenti diętæ minoratiuorum ſeu blandorum medicamentorum vacuationis, præparationis & purgationis, qualitate, quantitate, vſus ratione & occaſione ſumptis à ſpecie, magnitudine, more & motu ſingulorum morborum indicationibus poſtea eluceſcet.

De curatione diariarum *Cap. II.*

Cvm medendi methodus ſit tuta & tẽpeſtiua remediorum applicatio, certus theorematum, verorum, vtilium, & inter ſe conuenientium ordo, vniuerſalis & ordinata, rationiq; conſentanea curandorum morborum via, quæ omnium ſingularum cõmunis euadit, hęc eadẽ in ſingularum febriũ curatione nunc excutienda venit

nit exordio ſumpto à diaria, quæ in aerea & ſpirituoſa ſubſtantia excandeſcente reſi det. Communis autem materia & indicatio diariarũ eſt aerea ſubſtantia præter naturam incaleſcens, & à cauſa procathartica recenti originem ducens. Prima igitur indicatio à morbo, & à ſimplici contra naturam calore, qui refrigerantibus & humectantibus præſidijs ſumptis, & admotis legitimè & cõmodè profligatur. Quinetiam ſumitur indicatio à cauſa, pro cuius varietate particulares & diuerſæ curationis indicationes ſeſe offerũt. Nam quamuis omnes febres diariæ ex ſpirituoſa ſubſtantia accenſa cauſas trahant, vno die deſinant, & refrigerantibus, humectantibuſque ſubſidijs indigeant: tamen pro cauſarum varietate particulares & diſsimiles emergunt curationes. Vnde cùm Galeni aduerſarij non aſſequerentur, primam indicationem à morbo, nec nõ præcipuam, vtilemque à cauſa ſumendam eſſe, in varias errorum ſalebras inciderunt. Indicatio enim prima & vniuerſalis tanquam ſuſcitamentum à morbo ſui ablationem per contrarium indicat. Siquidem indicatio prima, quæ à morbo depromitur, ſui ablationem ſine aliqua rationis & cogitationis ope, tanquam aliquid nocẽs compræ-

Defenſio Galeni.

hendit Indicatio verò à cauſa ſumpta aliquid magis ſpeciatim & vtile, & quid molliendum ſit, certò indicat. Cùm enim ſit comprehenſio nocentis & iuuantis, ſenſui communi & intellectui hæc ſeſe protinus offerunt, cogitationiſque & rationis obſequio minimè opus eſt. Nam authore Gale. bruta etiam animantia primo & peculiari intuitu conſequuntur vtilia, & noxia fugant. Nemo neſcit, quòd ſi ſpina aliqua digito infixa ſit, ſine cogitatione, ratione, & arte ruſticus ſtupidus ſola indicatione à comprehenſione nocentis deriuata, hanc eandem ſpinam offendentem ſine vllo rationis & conſultationis diſcurſu euellit. Itaque his ita primum ſtabilitis omnis diaria quatuor remediorum generibus expugnabitur.

1. Victus ratione, nempe alimentis natura humidis & concoctu facilibus, quæ pro varijs cauſis, viribus, & conditione ægrotantis tutò decernuntur. Qualitas enim victus, vt ſupra demonſtratum eſt, à natura morbi, viribus & natura ægrotantis inſtituitur: ſicuti eiuſdem quantitas pro magnitudine affectus, viribus, & ætate ægri, & pro acceſsionis inducijs exhibetur. Primùm qui animi affectibus, labore, vigilia, mœrore, timore, & frigore fe-

re febricitant, cibis boni ſucci, & vino oligophoro diluto ſunt recreandi. Qui verò febre corripiuntur ex dolore, furore, & inguinum inflammatione, à vino vt placuit Græcis & Arabibus ſunt arcendi. In quorũ colonia cenſendi ſunt, qui repletione laborant. Qui porrò febricitant ex ira, & ardore, refrigerãtibus, qui frigore in febrem diariam inciderunt, moderatè calfacientibus ſunt alendi: ſicuti qui ex vigilia febricitant, ſomnum conciliantibus recreandi veniunt. Quinetiam quantitas præſcribetur pro ægri natura, & varijs febris cauſis. Plethorici autem inguinum inflammatione & ebrietate affecti, tenuiori victus ratione ſunt nutriendi. Græci & Arabes in animi affectibus, vt in cura, timore, mæſtitia, & lætitia vinum non denegant, ſed ab eius vſu arcent, qui ex ira & dolore febricitant. Occaſio verò cibi porrigendi præcipuè ſumitur ab acceſsionis inducijs: nam ſumitur indicatio ab acceſsione & motu morbi non tanquam decernens, ſed tanquam prohibens, quæ tunc temporis nihil teſte Hippocrate, dandum eſſe inhibet. Quocirca exhibendus eſt cibus in declinatione febris. Sed cùm neceſsitas vrget ad curationem extraordinariã ſtatim confugiendum

eſt præcipuè in his, qui febricitant ex fame, labore, & triſtitia, quibus in principio febris cibus non eſt denegandus.

II. Cauſam abigẽtibus, quæ Galeno lib. 10. Method. cap. 2. duplex eſt, aut cùm cauſa effectrix abijt, vt exuſtio à ſole, quæ mora ſub vmbra, alimentis alterantibus, nempè refrigerantibus, & humectantibus obliteratur: altera non effectrix cauſa adeſt, non ita propria & exquiſita cenſetur, vt febris ex inguinum inflãmatione contracta, quæ teſte Aetio ſanguinis miſsionem poſtulat. Porrò febres in quibus cauſa adhuc comitatur, contrarijs præſidijs propulſandæ veniunt, vt meatuum denſitas, aperientibus & diſcutientibus, febris à labore profecta, quiete, à vigilia nata ſomno: ſicuti mœror, animi tranquillitate, lætitia, mœroris auxilio abigitur. Præterea Græci & Arabes cenſent diariam plurium dierum, diſcutientibus, & ſanguinis miſsione curandam eſſe.

III. Prohibẽtibus ne diaria in aliam febrem mutetur cæcos cutis meatus dilatando, vapores reſoluendo, & calorem alterando balneis & frictionibus. Febres autem omnes diariæ teſte Galeno libr. 1. ad Glauconem balneis ſunt profligandæ. Qui enim ex cutis denſitate, aut inguinis inflammatione

tione febricitāt, aëre balnei ſupramodum iuuantur. Reliquos omnes quàm citiſsimè ab aëris occurſione ſemouere oportet. Oleo vero multo tepido & manibus mollib. perfricare quàm plurimum, ſed eos præſertim, qui ex labore in febrem incidunt, ſecundo loco, qui meatus habent obſtructos, ac tertiò qui inguinum inflammationem patiuntur, quos nimirum ſæpius lauare expedit: tamen vt idem teſtatur Galen. lib. 8. Methodi vlcus, quod bubonem inuexit, curandum eſt antequàm ſit tutus balnei ingreſſus. Præterea diaria plurium dierum non ſolū ſanguinis miſsione adimenda eſt, ſed cibi & medicamenta ex his, quæ detergunt, exhibebuntur. Cùm enim humorum exuperantia ſit cauſa effectrix, vt diutius protrahatur febris, primum vacuatione tanquam præſentiſsimo remedio ſuccurrendum eſt. Deinde humorum craſſities extenuantibus, lentos detergētibus, & cutis denſitas rarefacientibus radicitus extirpantur. Meſue febricitantes triſtitia, oleis frigidis & humidis aſtrictione carentibus, nempe oleo violaceo & è nenuphare curandos eſſe cenſet. Ad hæc iubet febricitantes labore & calore balneis aquarum dulcium oleo ſimul permiſto lauandos eſſe. Qui verò febricitant ex quiete,

balneis diſcutientibus ad ſanitatem ſunt reuocandi, ſi eidem fides adhibenda videtur. Dexter porrò balneorum vſus ea cautione eſt inſtituendus, vt ſine horrore in declinatione febris impuris humorib. in prima corporis regione minimè ſcatentib. catharro neutiquam vrgente, & parte principe non affecta adminiſtretur.

IV. Symptomata emendantibus, vtpotè ſitim demulcentibus, quæ ſyrupo violaceo, aut iulepo Alexandrino cum aqua cocta mixto imminuetur. Quinetiam portulaca in ore contenta, & conſerua roſarum ſumpta ſitim fallere creduntur. Dolori capitis betonica fronti admota mirificè opitulari cenſetur. Somnus verò conciliandus erit conſerua roſarum fronti admota, vel vnguento populeo carpis manuum impoſito, vel fotu lactucæ, maluæ, & violariæ, quò pedes & manus hora ſomni lauentur. Quamobrem cùm diaria ſit exigui temporis, & curatu facilis, raroque ad huius curationem vocetur medicus, plura non dicam, cum etiam Galenus de hac fuſiſsimè ſcripſit.

De curatione ſynochi non putris.

Capvt III.

Synochus non putris ab exuperanti ſanguinis inflammati copia contracta manife-

nifeſtum ſui ſpecimen edit in corpulentis plethoricis ſucculentis, & rubicundis. Præcipua igitur indicatio à plethora & ſanguinis inflammati vbertate ſumēda venit, & quinque remediorum generibus extruditur.

Victus ratione refrigerante, humectante & tenui, vt prunis elixis, hordeatis, panatellis ex pane loto confectis, & ptiſana. In legitima autem victus ratione minimè peccandum eſt, quæ pro virium robore & ægri tolerantia decernitur. Siquidem qualitas à natura morbi, viribus, & conditione ægrotātis, quantitas ex magnitudine affectus, viribus & ætate, ægri exhibētur. Quo equidem morbus acutiſsimus, eò tenuior victus eſt pręſcribēdus. Modus vſus alimētorū in hoc verſabitur, vt potus actu frigidus, præcipuè inſtituatur. Supereſt occaſio, quę cibū eo tēpore ægris decernendum eſſe indicat, quo hi veſci conſueuerunt. Pręterea placida animi tranquillitas, corporis quies, ſomnus mediocris, & fuga vini imperentur. Ptiſana ſeu aqua hordei, teſtimonio Arabum, eſt flatulenta, quę addito & incocto coriandro emēdabitur. I.

Minuentibus humorem in prima corporis regione congeſtum clyſtere potius, quàm pharmaco, ne ſanguis ob potionem II.

ſumptam magis excandeſcat. Quamuis autem fæces & humores excrementitij in inteſtinis cumulati febrem ſynochum nō pariant,& in continente cauſa non cenſentur, hanc eandem tamen non parum augent. Idcirco in hoc laborandum eſt, vt ſemper bellè reſpondeat aluus, humoreſque ſuperuacanei œnemate refrigerante, emolliente,& purgante excernātur,nempè libra vna decoctionis maluæ, altheæ, lactucæ in qua diſſoluantur caſsiæ recens extractæ,ſacchari rubri ſingulorum vncia vna,& olei violacei vnciæ tres.

11. Vacuatione,nempè ſanguinis miſsione, quæ mutuo Græcorum & Arabum conſenſu vſque ad lypothimiam adminiſtranda eſt, modò vires & aliæ indicationes non reclament,ſique aliqua indicatio hanc diſſuaderet,tunc minori copia per vices repetita opus eſſet. Interim ſanguis ſtatim mittendus eſt, ne pleuritis aut peripneumonia ad ægri perniciem protinus conſequatur,ſynochusque non putris repentè faceſſat in putrem. Cùm igitur ſanguis copia exuperet,citò euacuandus venit, quòd natura morbi & vires ægrotantis id perſuadeant.Quantitas verò à primarijs indicationibus nimirum morbo & viribus ægri, & ſecundarijs à temperamento & corporis ha-

tis habitu, nec non coindicationibus ab ætate, cæli ſtatu, victus ratione, vacuatione præcedéte immodica, vel ſuppreſſa, & ex futura actione læſa depromptis, regioneque calidiore vel frigidiore, vel meridiẽ vel ſeptentrionem ſpectante.

IV. Purgantibus humorem bilioſum drachma vna & dimidia, aut drachmis duabus, rheibarbari electi infuſis & maceratis, aut in ſucco roſarum, aut in ſtillatitio cichorij liquore, aut in decocto cichorij, endiuiæ, oxalidis, thamarindorum pinguium, prunorum, quatuor ſeminũ frigidorum maiorum, & florum cardiacorũ, addendo ſyrupi ex infuſione roſarũ ſeſcũciam, trochiſcorum è caphura parum. Accidit enim vt tenuior ſanguinis portio in bilem promptè mutetur, cuius qualitas pro natura morbi, quantitas pro magnitudine eiuſdem, conditioneq; & natura corporis, humoris, & cœli ſemper præſcribitur. Galeni aduerſarij hîc obiter reprehendẽdi ſunt, qui hunc accuſant, quòd malè ſcripſerit medicamẽta tota ſubſtantia non forma humores purgare, cùm per totam ſubſtantiam formam intellexerit.

V. Alterantibus & poros aperientibus. Cũ enim ſigna concoctionis apparent, aquæ frigidæ potus ſuffragijs medicorum Græ-

corum & Arabum eſt propinandus, modò æger non ſit infirmo ventriculo. Alioqui ſatius eſſet miſcere cum aqua cocta ſyrupos vel è limonibus, vel acetoſi ſimplicis, vel violaceum, vel conditum ex conſeruis roſarum, oxalidis, nympheæ, & puluere diamargariti frigidi comparatum, & ægro exhibere. Prætereà cautiones in propinanda aqua ſunt perpendendæ ex natura ægri frigida, vel gracili, ex parte affecta, vt inflammatione, & abceſſu, & materia adhuc cruda. Quarto die teſte Galeno ad balneum aquarum dulcium ducendus eſt æger, frictioque inſtituenda. Quinetiam ad obtundendum calorem epithemata regioni hepatis & cordis in lib. de compoſitione Medicamentorum deſcripta admouebuntur. Niſi equidem intemperies relicta elueretur, aut recidiuus, aut nouus affectus priore deterior excitaretur. Porro ſi quæ ſymptomata ſeſe offerunt, peculiaribus remedijs minimo negotio corrigentur. Semper verò in hoc laborandum eſt, vt neceſſarius ſingularum partium calor innatus & influens huius ſartor & reparator, quoad fieri poſsit, integrè conſeruentur.

De

De curatione ſynochi putris CAP. IV.

SYnochus putris, aut ab exuperanti ſanguinis fœnore, aut à permiſtione, vel bilis, vel pituitæ corruptæ genita ſeptē præſidijs radicitus extirpatur.

Victus ratione refrigerante & humectante, tenui & non multum nutriente, quæ in legitima & tempeſtiua qualitate, quantitate, vſus modo, & occaſione ſumēdorum, admouendorum, educendorum, & faciēdorum artificiosè verſabitur, vt aëre, natura, vel induſtria refrigerante, cibis refrigerantib. veluti prunis elixis, hordeatis, iuſculis borraginis, bugloſsi, lactucæ, portulacę, endiuię, & oxalidis, panatellis ex pane loto confectis, & ptiſana, quiete corporis, iucunda animi trāquillitate, & alijs eiuſmodi, quę deſumētur à natura morbi, viribus & cōditione ægrotātis. Quantitas pro magnitudine affectus, virib. & ætate ægri variè exhibēda venit. Quod ad modū vſus ſpectat, alimenta liquida concoctu facilia, & actu frigida ſunt porrigenda. Galenus verè atque ſapienter ſcripſit à carnibus aſsis abſtinendum eſſe. I.

Humorem minuentibus, vt clyſtere emolliente, euacuante, & refrigerante ſupra commemorato, vel vncia vna caſsiæ II.

recenter extracta,& bolo exhibita, præcipuè ſi prima corporis regio magna humoris impuritate ſordeſcat. Hoc ſemper ratũ eſſe debet,vt humor vitiatus in prima corporis regione contentus in principio repurgetur,ne eiuſdem humoris putridi colluuies ad maiorẽ perniciem in ſecundam transferatur, contumaciorque obſtructio inuehatur,affectusque ferocior euadat.Ex hisque colligendum eſt, quòd ſanguinis miſsio purgationem ſemper antecedere non debet.

III. Vacuatione,nempè ſanguinis miſsione, cuius quantitas pro viribus ægri, temperamento,corporis habitu, & ætate, natura cœli,& victus ratione,vacuationeque ſuppreſſa vel immodica præcedente decernitur. Cùm autem ſanguinis exuperantia ſit præcipua cauſa prohibitæ tranſpirationis & putredinis præſentiſsimum remedium in euacuatione verſatur, quæ in principio ſemper adminiſtranda venit, ne in anceps ſuffocationis periculum præcipitetur æger.Putredinis equidem labes quàm citiſſimè fieri poteſt, ſubmouenda eſt, ne ſanguinis moles magis vitium faciat, feritaſque affectus magis excandeſcat. Si vires non ferant ſanguinis miſsionem, quæ ad hypothim am celebratur, tolerabilior repetitio

petitio cenſetur. Reformidanda eſt nunc antiquorum ad viginti quatuor vaſcula vacuatio, quòd ſingula vaſa vncias quatuor contineant.

Apparãtibus humorem nempè craſſum extenuando, & lentum detergendo. Obſtructio enim cauſas trahit ab humoribus multis, aut craſsis, ad cuius expeditiorem victoriam multi primò loco ſunt euacuandi, è veſtigio craſsi extenuandi, & lenti ſimul detergendi veniunt. Nam cùm in ſynocho, aliquando bilis vt plurimũ, aliquãdo rarò pituitâ, aliquãdo rariſsimè humor melancholicus ſimul cũ copioſo ſanguine vitium facit, fit ſynochus, vnaq; ſanguis, id eſt maior portio omnium humorũ ad putrediné procliuior euadit, vel alius humor cum exuperanti ſanguine putreſcit. Itaq; ſiue ſanguis putredinis labẽ induat, tenuiorq; eius portio in bilẽ promptè tranſeat, ſiue pituita aut bilis pariter & ſimul corrũpatur, apparãdus erit humor, vt bilis vitellina alicuius craſsitiei particeps, aut alterius humoris comes, incidentibus abſquè manifeſto calore, nimirum ſyrupis ex aceto ſitate citri, è cichorio cum aquis ſtillatitijs, oxalidis, endiuiæ, & bugloſsi. Quinetiam ſi pituita ſimul permiſcetur, oximel ſimplex, & ſyrupus capilli veneris non in- IV.

commodè cōmiſceri poterunt: ſicuti ſi humor melancholicus (quod rariſsimum eſt) putredinem induit, ſyrupi è bugloſſo, è fumaria & è lupulis permiſcebuntur. Syruporum doſis vt plurimum eſt ſeſcunciæ, & vnçiarum duarum, & decoctionis vel aquarum ſtillatitiarum vncias tres non ſuperat. Arabes ad corporis præparationem, decoctum ſeminis altheæ præſcribunt.

V. Purgantibus humorem præparatum in principio & incremēto, cuius quātitas ex magnitudine morbi, viribus ægrotātis, natura morbi & humoris, & conditione ægri æſtimabitur. Porrò ſi humor bilioſus exuperat, fiet infuſum ex ʒ. 2. rei barbari electi gran. 5. ſpicę nardi, myrobalanorū flauarū confricatarū, oleo amygd. dulciūm ʒ. 3. vel ſemuncia in aqua cichorij, vel in decocto thamarindorum pinguium, prunorum damaſcenorū 4. ſeminum frigidorū maiorū, & trium florū communiū expreſsioni colatæ, addetur ſyrupi ex infuſione roſarū ℥. 1. & trochiſcorū è caphura ℈. dimidius. Meſues opinatur humorē tenuē coctione incraſſandum eſſe, ne excernēdo erodat. Sed ſi natura & per ſe tenuis euadit, humor ſtatim repurgandus videtur, ne diuturniore mora quam excretione maius incommodum adferat.

Alte-

Alterãtibus & diſcutientib. intemperiẽ VI.
& imbecillitatẽ à feritate morbi relictã, reliquiasq; humorũ, ne recidiuus affectus ſuſcitetur. Calor.n.febrilis frigidę aquę potu aut aqua hordei, coriãdri, & glycyrrhizę actu frigida, aut ſyrupo ex acetoſitate citri ſimul perfuſo obtũditur, exhiberiq; debet cũ ſigna coctionis ſe detegũt, eaq; lege, modò æger ſit firmo ventriculo, nullaq; labes in viſcerib. internis ſubſit. Cõſultius aũt eſſet tũc ad tabellas diamarg. frigidi, ptiſanę cũ roſarũ cõſerua permiſtæ, potũ, & epithemata accõmodata confugere. Quinetiã cũ prohibita trãſpiratio à meatib. cutis denſatis genita integrã febris ſolutionẽ remoretur frictionib. poros aperientib. & rarefacientib, veluti decocto, vel oleo camemeli adimetur & reſerabitur. Interim habẽda eſt ſemper ratio humoris morbũ cõmittentis. Nã febris ſynochus eſt ex colonia acutarũ nõ ardentiũ, ſanguisq;, qui in bilẽ faceſsit, febrẽ mitiorẽ quã ea, quæ ex bile iãdiu putrida ingenerat. Vbi.n. bilis vitellina iãdiu incaleſcẽs diutius in corpore immoratur, febrẽ vehemẽtiorẽ parit: ſed ſanguis putreſcens tenui portione fit bilioſus, nõ ita calidus & retorridus, & craſsitie melanch. vt ab atra bile profectus febrẽ mitiorẽ inueherẽ ſolet. Præterea hic obiter notandũ eſt, qđ

ſi ſanguis in paruis venis putreſcit,tertianæ febris naturā redolebit,veluti ſi in partem aliquam irruat, protinus inflammationem committit.

VII. Symptomata emendantibus,vt ſitim & putredinem arcentibus ſyrupis ex acetoſitate citri,è limonibus cum aqua cocta ſumptis,& conditis ex cōſeruis roſarum,nympheæ, & puluere diamargariti frigidi comparatis.Somnus conciliandus erit ſomniferis ſumptis & admotis : fit autem ſomnus cùm calor à ſuperficie ad cētrum reuocatur,tuncque benigni vapores in cerebri arcem irrepunt. Vnde tunc ſomnifera inſtituuntur,quòd his calor intercipiatur,ne in cerebrum conuolet.

De curatione febris hecticæ. Cap. v.

EXimij & periti medici non ſolùm tutò & iucundè omnem affectum profligare debent,ſed etiam in hoc plurimi ſint neceſſe eſt,vt citò remedia decernant. Quòd ſedula opera in febris hecticæ curatione, ob præcipitem morbi feritatem,labaſcentem virium infirmitatem,& exhauſtā,permutatamque calidi fixi & influentis ſubſtantiam tentandum eſt , antequam in febrem maraſmodem traducatur. Natura enim ſolo inſtinctu functiones explet , &

mor-

morbum tanquam ſæuiſsimũ hoſtem depellit; ſed liqueſcentem effluuij iacturam ſine oportuna medici ope reparare nequit Hectica igitur citra maraſmum, quę aut ardentibus febribus, aut inflammationibus & vlceribus partiũ principum, aut diariæ ſuccedit, quinque remediorum generibus ſaneſcit.

Victus ratione in ſumẽdis, admouendis, 1.
educendis, & faciendis, frigidam & humidam vim ſortita. Inſtituendus porrò eſt victus refrigerãs, & humectans, qui alteratũ & inanitum corpus corrigit, & replet, prohibetq; quæ ſubſtantiã alterare & euacuare poſſunt. Idcirco æger aëre libero & clementi, refrigerante & humectante fruetur, ſi febrem ſpectas, & ſiccante, ſi vlcus pulmones obſidet. Cùm autem vlcus pulmones immaniter exercet, calorq; præter naturã & febrilis comitatur, aër frigidus: ſed ad glutinãdum vlcus neceſſariò ſiccus deſideratur. Veſcetur cibis concoctu facilibus iuſculis euchymis, & multum ſucculentis, vt gelatinis, conſumptis; inſtaurantibus, hordeatis, panatellis, iuſculis cancrorũ fluuiatilium, & alijs eiuſmodi, quæ corporis emaciati iacturam reſarciãt, prompteq; aſſimilantur. Inter omnia alimenta principatum tenet lac, quod horis quatuor antè

pran-

prándium cũ ſaccharo roſ. ſumendũ eſt,ne vitium faciat,& tandem corrumpatur. Lac porrò primum humanũ & caprillum magis nutrit,aſininũ deterget, & bubulũ calfacit,obſtructionesq; protinus inuehit. Alterabuntur verò iuſcula,portulaca,lactuca borragine, bugloſſo, hordeo excorticato, & ſeminib. lactucæ, portulacæ, & melonum. Quinetiam parabuntur hordeata ex amygdalis recentib.quippe amygdalæ veteres ſunt oleaginoſæ,calfaciunt,ventriculum ſubuertunt, & in bilẽ minimo negotio mutantur. Interim motus,vigiliarũ importunitas, & animi affectus vitabuntur, quorum loco corporis quies, animi tranquillitas,& ſomnus moderatus ſubſtituẽtur. Cùm autem vires elangueſcunt, ſæpius & parca manu cibus ingerendus erit. Potus erit ptiſana ex hordeo, paſſulis, iuiubis,ſebeſten,coriandro,& glycyrrhiza comparata, aut aqua cinamomi, aut vinum oligophorum aqua dilutum, in qua pimpinella incocta aut infuſa fuerit. Itaque ad tempeſtiuam & idoneam victus rationem decernendam non ſolùm vires, ſed partes affectæ, nempè cor & partium ſolidarum ſubſtantia exactè perpendentur, vt effluuij inſtauratio & reparatio fiat, quæ quidem eſt mutatio è mino-

minori quantitate in maiorem. Etenim cum cor calida & ſicca intemperie in febre hectica conflictatur, ſpiritumque vitalem non niſi paucum, parcum & accenſum conficiat: accidit vt hic cum ſanguine calidiore efferueſcens proferat calidum influens, quod in officina cordis excandeſcit & imminuitur, cumque ad cæterarum partium alimentum & vitam deuehitur, ob exuperantem ſingularum partium calorem et imbecillitatem, neutiquam probè apponi, agglutinari & aſſimilari poteſt. Cùm enim calidum innatum ſit ſubſtantia ſemper mobilis, propriaque & peculiari natura ad ſuperficiem deferatur, & alterno motu à ſuperficie ad centrum modice calfactum et auctum moueatur tuncque hoc bene temperatum caloris et frigiditatis particeps ſuapte natura ad partes externas functionum obeundarum gratia inuolat, et ob temperiem minimè exhalat, alternoque motu ad reſarciendam penuriam et alimentorum concoctionem intrò reuocatur. Vnde mirum non eſt, ſi in febre hæctica nimiopere accenſus permutatus, et imminutus calor ille fluens, in partibus internis abſumatur, et in externis partim diſsipetur, immutetur et

& eadem opera non elaboretur. Siquidem intemperatum & imminutum, neque intro neq; foras naturaliter impelli poteſt, ſed protinus permutatur & exhauritur. Hinc admirabilis temperaturæ ſingularũ partiũ harmonia diſſoluitur: pręclara concoctionis œconomia interturbatur, fibræ ad appoſitionem, agglutinationem & aſſimilationem neceſſariæ in vẽtriculo neutiquam procreantur, calor influens excandeſcit, confertim euolat, ſingularumque partium, earundem neceſſarium nutrimentum deſideratur. Quocirca ſiue calidum primigenium, ſiue influens alterantibus, refrigerantibus & humectantibus alimentis indiget, vt quàm citiſsimè fieri poſsit periculoſa vtriuſque iactura reparetur. Porrò in omni affectu ſic authore Galeno alendus eſt æger, vbi facultas pręceperit, & morbus non prohibuerit.

11. Cauſam abigentib. qua ſublata morbus eueſtigio eximitur. In methodica enim & legitima curatione ſemper procurandum eſt, vt tota morbi radix, quæ adhuc altius inhæreſcit, penitus euellatur, ordineque morbus adimatur. Hinc accidit, vt morbi labes non repullulet, nullaq; ſymptomatũ veſtigia poſtea remaneant. Si enim, exẽpli gratia, inſignis animi affectus vrgẽtius ſollicitat

licitat, omnibus rationis & orationis lenocinijs eſt demulcendus & cōpeſcendus ne vniuerſa ſanguinis moles nimioperè efferueſcat, calidumq; innatum permutetur & abſumatur. Si ventriculi infirmitas ſit præcipuum huius mali ſeminarium, fibręque ad apponendum & agglutinandum neceſſariæ in chylo ritè non conficiantur, hæc infirmitas primùm legitima victus ratione vindicabitur, humores exuperantes apparabuntur, præparati repurgabuntur, intemperies emendabitur, & ſimul ventriculus roborabitur. Si vlcus pulmonis à catarrho contrahitur, accōmodatis primùm ſubſidijs, vtpote caput ſiccantibus, reuellentibus, cucurbitulis ſcapulis impoſitis, ſuffitibus & phænigmo principio ſpinalis medulæ admoto ſiſtendus venit. Interim ſi humor exuperat, legitima præparatio procuranda: deinde tempeſtiua purgatio ordine tentanda eſt. Cùm vena aliqua pulmonis rupta eſt, quicquid in pulmonibus continetur primo loco præparãdum, ſubinde expectorandum erit. Poſtea vlcus peculiarib. præſidijs & bechicis tergebitur, & eo deterſo carne implebitur, tandemq; ad cicatricem perducetur: nempè conſeruis & ſyrupis tuſsilaginis, ſcabioſæ, ſaccharo roſato, tabellis è terra Lemnia, pul-

mone vulpis præparati,& ſuffitibus tuſsilaginis concinnatis, & puluere tuſsilaginis ſiccæ à Dioſcoride celebratis. Non qđ pars ſolida ſed call⁹ eius vice regignatur: deſideratur enim materia, facultasq́; formatrix,quę veluti in fœtus formatione ꝑfecta deeſt. Præterea ſi vlcus alicuius partis,& ventriculi hepatis, meſenterij, vteri aut alui profluuij huius morbi ſoboles ſit, illa prius extirpanda videtur.

111 Alterantibus & caloré plus æquo efferueſcentem obtundentib. antequam ægri in hecticam maraſmodem nõ impunè decidant.Eſt autem alteratio qualitatis exuperantis mutatio, quæ aut intus ſumptis, aut admotis remedijs ritè cõparatur,ſumpta vel ſunt aliméta quorũ ſuprà abundè meminimus:vel medicaméta, veluti ſyrupi è nymphea,borragine,ſcabioſa, tuſsilagine,violaceus,tabellę ſeu electaria trium ſantalorum,diatragacantum frigidum, ſaccharũ roſatũ,conſerua bugloſsi, & lac aſininum:alia ſunt admouenda, vt epithemata cordi & hepati imponéda,oleũ amygd. dulciũ,violaceũ,muccilagines pſilij,& cydoniorũ,& balneũ,in qđ primũ temperatum:deinde tepidũ, & eodé téporis veſtigio in frigidũ ingredietur æger, modò ab vlcere pulmonis,aut ab aliqua parte prin-

cipe

cipe affecta morbus non emergat. Nam teſtimonio Galeni balnea partibus principibus imbecillis, aut læſis ſuſpecta eſſe debent. In demolliendo porrò affectu neceſſe eſt vt alterãtia affectui delendo paria & æqualia ſint, mutuaq; remediorũ colluctatione priſtinæ cõſtitutioni reſtituãtur, habita ſemp morbi & viriũ ratione. Duplex aũt eſt intẽperies: alia ſanitatis, quæ paulu lum à media tẽperie recedit: altera morboſa, quæ multũ ab hac, vt in hectica deflectit vberioreq; alterantiũ portione indiget, vt in vernaculã conſtitutionẽ fiat regreſſus. Quinetiã non pauca ſunt in hoc affectu ſedulo perpendenda, nẽpe vt ſepè mutẽtur remedia, quæ in hecticis própte incaleſcunt, & ne aſtringentia cũ frigidis temerè miſceãtur, quæ frigiditatis vim remorãtur & præpediunt. Ex his liquidè patet Paracelſiſtas nouos theſſalos & logodedalos in legitima huius febris, & aliorũ morb. curatione omninò cęcutire q quintã & ſpirituoſam eſſentiã quẽuis affectum demere ſibi falsò perſuadent. Etenim ſi febris putrida vrget, moleſtã putridi & corrupti ſãguinis labẽ reſarcire nequit: quippe quinta illa ficta eſſentia ſpirituoſam ſubſtãtiã fulcire & reficere tantùm poſſet, ſimileq; ſimili quãdã peculiari facultate familiare eſſe ſolet. *Error Paracelſiſtarum.*

Præterea

Præterea febri hecticæ opitulari nequit, quod hæc materia calida cordis & partiū ſingularum incendium refrigerare, & humidum primigenium exhauſtum reparare minimè poteſt, vt Paracelſus falsò contendebat.

IIII. Purgantibus ſenſim & partitè per epicraſim ob virium infirmitatem, humorem peccantē, qui aut ſtabulatur in prima corporis regione, aut circa venas, & aliquam corporis partem vberius & contumacius inhæreſcit, aut cùm febris putrida ſimul obrepit, leui pharmaco, vt ſemuncia vel drachmis quinque caſsiæ fiſtularis, vel vncia vna & dimidia mannæ electæ, vel ſcrupulis quatuor, vel drachma vna & dimidia rheibarbari electi infuſi in decocto cichorij, endiuiæ, tuſsilaginis, ſcabioſæ, paſſularum, iuiubarum, ſebeſtē, thamarindorum, coriandri, hordei, & glycyrrhizæ, addito ſyrupo violaceo vel capillorū Veneris. Siquidem ſimplici affectui ſimplex curatio rite congruit. At cùm morbi ſunt impliciti partim conſentientes, partim diſſentientes, quales ſunt hectica & putrida ab hoc affectu auſpicanda eſt curatio, ſine quo alterius ſanatio conſequi nequit, aut cuius curatio alteri neutiquam incómodat. Tamen vrgentiori affectui altero non neglecto

ćto, extraordinaria & illegitima quadam curatione ſuccurrendum eſt, qui quamuis ſit diuturnior, ob premẽtem neceſsitatem tutior & ſecurior euadit. In legitima verò curatione febri hećticæ & putridæ eodem negotio occurrimus, ſed ea lege vt purgatio hećticę neutiquam incommodet, vires non proſternat, calorẽ plus æquo efferueſcentem inclementius non augeat, & neceſſariam ventriculi concoćtionem non labefaćtet. Si obſtrućtio deliteſcit, humores craſsi attenuantur, & lenti iuſculis & iulepis accommodatis detergẽtur. Interim habenda eſt ſemper virium ratio, ſtudioſeq; prouidendum eſt, an hæ ſint vegetæ, vel deteriores, eademque opera pars princeps affećta nempè cor roboretur, ne huius vis elangueſcat, & diſsipetur. Cæterum qualitas medicamenti pro natura morbi, quantitas pro magnitudine & viribus ægrotantis ſemper decernetur, in hocq; plurimus erit medicus, vt bellè reſpondeat aluus.

Symptomata delentibus, quæ ſi immaniter excruciant, vires proſternũt, & neceſſariam ventriculi funćtionem conuellunt, ad eorum curationem præcipiti celeritate properandum eſt morbo pauliſper intermiſſo, nõ quatenus ſymptomata, ſed quatenus periculoſum viriũ & vitę diſcrimen V.

impendet. Nã morbi in partibus, cauſæ in humorib. ſymptomata in functionib. reſident, quę ob vrgenté neceſsitatem certa & peculiaria expoſcunt remedia. Quamuis depto morbo ſymptomata protinus & ſimul euaneſcũt. Id genus ſunt alui profluuiũ, dolor, ſitis, deiecta appetentia, animi deliquiũ, & vigilia. Cũ emergit immoderatum & moleſtũ alui profluuiũ, cum deiecta appetentia vẽtriculus firmandus & roborandus erit, ſumptis cibis euchymis gelatinis, preſsis, conſumptis, inſtaurãtibus cortice citri conditi, myrobalanis cõditis, diamargarito frigido, puluere coralli rubri, cornu cerui, & terræ lemniæ, nec non admotis, oleo maſtichino, myrtillorũ cum puluere roſarum, & nucis moſchatæ, ſacculis, & epithematib. peculiarib. Si verò cauſas trahit à deſtillatione cerebri primũ fluxioni, deinde ventriculo roborando diligẽter ſtudendũ erit. Cum dolor vrget, anodinis & doloré demulcentib. opitulandum eſt. Cũ fatigat ſitis ſitim minuentib. & fallentibus, vt ſyrupo violaceo, è limonibus occurrendum erit. Si animi deliquium irrepit pro varia cauſſarum occurſatione propulſabitur, vtpote in reſtauratione ſpirituum & copioſiore euacuatione fulciantur, & reficiantur vires,

Inſtaurantibus, gelatinis, preſsis, iuſculis, vino, odoribus ſuauibus & corroborantibus, ſicuti pulueribus, margaritarum ſplendidarum, raſuræ eboris, diamargariti frigidi, ligni aloes, cornu vnicornis, ſeminum acetoſæ, citri, confectione alkermes, ſyrupis è limonibus, & acetoſitate citri.

Facies porrò inſpergetur aqua roſarum, niſi adſit moleſtum alui profluuium. In reſolutis ſpiritibus abſtinendum eſt à frictione. Si oriatur à copia & craſsitie, humorũ frictiones mirificè proderunt, haud aliter quàm ſi maligni humores hoc vitium pepererunt, alexipharmaca & frictiones vniuerſi corporis decernentur. Somnus conciliabitur, ſyrupis è papauere, & nymphęa, è violis, diacodio ſumptis cũ cocleari vel aqua lactucæ, addito ſimul ſcrupulo dimidio diamargariti frigidi. Ad hunc & eundem ſcopum frontalia & floribus nymphææ, violarum, oleo roſato, & aceto componuntur. Græci ad eundem vſum lotiones pedũ & manuũ pręſcribũt. In his porrò adminiſtrãdis habenda eſt ad vnguẽ temperamenti, humoris, & ætatis ratio. Nam humidi, & pituitoſi, & ſenes, qui à priſtino habitu, longius recedunt, cũ eodem morbo conflictantur, validiora

refrigerantia, ſed pauciora & frequentiùs repetita poſtulant. Vbi autem maraſmus anxiè torquet, qui excitatur cùm partes ſolidæ, membranoſæ, & fibroſæ ſimul exareſcunt, nullo pręſidij genere reſarciũtur, in hocq; incumbendum eſt, ſi aliquis ſpei relinquitur locus, vt cibis euchymis & frequentiùs ſumptis tantùm reficiantur ęgri. Interim medicum prudentem & prouidũ in hoc ſe gerere ſic decet, vt celerem & funeſtum exitum neceſſarijs denunciet. Sequitur ordine curatio febrium, quæ in putrido humore reſident.

De curatione febris continuæ. Cap. VI.

FEbris continuæ curatio ſeptem præſidiorum capitibus cõtinetur. Victus ratione, quę pro varia affectus ſpecie, diuerſa temporis conditione, & viribus ægrotantis variè decernitur.

1. Cautio enim adhibenda eſt, vt in febre colliqueſcẽte, cauſo, & lipyria victus multum refrigerans & humectans inſtituatur: cuius generis cenſentur iuſcula lactucę, oxalidis, endiuiæ, & portulacæ, addito ſeminum melonum, lactucę, & papaueris albi nodulo: quibus etiam ſucci limonum, citri & mali punici rite admiſcentur. Hoc nomine Hippocrates præſcribit in febre arden-

ardente aquam coctam, & in febre colliquente priſanæ cremorem: mediocris potus eſt ſalutaris in omni morbo liberalior noxius, qui naturam à ſuo munere auocat, priſana parari poteſt ex hordeo decocto, ſeminibus coriandri, lactucæ, cucumeris, & radicis glyecyrrhizæ, cui tantillum ſantali citrini ſimul miſceri poterit. In febre aſſode ab humore acri & bilioſo tunicis ventriculi infarcto contracta, hordeata ad detergendum non ineptè exhibebũtur. In cardiaca febre ex maligno vapore genita ſemina citri & acetoſæ iuſculis & priſanæ permiſta eximiè conferre poterunt. In febre quotidiana continua cibus humectans, ſed aliqua ex parte incidens & extenuans videtur eſſe porrigendus, vt panatella & mulſa, [illegible] minimè improbarunt Græci. Cæterum legitima & opportuna viuendi lex à natura & vigore febris, ægrotantisque viribus eſt decernenda. Quò enim acutior & breuior eſt morbus, eò tenuior victus ratio eſt præſcribenda, præſertim vbi vires non reclamẽt. Etenim cùm elangueſcũt vires, paulò plenior eſt exhibendus victus, omniq; ope enitendum & arte ſic opitulandum eſt, vt fulciantur vires, ſine quarum obſequio nihil niſi fruſtra moliri poteſt medicus. Poſ-

rò quantitas ſumetur ex natura & vehemē-
tia febris, viribus, & ætate ægrotantis, &
quatuor morbi temporibus. Siquidem in
principio tenuis victus: in incremento te-
nuior: in vigore tenuiſsimus exhibendus
venit. Vigor enim per accidens indicat tē-
peſtiuam victus rationem, per ſeq; prohi-
bet tunc nihil porrigendum eſſe, ne natu-
ra in ſæuiore affectus excandeſcentia à ne-
ceſſario concoctionis & excretionis mū-
nere reuocetur. Interim in morbis acutis,
tenuis: in peracutis, tenuior: in extreme
peracutis, tenuiſsimus victus eſt offeren-
dus. Porrò ſatietas poſt criſim vt teſtatur
hiſtoria de muliere morbo defuncta, quæ
liberalius cęnata, vitabitur poſt interijt.

11. Minuētibus humor[illegible] prima corporis
regione, ne ſordeſcen[illegible]morū colluuies
in locū ſanguinis vacuādi raptim traijcia-
tur, & ne futuro pręparationis negotio in
totá corporis molē ſparſim effundatur, ſæ-
uaq; ſymptomata infligat. Ad hanc rē accō-
modantur blanda medicamenta, vt ſemū-
cia vel ʒ. 6. caſsiæ in bolo ſumptæ vel mā-
næ electæ ℥. 1. & dimidia, quæ etiá diſſol-
uantur vel in ſero lactis, & decocto cicho-
rij, oxalidis, hordei, ſeminum melonū, pru-
norum, thamarindorum pinguium, & triū
florum cardiacorum cum ſyrupo violaceo
vel

vel ex infuſione roſarũ, vel infuſo rheibarbari electi: quæ omnia benigna medicamẽta ignorabant Gręci, horumq; loco ellebo ro, peplio, & hiera picra vtebantur. Clyſteres ad eundem vſum comparari poterũt ex caſsia fiſtulari, ſaccharo rubro, oleo violaceo, & decocto quatuor remollientiũ & lactucæ. Tamen à leuiorib. nõ eſt auſpicandum, cùm breuis eſt morbi hiſtoria & cùm natura ſtatim erit in procinctu.

Vacuatione quæ ex magnis vaſis humorem peccantem febris continuæ ſobolem prolicit, omnibusque affectibus bilioſis & inflammationibus præſentiſsimum cenſetur eſſe remedium, præcipuè vbi plethora comitatur. Naturà igitur ſeu magnitudo febris & viriũ robur ſanguinis miſsionem ſuadent, quę in principio adminiſtrabitur antequã vitioſa putredinis labes inualeſcat & facultatum attritarum firmitas elanguéſcat, ne etiam pharmacũ poſtea ſumendum turgentes humores impellat. 4

In plethora porrò ad vaſa, ad lypothymiam vſq; ſanguinẽ detrahunt Græci, niſi viriũ infirmitas diſſuadeat. In plethora verò ad vires paulatim parcius & partitẽ ſanguis effundetur. Cęterũ quantitas ſanguinis, ex primarijs indicationib. vtpote natura & vehemẽtia febris, ęt ęgrotãtis viribus

nec nõ ſecundarijs veluti tẽperamento & corporis habitu, coindicationibusq́; ſimul perpenſis, nimirum ętate, cœli ſtatu, victus ratione præcedente, immodica vel ſupreſſa vacuatione æſtimabitur. Adde quod futura actio læſa, præſens, & futura temporis conſtitutio in hoc negotio minimè prętermittentur. Non verendum equidẽ eſt cum Arabibus, parcendum eſſe ſanguinis miſsioni, ne eiuſdem moles nimiopere efferueſcat. Nam cùm vena eliditur, omnes humores præcipuè exuperantes confertim dimanant, naturaque onere humoris peccantis morbum committentis leuata reliquias minore incommodo expeditius euincet, leuiorque efferueſcentiæ occaſio intus deliteſcens ſubſequetur. Itaq; in bilioſa plethora ob refrigeriũ & futuram caloris extinctionẽ vberior: in pituitoſa ob futuram cruditatẽ parcior detrahetur ſanguis: ambigit verò melancholica. Quòd ad vtendi modum ſpectat pro varia febris natura & partium affectarum conditione diuerſa pertundetur vena, vt interna dextri brachij ex vena caua & hepate ſiniſtri cubiti interna, ex liene promptius & validius detrahit. Quocirca in febribus bilioſis interna dextri brachij: in melancholicis ſiniſtri cubiti tutò & citò ſecabitur.

Piæ-

Præparatione, quę duplex eſt: altera corporis, in qua laxatis & patentibus corporis meatibus, idem alimentorum & medicamentorum beneficio præparatur, ne medicamenti curſus remoretur. Altera eſt humorum, qui niſi ritè ſint apparati medicamento minimè cedunt, & in purgationis negotio grauia ſymptomata inuehunt. Etenim tres cenſentur in corpore alterationes: alia naturalis, pepſis dicta perfectio à calido naturali elixationi ſimilis: alia eſt contra naturam omninò putrida, quę nullo negotio concoqui poteſt, ſed alteratione & excretione indiget. Tertia eſt media pepaſmos dicta, ſemi putridorum cōcoctio, quæ, teſte Galeno, bifariam ſuſcitatur. Siquidem aut crudi ſunt humores, veluti pituita acida & dulcis, cuius portio ita edomatur, vt in ſubſtantiam alimenti conuertatur: alia eſt admodum putrida, quæ euincitur & maturatur à natura, medicamentorumque beneficio ad excretionem aptior redditur. Id genus ſunt vtraque bilis & ichores, quæ cùm à natura edomantur, concocta quodammodo dicuntur: quamuis nihil in noſtram ſubſtantiam faceſſere poſsit. Idcircò humores in prima & ſecunda corporis regione congeſti apparandi erunt iuſculis & ſy-

rupis accômodatis,vt exempli gratia: ſi bi lis exuperat,commodè inſtituentur iuſcu la ex borragine,bugloſſo,endiuia, oxalide addendo ſuccum citri & mali arantij. Syrupi etiã è cichorio ſimplici, ex aceroſitate citri, violacei, ſingulorũ vncia dimidia, aquæ ſtillatitiæ, oxalidis, bugloſsi, & cichorij,ſingulorum vncia vna ſimul miſceantur, & ſumantur cum tabella vna diamargariti frigidi. Si humor pituitoſus ſimul reconditur, in eodem decocto addentur radices aſparagi, graminis, & folia agrimonię ſcolopendrię & lupuli. Cùm verò humor malignus, vt in lipyria negotium facit,addentur bugloſſus,viola, nymphæa,ſuccus mali citrij,cotonei,& ſemen oxalidis,aut liquores ſtillatitij, meliſſæ et tormentillæ. Semper equidem habenda videtur eſſe ratio maligni humoris & partis affectæ,præſertim principis,quæ dignitate & præſtantia vniuerſam corporis œconomiam moderatur. Quamobrem humores craſsi attenuandi, lenti detergendi,et duri molliendi veniunt. Tenues verò concoquendi ad expeditiorem excretionem non cenſentur, vt in ſputi expectatione contra mentem Arabum, qui próptius et per ſe è corpore effluunt, niſi ſuâpte natura acres extiterint, qui tunc ſunt

demul-

demulcendi,ne excernẽdo moleſtiam adferant.Græci oximelite & mellitis ob penuriam & ignorantiam ſacchari vtebãtur: nunc Arabum more ſyrupum aceroſum, oxiſaccharum & ſyrupos accommodatos cum ſaccharoq; comparatos, in febribus continuis cõmodius inſtituimus. Quæ cũ ita ſint legitima præparationis qualitas, ꝑ natura humoris:limitatior quantitas, pro copia,vſus modus,pro parte affecta,humoris ſitu, & motu in principio tutò, citò & iucundè procurabitur. Galenus præpationem contra ſuorum aduerſariorum opinionem in ſuis libris vbique celebrat, quã breuitatis gratia libr. vndecimo, Method. prætermiſiſſe videtur in curatione febris putridæ.

Purgantibus humorem ſenſim apparatum in morbo ſalutari,qui ꝑ humoris natura & ſitu per epicraſim & paritè apparẽtibus ſignis concoctionis expurgatur. Nã vt triplex ſtatuitur concoctio, nempè obſcura,manifeſta & perfecta : ſic triplex decernenda erit purgatio his reſpondens, nimirũ parca,moderata & valida, præſertim cùm putredinis labes ſecundam corporis regionem obſidet. Cùm verò dubius & periculoſus eſt affectus, aut ſigna concoctionis, quæ nec ſunt, nec aderunt, ad pur- V.

gationem ſtatim properandum eſt, vbi ob feritatem affectus, & atrocitatem ſymptomatum deperdendæ ſalutis adeſt ſuſpicio. Nam humor maligna qualitate proſternens, vberiore copia premens & turgens, partes principes obſidens & doloris atrocitate excrucians, in quauis corporis regione ante concoctionem (quæ fruſtrà ob inopinatũ exitium expectaretur) initio deriuandus & profligandus eſt. Itaque ſi bilis repurganda eſt drachma vna & dimidia, vel duabus rheibarbari, vel ſemũcia myrobalanorum flauarũ infuſis in decocto cichorij, oxalidis, prunorum, thamarindorum pinguium, quatuor ſeminũ frigidorum maiorum, & trium florum cardiacorum: expreſsioni colatæ addentur electarij è ſucco roſarum pro exuperãti copia & virium firmitate ſcrupuli quatuor, aut drachma vna & dimidia, ſyrupi ex infuſione roſarum, vncia vna, trochiſcorum è caphura ſcrupulus dimidius: aut diſſoluentur drachmæ ſex caſsiæ fiſtularis, aut vnciæ duæ mãnæ electæ. Pro natura enim humoris exuperãtis peculiare remedij genus, pro magnitudine affectus & humoris certa quantitas, pro humoris motu & ſitu vtendi modus perpetuò inſtituetur, ſed ea lege vt in ancipiti morbo medicamentum vali-

validum præſcribatur,ne mitiore medicamento & diuturniore mora totius corporis ſtructura corruat. Cõtingit enim vt plurimum morbum blandioribus pharmacis efferueſcere, viresque paulatim labaſcere. Interim in hoc totus erit medicus, vt purget quantum vires ferunt, & quamdiu & quouſque reliquiæ humorum ſuperſint. Præterea vtendi modus ſtudioſe eſt obſeruãdus,qui humoris ſemel,vel pluries purgandi oppurtunitatem, loci commoditatem, & ordinem regionis primæ, deinde ſecundæ, poſtremò tertiæ exhauriendæ, continet. Medicamentũ verò naturæ corporis & humoris qualitate vel quantitate ſemper debet eſſe analogum.

Sudores & vrinas mouentibus poſt integram concoctionem, præſertim cùm ocioſa eſt natura. Vt enim medici tranſacto ſæuiore ſtatus tempore poſt euictam & cõcoctam materiã tutò pharmacum propinant,cùm eſt ignaua natura:ſic teſtimonijs Græcorum & Arabum poſt ſigna concoctionis,digeſtio legitimè inſtituitur, quæ quidem duplex cenſetur: Nam alia eſt alimenti;anadoſis dicta, quæ à facultate attractrice emergit. Altera eſt excrementorum, quæ duplex iudicatur, vna ſenſilis, diacriſis dicta,in qua vrinę,ſudores,& aliç VI.

excretiones profunduntur:altera eſt inſen ſilis,diaphoriſis nuncupata, in qua per inſenſilem tranſpiratum ex toto corporis habitu exhalant excrementa. Sudores igitur & vrinæ mouebuntur ſyrupo acetoſo ſimplici,capilli veneris, & è limonibus,iuſculis aſparagi, graminis, foliorũ borraginis, bugloſsi,& ſeminũ melonũ ſimul perfuſo citri ſucco. Quãtitas pro natura & ſitu humoris inſtituetur.Præterea medicus eò vſque moliri debet omne euacuationis gen⁹ vt tota morbi ſoboles euellatur, ne remanentibus humorũ reliquijs recidiuus affectus ſuccreſcat.Græci & Arabes poſt ſigna concoctionis, balneum aquę frigidę non improbant,cuius ope ſudores, & vrinæ facilius cierentur. Si natura per ſe id negotij aggrediatur, totum huic committendum eſt. Quod enim natura per ſe præſtabit,fruſtrà medicina tentabit.

VII. Alterantibus & roborantibus præſertim in declinatione morbi, corpore probè repurgato cordi & hepari admouendis. Siquidem ex febrili incendio empyreuma & imbecillitas perpetuò conſequuntur: quæ quidem vt plurimum in eundem affectum, aut priore deteriorem præcipitant ægrum.

Vnde mirum non eſt, ſi hoc ſeculo non

pauci

pauci ægri ob neglectum horundem præſidiorum vſum in ſęuiorem affectum relabuntur, & miserè excruciantur, vixq; tandem redimantur. Quocirca eò ſpectabit medici opera, vt poſt febrem continuam, ſiue ardentem, ſiue colliqueſcentem, ſiue cardiacam, admoueantur cordi & hepati epithęmata refrigerantia & roborantia, in declinatione morbi, aut in ſtatu, cùm nimiopere exardeſcit, & ſæuius efferatur affectus. Parabitur autem epithema, cordi admouendum ex aquis ſtillatitijs, bugloſsi, roſarum, pimpinellæ, oxalidis & nymphęæ, ſingulorum vncijs duabus, addendo pulueres diamargariti frigidi, coralli rubri, ſantali citrini, ſingulorum drachmam vnam, et fragmentorum precioſorum, ſcrupulum vnum, croci, trochiſcorum è caphura ſingulorum ſcrupulum dimidium, aceti vnciam dimidiam; non diſsimile ex decocto eorundèm ſimplicium componitur.

Comparabitur etiã epithema hepati imponendum ex aquis roſarũ, cichorij, oxalidis, ſingulorum ℥. 4. addendo ſantalorum, ſpodij, ſingulorum ʒ. 1. ſpicęnardi ſcrupulum dimidium. Antiqui hydreleum admouebant, nunc recentiores aquam ſtillatitiam roſarum, oleum violaceum, &

horum ſæuitiam leuant. Actio enim læſa ex morbo, excrementorum vitium, & ſimplex corporis affectus ex actionis offenſione primordia gradatim acceperunt.

Cùm moleſta vigiliarum importunitas ægrum fatigat, ſomnus accerſendus erit, ſyrupi è nymphæa, aut è papauere ſeſcuncia, ſtillatitij liquoris lactucę vncijs tribus cum ſcrupulo dimidio diamargariti frigidi, quæ miſta appetente ſõni tẽpore exhibebuntur, vel philonis antidotus inſtituetur, ſi æger ſit robuſtus. Quippe, teſte Auicenna, opiũ imbecillis & ſenibus eſt ſuſpectum. Quinetiã admouebuntur carpis manuum, & fronti vnguentũ populeum, & oleum roſatum cum aceto, vel capita papauerum in albumine oui diſſoluta, vel flores papaueris, & nymphęę ſimul permiſti. Gręci commendant lotiones pedũ & manuum, quæ parabuntur ex decocto foliorum lactucæ, maluæ, violariæ, cucurbitæ, florum nymphęæ, roſarum & papaueris albi. Somnus etiam præcipuè conciliandus venit, qui delirium compeſcit, & ſitim à ſiccitate profectam demulcet. Immoderatus verò à copioſo humore cerebrum perfundente contractus, ſuſpectus eſſe ſolet, qui ſucco fœniculi cum aceto cocto, & odorato excitabitur.

Dolor verò capitis propulſabitur oxirodino fronti admoto, vel frontali ex farina hordei macerata in ſucco betonicæ, & ſerpilli, vel decocto florum betonicę, camęmeli; roſarum, & violarum fronti impoſito. Celſus decernit roſas in aceto maceratas. Delirium abigitur repellentibus cerebro admotis, ſomnum conciliantibus, frictionibus, lotionibus pedum & manuum, ſyrupis, & iuſculis refrigerantibus, efferueſcentes vapores frænantibus. Catarrhus compeſcendus eſt peculiari victus ratione, reuellentibus vt frictionib. & cucurbitulis ſcapulis admotis; errhinis & catarrhum ſiſtentibus, præſertim vbi tuſſis aſpera, pręceps ſuffocationis periculū, vigilię & excoriatio ægrum exercent. Interim cautio adhibenda eſt, repellentia, non niſi cum religione fronti adhibenda eſſe, cùm catarrhus multum vrget, & multa in cerebrum confluxit materia.

Cùm ſitis ſollicitat ſyrupi è limonibus violaceus & acetoſus ſimplex cum aqua cocta, vel priſana, conſerua ſymphiti & nymphęæ exhibita, & portulaca in ore tetenta, haud dubiè opitulantur. Si ſuffocans incendium & intolerabilis corporis iactatio ægrum excruciant, refrigerantia & humectantia ſumpta & admota, & ſangui-

guia

guinis miſsio, ſi nihil diſſuadeat, non parum conferunt. Si dolor renum & calor obrepunt, cerato ſantalino, & oleo violaceo ſimul perfuſo ſuccurrendum erit. Si icterus ſuboriatur, obſtructionem tollentibus, ſudores & vrinas mouentibus, lotionibus & fotibus florum camæmeli, meliloti, & anethi obſiſtendum erit. Sudores vniuerſales die decretorio erumpentes; febrem arcentes, ſymptomata minuentes, & à quibus æger bene ſe habet, & qui facilè feruntur, naturæ ſunt relinquendi, nec ſupprimendi quoad pulſus apparebit magnus & mollis.

Si verò immoderatius eruptionem faciunt, pulſuſque euadit languidior, pro viribus excernentur, ne ob inſignem euacuationem, & irruentem virium infirmitatem, ad exitium inopinatum pręcipitét. Qui ſubſiſtunt, aut à copia, aut à craſsitiė humorum proritandi erunt ſyrupis è limonibus, capilli Veneris, & acetoſi ſimplicis cum ptiſana, vel decocto graminis & aſparagi. Si dyſenteria ægrum offendit, & febri ſuccedat, victus ratio peculiaris ꝑ humore peccante inſtituetur, qui rheobarbaro & myrobalanis expurgabitur. Auicennas autem verè atque ſapienter pro-

didit,profluuiũ profluuio cauſam abſcin-dendo curari,quod videtur cõfirmare Galenus 24. Aphoriſ.lib.4.Præterea clyſteres primũ lenientes:deinde detergentes: poſtea cicatricem inducentes ſunt præſcribendi. Si profluuium vires proſternit,nullæque humorum peccantium reliquiæ ſuperſunt, conſtringendum, vrinasque & ſudores cientibus,reuellendum eſt. Interim in magna acrimonia humorum & viribus validis narcotica non ſunt omnino negligenda. At in materia frigida & craſſa, dubia eſſe ſolent. Inter præſentiſsima remedia probatur à Galeno libr. 4. de articulis epithema,& quoduis pręſidium hepar roborans.Si profluuium ſit peſtilens, roborãtibus,& alexipharmacis expugnabitur.

De curatione febris ex cruditate.

Capvt vii.

CVM febris ex cruditate ſit anceps & dubius morbus,partim ob exuperantem humorum copiam obruens,& ob malignam humorum perniciem vt plurimũ proſternens, præcipuè cùm à cibis corruptis primordia accepit,à naturaque euinci non potuit, peculiarẽ & tenuem victus rationem expoſcit. Magnus autem & anceps eſt morbus ex ſe, qui aut partes prin-

cipes

tipes, aut à corde non remotas, aut acutiore ſenſu inſignitas occupat, vires conuellit, vtrumq; calidum fixum, & influens obterit. Quinetiam magnus ratione cauſæ nuncupatur, qui ob exuperantem humorum ſarcinam omnes partes nobiles & ignobiles obruit, & ratione ſymptomatum fũctiones vitæ neceſſarias labefactat. Tamen æger non eſt vſque adeò deperditę ſanitatis, quin adhuc aliquis curationi relinquatur locus, quæ octo remediorum capitibus compręhenditur.

Victus ratione tenuante, quę pro vberiore cruditatis prouentu humoré craſſum & crudum attenuat, ſenſimq; corpus tanto onere cófertum leuat, ſimulq; vires fulcit. Eò igitur dirigetųr conſilium, vt viriũ ratio habeatur, harumq; ſubſidio ſenſim & pedetentim humorum impuritas abſumatur, ſiue in prima, ſiue in ſecunda, ſiue in tertia corporis regione deliteſcat. Vires porrò languidę, vel integrę internoſcuntur functionibus animalibus, nempè ſenſuum & motus firmitudine, aut infirmitate, vitalibus vt pulſu magno, vehementi, aut paruo, & languido, & naturalibus, nẽpe ſignis coctionis vel cruditatis. Itaque ſi pulſus eſt magnus, ſatis vehemens & laudabilis, aliquodque concoctionis ſignum 1.

in vrinis ſe prodat, certiſsimum eſt argumentum naturam victricem eſſe, tenuiſſimoque victu fulciri poſſe. Cùm verò pulſus apparet paruus, languidus, vrinaque omninò confuſa permanet, certò colligendum eſt naturam, aut admodum oppreſſam, aut proſtratam eſſe. Quocirca primarium artis votum erit naturam fauentem habere, eiusque motum & progreſſum imitari, vt æger legitimis & tempeſtiuis viuendi legibus redimatur. Si enim vires non admodum fatiſcunt, parciore victus ratione fruetur, à concoctionisque officio minimè reuocabitur natura. Inſtituentur autem panatella, & iuſcula pulli, capi cum thymo, hyſſopo, petroſelino, bugloſſo, aſparago, & ciceribus rubris. Cùm vires infringuntur gelatinæ, conſumpta, inſtaurantia, & omnes cibi euchimi parca manu multum nutrientes conferre poterunt. Potus erit aqua cinamomi, aut hydromel, in quo incoquentur eupatorium, betonica, gramen, hyſſopus, & ſtæchas. Poſt victoria m morbi, prouidendum eſt, an empyreuma, an ſiccitas, an macies, an imbecillitas, an humor excrementitius adſint: quibus ſtatim ſuccurrendum eſt ea lege, vt quæ longo tempore extenuata ſint, lentè, quæ

breui, breuiter reficiantur. Porrò hoc in loco ſilentio non eſt prætereundum, crudum,autore Galeno Comment.ſecundo in libro de ratione victus in morbis acutis cap. quadrageſimo quarto, manere morbum ob inædiam longam vel intempeſtiuam cibi oblationem.

Minuentibus humoris illuuiem in venis meſeraicis congeſtam, aut catapotijs ex hiera, aut diaphœnici, vel electarij indi vncia dimidia,vel drachmis tribus,cum ſyrupi, capilli Veneris drachmis ſex, hydromelite, vel decocto pectorali in quo ebullierint polipodi quercini, ſolliculorum ſennæ cum aniſo, ſingulorum drachmæ duæ. Non parum etiam opitulabuntur cliſteres ex decocto carminatiuo, & remollientium, addendo diaphœnici, hieræ picræ ſingulorum vnciam dimidiã, mellis roſacei vnciam vnam, olei liliorum & camæmeli ſingulorum ſeſcũciam. Etenim cùm ingens humorum crudorum ſentina calorem innatum ſuffocat, protinus exhaurienda venit, antequam natura tanta mole obruatur, ne etiam exuperans humorum fœnus in prima corporis regione cumulatius retentum, apparando in ſecundam deuehatur, affectumque geminet. 11.

Præparantibus humorem crudum concoquendo, lentum detergendo crassum attenuando, durum molliendo, & meatus conſtrictos aperiẽdo. Primùm crudus humor concoquendus eſt medicamentis, calori natiuo non admodum imparibus: id genus ſunt ſyrupi è mentha, & è corticibus citri, qui calore temperato noſtrum recreando, & augendo concoctionem iuuant, & reſoluendo incraſſant. Duæ equidem cenſentur cauſæ genitrices craſsitiei, nempè calor & frigus. Quæ enim à frigore & aſtrictione concreta ſunt, craſſa inciden da, & lenta detergenda ſe offerunt. Cuius ordinis ſunt oximel ſimplex, mel roſaceũ, ſyrupi è duabus & quinque radicibus, & è bizentijs, aquæ fœniculi, hyſſopi, eupatorij, hydromel in quo decoquantur radices aſparagi, graminis, polipodi quercini, folia ſcolopendrię, capillarium, et chamędrios, & iuſcula petroſelini, hyſſopi, thymi, buglosſi, capparorum, & paſſularum corinthiarum ſeu damaſcenarum. Doſis verò ſyruporum eſt, vt plurimum aut ſeſcunciæ, aut vnciarum duarum, & decocti trium vnciarum. Præterea nõ ſolùm ſumptis, ſed etiam admotis rite apparabuntur humores ſacculis hippochondrijs, & ventri admouendis, qui concinnabuntur

ſur ex radicibus aſari, brioniȩ, corticum capparorum, thamaricis, folijs abſynthij, chamȩdrios, eupatorij, fumariȩ, peucedani, centauri minoris, floribus camȩmeli, meliloti, geniſtȩ, ſaluiæ, & iunci odorati: quibus addi poterunt ſemina agni caſti, & fœnigrȩci. Interim eò ſpectabit opera, vt perpetuò a leuioribus auſpicetur, ſenſimque obſtructio funditus extirpetur, quæ impeditam tranſpirationem, præpedita tranſpiratio putredinem, putredo febrem ſenſim ingenerat.

Purgantibus humorē præparatum, qui febrem fouet, & per epicraſim, vt natura aliqua humoris portione leuata in reliquias expeditius incumbat. Medicamentum blandum et lene exhibendum erit, ne diarrhœa, aut cholera morbus ſtatim irruat. Infundātur autem rheibarbari electi ſcrupuli quatuor, agarici trochiſcati ſcrupuli duo, cinamomi optimi ſcrupulus vnus in decocto pectorali, in quo ebulliāt folliculorum ſennȩ cum aniſo, vel caryophilis drachmȩ duȩ, & ſyrupi capilli Veneris drachmȩ ſex ſimul perfundantur. Si vires non reclamarent, diaphænici drachma vna diſſolui poterit. Quocirca quantitas purgationis pro magnitudine, viribus ægrotantis, conſtitutione corporis, humoris & cœli, vſus IV.

modus pro affecta parte necnon pro humoris qualitate, quátitate & ſitu decernetur, ne pharmaco parum dextre exhibito æger cum morbo extermínetur.

V. Vacuantibus nimirum ſanguinis miſsione cùm fœdum morbi ſeminarium ſecundam corporis regionem occupat, plethoraq; ad vires, & ad vaſa opprimit. Ná ſicuti cacochimiæ purgatio, ſic plethorę ſanguinis miſsio congruit, quæ in hoc affectu nimiopere vrget. Itaq; ſanguis mittédus céſetur, ſed ob periculoſam cruditatis labem minori copia exhaurietur, ſemperq; viriũ ratio habeatur. Siquidé pro magnitudine morbi, & virib. ægrotantis, tanquá primarijs indicationib. ſanguis parcior, vel vberior detrahetur. Quod verò Gal. in febre pituitoſa, & epiala cruditatis ratione vená non pertũdit, hoc p̄ſtat, cùm non ſollicitat plethora, & ob virium imbecillitatem, in febre ſyncopali neq; purgat, neq; euacuat, ſed tantùm frictionem adhibet. Non enim eodem authore ſanguis detrahẽdus eſt in illis, in quibus in alium humorem inſigni mutatione conuerſus fuerit. Quod reliqui ſpiritus quibus fulciuntur vires, ſimul euaneſcunt. Cùm verò vires adſunt validæ, Arabes & Græci, recentiores in febre ſyncopali à pituitoſo humore genita, ad humoreſ

Com. 3. in libr. 6. Epid. c. 48.

mores præparantia blanda pharmaca, & frictiones non temerè confugiunt. Si ventriculus & venæ meſeraicæ crudorum humorũ prouentu ſordeſcunt, medicinã potius quàm ſanguinis miſsionẽ conferre apparet. Quandoquidẽ medicamentũ cacochimiæ expugandæ accõmodatũ, ex prima corporis regione exuperans, cruditatis fœnus facilè extrudet. At ſanguinis miſsio eò non pertingit, hancq; cruditatis ſentinã ad magna vaſa attraheret, affectumq; priore deteriorem infligeret.

Vrinas & ſudores mouentib. vt humor, q̃ in ſecunda corporis regione reconditur, p loca conuenientia deriuetur, vtpote iuſculis graminis, aſparagi, & petroſelini, aut hydromelite, in q̃ flores ſtœchados, & betonicæ, & hæc ſimplicia medicamenta cõmemorata ſimul incoquẽtur. Interim omne ſtudiũ in hoc collocabitur, vt excremẽta fuliginoſa per corporis habitum deuoluta, per inſenſilem tranſpiratum, opportuna frictionum ope excernantur. VI.

Roborantib. vt conſeruis betonicæ, capillorũm Veneris, confectione alkermes, cortice citri conditi, tabellis electarij aromatici roſati, diagalanga, & dianiſo, & oleo nucis moſchatę, quo inũgetur vẽtriculus. Danda ſemper erit opera, vt ventri- VII.

culi & hepatis ratio habeatur, ne ventricu li attritio ſuboriatur, in qua chilus ante excretionem in pituitam faceſsit, atrociaque ſymptomata profert: quorum meminit Galenus in lib. de præſagitione ex pulſibus. In hoc enim affectu ventriculũ poſt pedes calefactos oleo nardino inungit, vinumque generoſum propinat. Nunc recẽtiores medici puluerem galangæ, aut piperis cum pane azimo inuolutum, & aqua vini ſtillatitia cõpoſita tutò & iucundè porrigunt. Parabuntur linimenta pro regione ventriculi ex oleo nucis moſchatæ, & pro liene oleis è geniſta, & è capparibus.

IIX. Symptomata delentibus, vt lienteriam, quæ ſi contrahatur ab imbecillitate, alteratricis & retentricis facultatis corroborantibus præſidijs, & aſtringentibus vtendum erit. Si cæliaca affectio negotium faceſsit, & ab obſtructione venarum meſaraicarum proficiſcatur, primo loco humores erunt minuendi, ſenſim præparandi, & euacuandi. Quando ab imbecillitate hepatis cauſas trahit, roborabitur æger ſumptis & admotis, intemperiesq́; ſimul obliterabitur, ne nouus humor ſuccreſcat. Cùm diarrhœa fatigat, & eſt critica & perfecta, naturæ relinquenda venit, viresque interim fulciãtur, & reficiantur. Si imperfecta

ſecta obrepit, iuuanda eſt, humorq; peccans per epicraſim deriuandus eſt. Pro cęteris cauſis aliâs ſuo loco curatio inſtituetur. Hactenus febrium curationẽ perſtrinxi, quarum tauſæ in vniuerſo corpore, præſertim in mole ſanguinis reſident. Nunc perſcrutandæ veniunt febres ſymptomaticæ, quæ in partis alicuius inflammatione, aut humore circa aliquam partem infarcto, aut corruptela eiuſdem conſiſtunt.

De Curatione febrium ſymptomaticarum. CAPVT VIII.

FEbris ſymptomatica ab inflammatione genita, primo loco excutienda eſt, quæ octo remediorum capitibus oblitecrabitur.

Victus ratione tenui, refrigerante & humectante, fluxionemque prohibente, quę pro magnitudine morbi quatuor eiuſdem temporibus, & viribus ægrotantis variè præſcribitur. Quò enim acutior & ſæuior eſt inflammatio, eò tenuior viuendi lex decernetur. Quinetiam pro varijs quatuor morbi temporum periodis diuerſa victus ratio decernitur. In febrium enim eſſentialium principijs tenuis victus, in incremento tenuior, in vigore tenuiſsimus 1.

exhibetur: quod in vigore iudicium expectatur, tuncq; natura ab vrgentiore concoquendorum, & expellendorum humorũ negotio non eſt perperam diſtrahenda. Verũ in febribus ſymptomaticis alio modo cibus porrigẽdus eſt, nimirum in principio tenuiſsimus, vt partes ſingulę humo rem ſuperfluũ auidius retineant, præcipitem & efferatum fluxionis impetũ coerceant, inflãmationemq; febris ſymptoma ticæ ſobolem imminuãt. Fluxioni equidẽ admiſſæ, quàm admiſſuræ ægrius occurritur. Igitur in principio hui⁹ febris ſymptomaticę tenuiſsimus victus porrigẽdus venit, vt pruna elixa, hordeata: deinde in incremento & vigore, iuſcula, panatellæ ex pane loto confectæ, gelatinæ, & inſtauran tia, vbi vires elangueſcunt & nimiopere at teruntur. Cùm enim vires fatiſcunt, paulò pleniori victu videntur eſſe reficiẽdi ægri. Interim habenda eſt ratio partis affectæ, quam inflammatio obſidet. Etenim ſi pars princeps, aut huic finitima, aut publicum munus obtinens, aut ſenſu acutiore prædita, victus tenuior parũ tutus eſt, ſed paulò plenior inſtituendus, ſimulque protinus ad roborantia feſtinandum eſt. Sunt equidem partes principes, iudicio Arabum, roborandæ & conſeruandæ, quæ digni-

dignitate prę≈ſtant,vniuerſum corpus moderantur,ex earũq; inſigni offenſione pręceps, & inopinata vitæ euerſio imminet. Aliæ publicũ munus corpori ſuſtinendo neceſſarium obtinuerunt, vt ventriculus: aliæ parti principi ſunt vicinæ,quę ob cõſortium ſimul afficiuntur,vt inflãmatio auris,cerebro,pulmonũ,cordi promptè communicatur:aliæ ſunt exquiſito ſenſu inſignitæ,veluti diaphragma,vterus,veſica,& orificium ventriculi, quibus inflammatis & legitima victus ratione,opportunisque præſidijs haud cunctanter ſuccurrendum eſt. Prætereà aliæ ſunt remotæ à partibus principibus, ſed excrementis excipiendis dicatæ,ſicuti inteſtina & renes. Pro quarum partium varia inflammatione, varia viuendi lex & remedia imparia adhibebũtur. Nam cùm infirmitas accedit ad partis principis inflammationem, aut publicam functionem obtinentis, aut ſenſu acutiore donatæ rem magis in difficili & in dubio eſſe colligendum eſt. Cum autem inflammatio ventriculum aut hepar obſidet, victus tenuior eſt exhibendus. Porrò vigilia in inflammationibus internis, ſomnus in externis commendatur.

Minuentibus humorem in prima corporis regione cumulatum,ne pars inflam- 11.

matione affecta humores in corpore redũdantes calore & dolore proliciat. Cliſteres ad hunc vſum accommodabuntur, qui à parte affecta humores excremẽtitios reuellant. Tamen abſtinendum eſt à validis pharmacis in principio inflammationum, ne humorem turgentem exagitent, in partem conflictatam præcipitent, & calorem augeant. Quinetiam ſunt parum tuta pharmaca in inflammationibus partium principum, & præſertim in inflammationibus pulmonum, pleuritidis, & partium vitalium, quæ corpus imbecillius reddunt, & euacuationem, quę per ſputa fieri debet, remorantur, & præpediunt. Nam in inflãmationibus partium, aut paulatim excernitur materia, vt in pleuritide, quæ per loca conuenientia deriuanda venit, aut paulatim reſoluitur, quæ peculiaribus ſubſidijs iuuãda eſt, aut in ſuppurationem mutatur, cui arte opitulandum eſt.

III. Reuellentibus & vacuantibus, quæ effœratam irruentis ſanguinis incurſionem compeſcunt, plenitudinem detrahunt, & partem affectam aliqua putreſcẽtis humoris portione ſubleuant. Vacuatio enim ſanguinis & humoris in corpore præter naturam contenti, reuulſio & depulſio procũbentis eiuſdem in contrariũ retractio proprie

priè definitur, quæ recto venarum & fibrarum curſu è regione partis affectæ ex ampla, & vicina vena, & in principio adminiſtrari debent. Siquidem ex ampla vena vberius, ex vicina celerius & validius effunditur ſanguis, nimirum ex vena humerali, ſeu cephalica ex partibus, quæ ſunt ſupra clauiculas, interiori ex his, quæ inter clauiculas & renes, media ex vtraque parte vberius, validius & commodius reuellũt. Si profectò inflammatio malè habet cerebrum, vt ſphaceliſmus cerebri, phrenitis, inflammatio aurium, angina, fauces, humeraria, inflammatio pulmonum, pleuritis, media, ſicuti ea, quę diaphragma, ventriculum, renes, inteſtina, vterum, veſicam & ſcrotum exercet, reſignanda eſt vena. Si tamen aliquid maligni in vtero lateat, quod ex lue venerea contractum ſit, vena malleoli aptius pertundenda venit, ne contagioſa veneni labes in venas maiores, & in totum corporis habitum retrahatur. Semper igitur è directo partis affectæ ex vena ampliore & viciniore demetur ſanguis. Poſt harum venarum ſectionem ſedato fluxionis impetu in affectibus capitis vena frontis, aut puppis, & cucurbitulæ cũ ſcarificatione ſcapulis admotæ, in aurium inflammationibus, vena ſub aures, in angina

quæ ſub lingua apparent,non aliter quàm in affectibus renum, vteri, veſicę, & ſcroti venę malleoli, aut poplitis commodè aperientur. Etenim cùm æger plethora laborat,& effrœnatus eſt fluxionis impetus, venę ſuperiores ad reuulſionem ſunt ſecãdę,ne humor ferociens,quũ natura moderari res nequit, meatumq; ad exeundũ nõ nanciſcitur,pręcipiti motu in partem affectam irruat.Cùm verò influxit materia venæ poplitis & malleoli, tutius referandæ erunt. Quantitas porrò ſanguinis mittẽdi ex magnitudine morbi, viribus ægrotantis, temperamento, habitu, & ætate eiuſdem conſtitutione cœli, vacuatione præcedente, viuendi genere, rerum externarum futura occurſatione, & ſymptomatum futurorum ſæuitia perpendenda veniet. Non enim minore cautione proſpicienda ſunt futura, nempè cœli conſtitutio calida, vel frigida, victus ratio parcior vel liberalior, ſymptomata, vtpote vacuationes immodicæ, & excrucians dolor, quæ largiorem ſanguinis miſſionem diſſuadent, ne vires neceſſarias nimiopere proſternat, noxioque aut intempeſtiuo victu penuriam reparare in ęgri perniciem nos poſtea cogat. Hoc nomine Hippocrates & Auicennas in pleuritide

rici de biliosa ſanguinem non demebant, ſolisque fomentorum præſidijs affectum expugnari poſſe ſibi perſuadebant, metuebantque auſtro perflante euacuationem in pleuriticis apud Athenienſes parum tutam eſſe. Idcircò in principio febrium ſymptomaticarum & eſſentialium ſanguis eſt mittendus, vt apertè confirmarunt Græci contra mentem Arabum, antequam inualeſcat morbus. Hippocrates in plethorico corpore & viribus validis, vſque ad animi deliquium ſanguinem vacuat. Iterata verò vacuatio in viribus elangueſcentibus magis à Galeno probatur. Quamobrem in omni inflammatione profliganda deſiderantur, vacuatio & reuulſio, quarum vna celebratur, cùm partes incolumes ſanguinem vacuatione, ligaturis, & frictionibus ſubſtrahunt: altera de qua mox differendum eſt, ſanguinem depellit, & transfert ad alia membra, vt in principio inflammationum aſtringētibus remedijs vtimur, quæ humores à parte affecta protrudunt.

In hoc ſanè affectu, authore Galeno, exiguus humor ante purgationem ad magna vaſa commigrat, minimumq; malum committit, quod facilè à natura euincitur, niſi corpus fuerit plethoricum, IV

Repellentibus humorem profluentem in partem affectam mediocribus ſubſidijs ne nimiopere repellentia ſcyrrum ingenerent, aut partis pręcipue principis temperiem immutent, aut humorem craſsiorem reddant, & altiùs impingant, aut per accidens caloris feruorem augeant. Vacuatio igitur, vt placuit Galeno, aut fit per tranſlationem, cùm repellentiū ope humores in alias partes ſtante fluxionis principio auertuntur, qui ob nimiam horum copiá in magna vaſa traijciuntur, naturęque beneficio ſine aliquo detrimẽto edomantur: Altera eſt cùm partes incolumes ſanguinẽ euocãt ligaturis et reuulſione de qua modò diſputatū eſt. Quamobrẽ in principio inflammationis admouenda erunt parti inflammationem malè habenti, cuius cõditio prę ſtantia, ſenſu exquiſito, vel hebeti, ſitu & cõformatione æſtimata ad vnguẽ perpendetur. Nemo equidem neſcit omni parti inflammatæ eadem remedia localia non æquè congruere. Siquidem partes principes & exquiſito ſenſu inſignitæ mitiora poſtulant remedia, quibus vt verè cẽſent Arabes, admiſcenda ſunt roborantia & parti familiaria, veluti hepati, cichoriū & eupatorium, corallus, & ſpodium, lieni aſplenium, & ſcolopendrium, cerebro

roſæ

ſoſę, thoraci tusſilago, & ſcabioſa apte prę ſcribentur. Itaque repellentia in phreniti de & ſpacelisſmo accommodata ſunt, ſuc cus roſarum, & acetum, conſerua roſarum & earum ſuccus, oleum roſatum & acetũ cum caphura permiſtum, quæ ſyncipiti & fronti admouebuntur. In inflammatione hepatis ſuccus ſolani adhibitus nõ parum confert. Tamen Arabes & Græci inter ſe diſſentire videntur quòd illi refrigerantia, vt ſuccũ ſolatri in principio inflammationis adhibent. Græci verò relaxantibus, & roborantibus ad refrigeriũm robur, & ad diſcutiendos vapores, nempe roſis & abſynthio in oleo & aqua decoctis vtuntur. Sed hi non diſcrepant cùm ordine immutato in eundem ſcopũm contendant. Prę terea modice frigida ad vitandã obſtructiõ nem ſunt præſcribendã, cuiuſmodi ſunt ſyrupi cydoniorum, & roſatus perfuſi cum his, quæ modice aperiunt & detergunt, vt decocto agrimoniæ, oxalidis hepaticæ plantaginis & cichorij. Non parũ proſpe ro & fœlici euentu imponentur epithema ta ex aquis roſarũ, ſolani & plantaginis confecta, & ſacculi ex roſis, balauſtiis; ſpodio & ſantalis concinnati. Olea porro videntur eſſe in omniũ partiũ inflammationibus, præcipue hepatis parũ tuta;

ne promptè incaleſcant. Præterea ſingulari cautione obſeruandũ eſt, ne in angina, pleuritide, & inflammatione mediaſtini repellentia inducantur, ne humoré peccanté ad partem inflammatione affectam intro concitent, ſed tutius & commodius lenientia & reſoluentia prȩſcribentur. In principio verò anginæ, cùm in fauces irrumpit ſanguis gargariſmi refrigerantes, & aſtringentes decernendi erunt. In aliis verò inflammationum generibus ſubſidio repellentiũ tutior fit retroceſſus, qui etiá vel attracta vel tranſmiſſa materia in omni inflammatione dextrè adminiſtratur.

V. Materiam apparantibus, quæ pro ſingulis partibus vitiatis, humorum natura, eorumque ſedibus variè adhibētur, vt exempli gratia: Si inflammatio ad hepar obrepit, præparantibus, coquentibus & aſtringentibus ad partis affectæ, natura laxæ robur, & aperientibus ſimul miſtis præparatio procurāda erit, nempe ſyrupis è cichorio, è ribes, ex oxalide, acetoſo ſimplici, & roſato, cùm humor bilioſus mali cauſam dedit. Si verò humor pituitoſus ſit huius morbi ſeminarium, oximel ſimplex, mel roſaceum, & ſyrupus capilli Veneris legitimè & cōmodè inſtituentur. In angina pituitoſa humor oximelitȩ ſimplici, & melle ro-

le roſaceo cum aquis betonicæ, & abſynthij apparandus venit, & bilioſus detergẽdus, alterandus, & protinus educendus cenſetur. In pleuritide bilioſa, ſyrupi violacei, & è iuiubis, in pituitoſa ſyrupi capillorum Veneris, è glycyrrhiza, & è ſcabioſa eximiè conferre creduntur. Idẽ ſtatuendũ erit de aliorum humorum præparatione.

Purgantibus humorem exuperantem, VI. pręcipuè cùm febris eſſentialis ſimul cum ſymptomatica implicita eſt, aut cùm humor vitioſus primam corporis regionem occupat, ad quam pertingere non potuit venæ ſectio, aut cùm febris incendio reliquiæ humorum ſuperſunt, quę nouam febrem minantur. Etenim in febre ſymptomatica ſumma cautione prouidẽdum eſt, an copuletur febris eſſentialis, vt huius ſeminarium victus ratione & pharmacia extirpetur. Quinetiã ſi humor peccans deliteſcit in prima corporis regione, aut malè aliquã partem affectat, & habet, quam demere nõ potuit, ſanguinis miſsio leui pharmaco, præſertim morbo inclinante, & quã longè fieri poteſt à parte affecta vtiliter & cõmodè eximendus eſt, q̃ minimè videtur im̄pbare Gal. 13. Method. & Hipp. in curãda pleuritide, quę ad hippochondriũ vſq; extenditur. Prætereа omnes Medici Grę̃ci

&Arabes gibbam hepatis diureticis, cauã cliſteribus, & blandis medicamentis repurgandam eſſe contendunt, vt caſsia, manna, & rheobarbaro. Cæterum eò ſpectabit opera, vt à parte affecta purgationis ope reuellatur humor, veluti exempli gratia: ſi renes inflammatione conflictentur, cliſteribus, & leui pharmaco, ſi inteſtina, diureticis deriuabuntur.

VII. Digerentibus materiam relictam, ſiue in pleuritide, ſiue in angina, ſiue in phrenitide, & in alia quauis parte inflammata: quæ peculiaria requirit remedia. Etenim in angina nidus hirũdinis frixus cum pinguedine & parti laboranti impoſitus, in pleuritide, muccago ſeminis lini, fœnigręci, oleum camameli, & amigdalarũ dulcium foris adhibita, ſicuti intus ſumpta dens apri, priapus cerui, corallus, flos, aut radix lappæ, & teſtæ auellanarum rubrarum cum hydromelite ex ſcabioſa, tuſsilagine, paſſulis, iuiubis, ſebeſtem, floribus violarum, & ſtœchados, parato conferre credũtur. Quocirca pro varia ſingulorum temporum mutatione varia ſunt inſtituẽda remedia, vt in principio fluxionis aſtringentia, & repellentia, in incremento reſoluentia, & digerentia, & parum aſtringentia: in vigore anodina, & digerentia: in declina-

clinatione pura digerentia ſunt inſtituenda: quæ via optatior eſt quàm ea, quæ ſuppurantibus tentatur. Galenus non videtur contra ſuorum aduerſariorum opinionem roborantia & aſtringentia cum digerentibus ob maius commodum, quàm incommodum futurum, in diſcutiendis partis principis tumoribus perperá adhibere.

Suppurantibus inflammationem, quæ nullo euinci artificio potuit, vtpote in angina emplaſtro ſeminum lini, fœnigræci: in inflāmatione hepatis cataplaſmate ex decocto maluæ, & abſynthij comparato. Abſceſſus rumpetur ſternutamento, aut in angina cultro ligneo, aut ſpongia cum filo alligata. Vlcus porró detergetur melle roſaceo & decocto hordei, & tandem glutinabitur terra Lemnia, bolo armenio, & ſanguine draconis. Interim detergetur humor per proprios & breuiores meatus, per quos natura ſolita eſt ſua excrementa deponere. In ſuppurando emplaſtica admoueantur, vt calor innatus influentis comes fœlicius materiam euincat. In febribus veró putridis pori ſemper reſerantur, vt humor putris & fuliginoſa excrementa foras euocentur. IIX.

Intemperiem emēdantibus ſumptis & admotis, vt in inflammatione vētriculi & IX.

hepatis, tabellis trium ſantalorum, & diae margariti frigidi, conſeruis & conditis roſarum, & buglofsi, & admotis epithematibus, & ſacculis accommodatis, & in phrenitide, lotionibus pedum & manuum, & frontalibus peculiaribus capiti admotis, & ſumptis, nempe ſyrupo è nymphea, & dyacodio ad ſomnum accerſendum, & intemperiem obliterandam. Si febris ſymptomatica ab exuperanti putridorum humorum prouentu circa partem aliquam, præſertim principē inhærente proficiſcatur, victus tenuis & tenuēs primo loco inſtituetur: deinde humor excrementitius repurgandus eſt, vt expeditior & tutior riuulis exhauſtis ad fontem mali progreſſus fiat. Si corpus plethora laborat, vena è regione viciniore partis affectę reſignabitur, vt optatius curationis votum cōſequatur.

Si verò corpus non ſit plethoricum, habenda erit potius ratio humoris corrupti circa partem cōgeſti, qui mali initium dedit. Non enim ex veris artis legibus medicinam facit, qui relicto impuro humore febris ſymptomaticæ fomite, ſyncerum ſanguinem incōmodè & inutiliter detrahit. Itaque humorum ſentina circa partem affectam cumulata, ordine & ſenſim apparabitur, & expurgabitur. Cùm enim, exempli

empli gratia,humores circa hepar infarciuntur,ſyrupis è cichorio, capillorum Veneris,oxymelite ſimplici cum decocto radicum graminis, filicis,aſparagi,foliorum agrimoniæ,ſcolopendrij,caſſuthæ & lupuli, & ſacculis accommodatis parti affectæ admotis pręparabuntur. Poſtquam apparati fuerint medicamẽto peculiari,pro humoris putreſcentis ſitu purgante euacuabuntur,veluti rheobarbaro & agarico trochiſcato .Poſtremò hepar cõditis,tabellis, & epithematibus ad hoc negotium facientibus roborabitur. Si verò febris ſymptomatica primordia accepit ab vlcere, hoc primum detergendum eſt,vt exempli gratia,vlcus pulmonum lacte aſinino, decoctis & ſyrupis peculiaribus eluetur, ſuffitibusque, & alijs proprijs remedijs tandẽ glutinabitur. Si verò à partis principis corruptela febris ſymptomatica cauſas trahit, hæc mortifera affectus ſæuitia nullis machinis expugnari poteſt,ſed rem in anguſto eſſe certò portendit, quæ amicis & neceſſarijs indicanda eſt. Deplorati enim & deperditæ ſanitatis ægri non ſunt attingendi,ne ars temerè infametur. Quod aũt pars abſoluta putredinis labe vitiata nullo ſubſidio redimi poteſt,apertè confirmarunt Hipp, & Gal,his Aph.quibus cerebrũ

ſyderatum eſt,intra dies tres intereunt: ſi verò hos ſuperauerint, ſani fiunt. Et alio Aphoriſmo, quibus purulentũ iecur aduritur, ſi purum pus effluat,& album, ſalui fiunt,in tunica ipſius pus continetur:ſi verò qualis amurca profluat,intereunt.Nam teſte Galeno,quibus eſt in tunica pus illęſa iecoris ſubſtãtia omnes ſeruantur. Quibus verò in carnem vſq; iecoris corruptio penetrat, hi bona ratione moriuntur. Febribus cõtinuis ita diſcuſsis, nunc febres intermittentes excutiendę erunt,exordio ſumpto à curatione quotidianæ.

De Curatione febris Quotidianæ intermittentis. Capvt ix.

Qvamuis omnes febres intermittentes ſint curatu faciles,ſi pro vernacula vniuſcuiuſque humoris morbum committentis peculiari eiuſdem ſede & parte affecta certa remedia dextrè & oportunè adhibeantur. Tamen ob differentiam ſingulorum humorum ſegnius diſcuſſam, focum eorundem ignauius perſpectum, partem affectam præcipuam horum effectricẽ imprudentius neglectam, & periculoſum frugiferæ methodi contemptum, ſunt vt plurimum diuturnæ,aut mortiferæ.Quocirca

circa vt res exemplis dilucidius illuſtretur, exordiar à varijs febris quotidianæ ſeminarijs, quę pro natura & differentijs pituitę, diuerſas eiuſdem febris ſpecies promunt. Cùm enim humor pituitoſus ſalſus quotidianam ingenerat, perniciosior putredinis labes, magis moleſta ſitis, horror vehementior, vrinæ ruffæ & velocior pulſus, quàm in cæteris pituitæ differentijs perſpicuè apparent. Cùm acida pituita febrem quotidianam peperit, nulla ſitis, ſed fames & frigus, ſicuti cùm dulcis eſt eiuſdem fermentum, magis ſopor comitâtur. Huius porrò febris ſcaturigo circa ventriculum & venas meſeraicas penitus reſidet, vt in libr. de febribus latius diſputatũ eſt. Quod ad partem affectam ſpectat accuſandus videtur eſſe ventriculus, vt Græci & Arabes vno & eodem cõſenſu probauerunt, certaque experientiæ fides commonſtrauit. Quæ cùm ita ſint pro varijs pituitę non naturalis febrem quotidianam inuehentis ſpeciebus, eiuſdem foco & parte affecta legitima victus ratio & tempeſtiua remedia inſtituentur. Igitur huius febris curatio ſeptem remediorum capitibus continebitur.

Victus ratione quæ pro varia pituitoſi humoris natura variè inſtituitur, vt in pi 1.

tuita ſalſa magis refrigerans & humectãs, & minus incidens, quã in alia pituitæ ſpecie, magis attenuans & incidens in acida, magis temperatus in dulci ritè decernetur. Cui victus decreto minime reclamat Galenus: quippe varias pituitæ non naturalis differentias minime ignorauit, pro cuius indicationibus magis vel minus attenuantia, ſiue alimenta, ſiue medicamenta neutiquam improbauit. Idcirco in principio morbi magis coquentibus, & in augmento poſt tenuẽ humorem expurgatum, incidentibus & attenuantibus, pro varia humoris natura magis vel minus opitulandũ erit. Poſt intemperantiam & ingluuiem in principio febris quotidianæ tenuior victus erit præſcribendus, vt natura noui alimenti appulſu minime præpedita liberius concoctioni indulgeat. Vſus porrò modus, & occaſio cibi exhibendi in inducijs & intermiſſionibus febris ad legitimũ concoctionis tempus ſtudioſè obſeruabuntur. Quocirca his ſtabilitis, æger primum fruetur aëre puro ad calidum & ſiccum inclinante, vel induſtria ſic parato. Cibi erunt euchimi, incidentes, & extenuantes magis vel minus pro humoris natura, non admodum calidi, ſi Auicennæ fides adhibenda eſt. Id genus erunt panatella, iu-

la,iuſcula,capi,pulli,carnium hędinarum, petroſelino, hyſſopo & thymo alterata, preſſa, & conſumpta, & contuſa carnium delicatarum. Potus erit vel hydromel cinamomo probè aromatizatum,vel aqua cinamomi & ſacchari, vel ptiſana cum hordeo,coriandro & cinamomo comparata, vel vinum oligophorum. Interim in principijs acceſsionum à ſomno ſunt expergiſcendi ægri, in vigore potu ſudores mouendi & in declinatione eliciendi. Porrò victus ratio inſtituetur ſemper iure ex virium perſpicientia,& loco, vt ex acceſsionum inducijs.

Minuentibus excrementitium tenuem & ad excretionem facilem humorem, aut diaphœnici,aut hieræ picræ, aut electarij indi maioris drachmis tribus, vel ſemuncia, quæ bolo cum pane azimo,vel diſſoluta cumhydro melite bene cum cinamomo vel agallocho aromatizato,vel decocto pectorali exhibebuntur. In eundem ſcopum præſcribi poterunt catapotia, quæ ex pillularum, hieræ ſimplicis ſcrupulis duobus, agarici trochiſcati ſcupulo vno,cũ oximelite,vel decocto ſarſæ parillæ vnita ormabũtur.Clyſteres etiã ex decocto carminatiuo & remollientiũ cõparati probabuntur,cui addentur diaphœnicum, hiera 11.

picra,mel roſaceum,& oleum lilſorum, & camameli. Quocirca minuendus erit primo loco humor, qui in vētriculo & venis meſeraicis reſidet, vt oneris portione leuetur natura, tutiorque præparatio poſtea procuretur. Ab agarico abſtinendũ eſt nunc qui in principio humores exagitat.

111. Apparātibus humorem crudum & dulcem concoquendo, craſſum attenuando, lentum detergendo, & durum molliendo. Id genus cenſentur ſyrupi è mentha, è corticibus citri, & ex abſynthio, qui concoctionem iuuant, & calorem noſtrũ augent, necnon incidentes & detergentes, nempè oximel ſimplex, mel roſaceũ, ſyrupi è duabus & quinque radicibus cum decocto eupatorij, chamędris, hyſſopi, & fœniculi perfuſi. Interim habenda erit ratio humoris peccātis febrem infligentis, vt ſi pituita acida, & vitrea exuperat, magis coquētibus, attenuantibus, & detergentibus, pituita dulcis minoribus, & clementioribus horũ præſidijs, ſalſa minus calidis, coquētibus & incidentibus præparabitur. Cùm enim varij exiſtūnt incidentium & attenuantium ordines, varia pro humoris peccantis calore & craſsitie accommodabuntur remedia. Qualitas igitur præparantiũ pro humoris natura & craſsitie, quantitas pro

pro copia & craſsitie, vſus & occaſio exhibendorum in acceſsionum inducijs vtiliter & commodè adminiſtrabuntur. Galenus & Auicennas vno & eodem ore confirmant in principio febris à multum calidis & incidentibus abſtinendũ eſſe: quandoquidem ratum eſt axioma à leuioribus ſemper auſpicandum eſſe. Præterea in hoc plurimus debet eſſe medicus, vt cogitet de remedijs extrinſecus admouendis, quę ad affectum eximendum non parum faciunt. Sacculi autem regioni ventriculi, & venarum meſeraicarum admouendi com parabuntur ex abſynthio, ſaluia, mentha, thymo, betonica, ſynſibrio, radicibus cyperi, calami aromatici, corticibus citri, maceris, ſeminibus aniſi, cumini, fœnigræci, floribus camameli, meliloti, geniſtę, & anethi, quæ decoquentur in aqua addendo mediam partem vini generoſi. Fit verò cōcoctio contra aduerſariorum Galeni mentem humoris crudi & dulcis, qui ſi fuerit in ventriculo, aut venis meſaraicis, aut ma gnis vaſis facilè edomatur, & in ſanguinē frugi, aut ſaltem pituitoſum conuertitur.

Purgantibus humorem ſenſim & pedetentim apparatum ſignis coctionis apparentibus, vt ſcrupulis quatuor agarici trochiſcati cum aqua vitæ drachma vna, cina- iiii.

momi optimi ſcrupulo vno in vino infuſis, cuius expreſsioni addentur diaphœnici drachmæ duæ, ſyrupi capillorum Veneris drachmæ ſex, fiet potio. Ad eundem ſcopum turbith. optimi drachma vna, cinamomi optimi ſcrupulus vnus permiſcentur cum vino, & ægro non parum fœlici ſucceſſu exhibentur. Arabes autem mirificè commendant agaricum & turpetum. Præterea folliculi ſennæ ſiue infuſi, ſiue decocti cum aniſo, & cariophilis, & therebintina cum puluere hieræ Galeni permiſta ſupra modum conferunt. Quocirca cùm febres omnes intermittentes in prima corporis regione focũ obtineant, harum ſentina protinus exhaurienda eſt, triplici remediorum genere, nempe pharmaco, vomitum elicientibus, & clyſteribus. Etenim hęc præcipua remedia vniuerſam putredinis illuuiem febrium intermittentium ſobolem funditus & radicitus extirpant, mòdò humores rite ſint apparati. Interim cautio adhibenda erit, vt motus humorum ſtudioſè obſeruetur, qui ſi ſurſum irrepat poſt legitimum præparationis negotium oximelite comparatum, vomitũ proliciẽtib. iuuabitur. Pharmacũ verò & clyſteres præcipuam putredinis ſcaturiginem febris effectricé per aluum

educunt. Igitur eò vſq; apparantia & purgãtia medicamẽta inſtituẽda veniũt, quoad tota mali radix penitus euellatur. Sunt enim curatu difficiles omnes affectus, cũ hæc methodus ſiue in victus ratiõe, ſiue in pharmacia ad amuſsim non obſeruatur.

Vacuantib. potius ex opinione Arabum quàm Græc. Arabes enim contendũt cùm vrinæ rubrę ſe ꝓdunt, & cũ metus eſt continuę, venã pertundendã eſſe. Meſues pręcipit die pari ſanguinẽ potius demendum eſſe. At Auicen. opinatur dextrã ęſtate, ſiniſtrã hyeme elidendã eſſe, ſanguinemq; parca manu euacuandũ. Etenim verũ & certũ eſt Arabũ decretũ in febribus intermittentibus, cùm metuunt cruditaté futurã in febribus pituitoſis, & in bilioſis efferueſcẽtiam. Nam vberior ſanguinis miſsio in febre quotidiana intermittẽte cruditaté cõtumacioré: in febre bilioſa efferueſcentiã futuræ continuæ autoré vt plurimũ inuehere ſolet. Hoc nomine Galenus à ſanguinis miſsione in epiala abſtinendum eſſe cenſet. Cacochimiæ enim, quæ primam corporis regionem obſidet, purgatio potius, q̃ vacuatio magis congruere videtur. Siquidem hæc ad primã corporis regionẽ vix pertingit, in locumque ſanguinis puri. vacuati humoris peccantis colluuies V4

nõ ſine magna ægri offenſione traducitur: Galenus tamen in libris methodi tradit hanc præſentiſsimum omniũ febrium putridarum eſſe remedium, quod continuis febribus potius, quàm intermittentibus conuenit. Nam ea, quæ à Galeno in febribus intermittentibus inſtituitur, non ratione febrium ipſarum, ſed plethoræ, & metu futurarum, continuarum, ſæuiorumq́; ſymptomatum decernitur. Si ſanguis mutatur arcendus erit æger ſtatim à ſomno, non ob ſubitum, vt placuit Auicennę, ſanguinis ad interna refluxum, vaſorumque confractionem, ſed potius ob præcipitem agitationem, permutationem ſanguinis, quæ ægro non mediocre negotium facere potis eſt.

VI. Vrinas & ſudores cientibus pro humoris copia, vel craſsitie clementioribus, vel validioribus, quæ quidem ante ſigna concoctionis parũ tuta eſſe ſolent. Mouebuntur autem ſudores & vrinæ iuſculis petroſelini, aſparagi, hyſſopi, thymi & cinamomi, ſyrupis capillorum Veneris; & hydromelite, in quo decoquentur radices petroſelini, polipodij quercini, acori & apij ꝓbè cum cinamomo aromatizando. Mel autem eſt huic febri peculiare ſubſidium ab Arabibus vſurpatum. Ad hæc vinum & acetum

ćetum ſcylliticũ ad humores craſſos præparandos, extenuandos, per aluum & vrinas euocandos, eximie celebrantur.

Roborantibus validioribus, vel clementioribus pro maiori vel minori intẽperie accõmodandis. Sunt aũt in hac febre ventriculus; & hepar duæ partes affectæ, quæ ſumptis & admotis præſidijs priſtinæ ſanitati reſtituentur. Sumpta cenſentur peculiaria remedia, electarium aromaticum roſatum cum puluere galangę permiſtum, cortex citri condità, conſerua betonicæ, dianiſum, diacuminum, vinũ abſinthites, theriaca, & mithridatiũ. Linimentum admouendũ regioni ventriculi cõparabitur ex oleo nardino, abſynthino cum puluere nucis moſchatæ, cardamomi, galangæ & macis compoſitum. VII.

Symptomata emendantibus, inter quæ primum ſeſe offert frigus febribus quotidianis peculiare, quod demulcetur in principio acceſsionis illitu olei irini, camameli, & vini cretici addendo aſſam aromaticã & mirrham. Cùm verò ſomni immoderati importunitas obrepit, excitandus erit æger odoramentis nigellæ romanę, caryophillorum & nucis moſcatæ. Imbecillitas & dolor ventriculi obliterabuntur accommodata victus ratione: dolorem lenienti- VIII.

bus, materiam peccantem purgantibus, & intemperiem delentibus. Appetentiæ immoderata ſi contrahatur in conualeſcẽtibus à penuria & partium attrahentium robore, cibus euchimus concoctu facilis parca manu et frequenter exhibebitur. Si intemperies frigida, aut humor pituitoſus acid⁹ huius mali cauſam dederit, abigetur calida victus ratione, ſubſidijs pituitoſum humorem præparantibus, & vacuãtibus, & reliquias reſoluẽtibus, vt vino generoſo, aut hydromelite multum aromatizato, in quo ebulierint pulegium, thymus, & hyſſopus. Quæ appetentiam proſternunt ob ventriculi infirmitatem alijs affectibus ſuccedentem, ſunt prorſus repudianda. Singultus materiam mali fomitẽ purgãtibus, reliquias digerentibus, & intẽperiem corrigentibus vtiliter et cõmode profligetur. Epiala porrò eſt ex harũ febriũ colonia quam præſidia ſupra commemorata, ſed magis incidentia, et attenuantia ſtrenue demoliuntur.

De Curatione febris tertianæ intermittentis.
Capvt x.

Febris tertiana ſeptem remediorum generibus adimitur.

Victus ratione, quæ in exquiſita tertia-16
na tenuior magis refrigerans, & hume-
ctans, in notha plenior non ita refrigerans
& humectans, ſed aliqua ex parte abſter-
gens & attenuans ſit. Vnde Galenus cōtra
opinionem Alexandri Trailliani ad legiti
mam tertianę nothæ curationē aliquid pi-
peris & origani vtiliter & cōmodè permiſ
cet cum ptiſana. Piper enim & origanum,
ſi parca manu cum alimentis commiſcean
tur, in temperamentis minimè calidis &
ſiccis incommodum adferre nequeunt.
Arabes contendunt in tertiana notha à bi-
le vitellina contracta, alimenta calida, &
quæ facilè putreſcunt parū tuta eſſe. Quod
autem Galenus in tertiana vitellos ouorū
inſtituit, qui facilè vitium faciunt & cor-
rūpuntur. Porrigit equidē febricitantibus,
qui alimento euchimo & concoctu facili
indigent, & quibus humorum impuritas
in ventriculo neutiquam luxuriat. Quocir
ca in exquiſita tertiana victus refrigerans
& humectans decernendus eſt, vt ſunt hor
deata, iuſcula borraginis, oxalidis, lactucæ
& endiuiæ, ſimul perfuſo ſucco limonum
& arantij, quæ ex pullis & carnibus vituli-
nis comparabuntur. In tertiana notha vi-
ctus paulò plenior & magis attenuans præ
ſcribendus eſt, nonnihilque cum herbis ſu

pra commemoratis petroſelini & aſparagi ſimul commiſcebitur. Græci & Arabes in exquiſitæ tertianæ principio tenuem victum, in augmento tenuiorem, in ſtatu tenuiſsimum: in declinatione pleniorem exhibent. Tamen Galenus in tertiana notha alternis diebus cibum inſtituit, vt natura alimento minimé præpedita in humoris cōcoctionem fœliciūs incūbat. Quamobrem legitima victus qualitas pro natura & conditione humoris peccantis, limitatior quantitas pro affectus diuturnitate, & virium firmitudine, & infirmitate: vtendi modus & occaſio pro acceſsionum inducijs ſtudioſe obſeruabuntur. Medici autem conſiliū eò dirigi debet vt quatuor aut quinque horis ante acceſsionem alimentum præbeat, quo natura ſatis vacui tēporis concoctionis gratia ante acceſsionis inſidias nanciſcatur. Præterea in principio acceſsionum à ſomno ægri excitandi, in incremento meatus frictionibus aperiendi: in vigore potionibus ptiſanæ & ſyruporum accōmodatorum, ſudores mouendi, & in declinatione eliciendi veniūt. In tertiana autem exquiſita ptiſana: in notha aqua cinamomi & ſacchari, aut hydromeli aquoſum magna cautione exhibebuntur. Vſurpanda etiam veniunt elixa potius

tius quàm aſſa. Quinetiam aſtringentia, vt pyra cane peius & angue ſunt vitanda.

Minuentibus humorem bilioſum natu- II.
ra tenuem & ad excretionem minimè cõtumacem medicamentis clementioribus, nempe caſsia, manna, myrobalanis, thamarindis, rheobarbaro, & alijs eiuſmodi, quę in tertiana exquiſita mirè congruunt. Ad hunc & eundem ſcopum iniÿciuntur clyſteres accommodati, qui ſæpè repetiti ad humoris peccantis euacuationem non parùm commendantur.

Vacuantibus, non ratione febris, ſed ple- III.
thoræ potius in tertiana exquiſita, quàm vacuationem dedita opera prætermiſiſſe ad Glauconem videtur Galenus: quia poſt tertiam acceſsionem alibi venam pertundit, quod tempus ob vigorẽ morbi (in quo authore Hippocrate, nihil tentandum eſt) ſuſpectũ eſt. Arabes verò in hac ſanguinis miſsionem decernunt, vbi plethora, & vrinæ rubræ apparent. At in tertiana notha Græci & Arabes venam pertundunt: hiq; venam dextram æſtate, ſiniſtram hyeme elidunt. Alij verò partis affectæ, quàm cœli maiorem rationem habent. Interim vacuatio adminiſtrabitur, cùm exuperans cruditas in primis venis minimè reconditur. Quod hoc ſeculo medici Theſſalonicæ in

Græcia perperam obſeruare videntur. Amatus enim Luſitanus ſcribit Theſſalonicę febres tertianas ob aëris iniuriam & inclementiam mortiferas eſſe. Verùm in hiſtoria & curatione huius febris tradit ob craſſam & ſordidam victus rationem corpora multis & craſsis humoribus ſcatere, qui eiuſdem teſtimonio ob frequenté & vberiorem ſanguinis miſsioné in magna vaſa traijciuntur, febreq́; funeſtas ingenerant, & in diſcrimen vitæ conijciunt.

IIII. Humorem apparantibus bilioſum in exquiſita tertiana, aut iuſculis oxalidis, endiuiæ, borraginis, & bugloſsi, aut ſyrupis è cichorio ſimplici, ex endiuia, & aceroſo ſimplici cum aquis ſtillatitijs cichorij, oxalidis, & endiuiæ ſimul perfuſis. Hi equidē ſyrupi induſtria Arabū excogitati ſunt, magis accõmodati & peculiares, quàm oximel Gręcorum. Nam in ſincera bile omnia præſidia, quę mel recipiunt, ſunt parū tuta. In tertiana verò notha ſyrupi capillorū Veneris, & oximel ſimplex cū aquis agrimonię, aſparagi, & caſſuthę permiſta rite præſcribuntur. Nõ ſolū in ſumēdis: ſed etiã in admouēdis pręparandi erūt humores ſacculis, regioni hepatis & venarū meſaraicarū admouendis qui ſupra ſunt explicati, Arabes aūt cataplaſmata & vn-

ctiones in tertiana notha ad eundem ſcopum commendarunt.

Purgantib. humorē bilioſum in exquiſita tertiana, cùm ad ſui excretionē inuitat materia apparentib. ſignis concoctionis, nempe rheobarbaro, caſsia, thamarindis, manna, & myrobalanis, & ſyrupo ex infuſione roſarū. In tertiana notha nonnihil agarici, & ſennę, aut diaphœnici ſimul permiſceri poterit. Cū aūt ob humorū perfuſionē nulla ferè ſit exquiſita, ad ſenſum verò ſi res referatur, aliquis cenſeatur humor ſimul cū pituita exuperante, aliquod peculiare pharmacū permiſcebitur. Pręterea ſi ſurſum irrepat humor bilioſus, pręſertim in gracilib. & ad vomendū facilibus perſuperna, id eſt, vomitum cientia fœliciter & commode expurgabitur. Arabes in principio & declinatione acceſsionis ob humorum agitationē vomitū decernebant. Interim in purgando habenda erit ratio humoris bilioſi, q ob incendiū in atrā bilē vt plurimū degenerat, febremq́; quartanā parit. Quę cū ita ſint, pręcipuū curationis negotiū eò ſpectabit, vt ꝓ humoris peccātis natura, medicamēti qualitas, ꝓeiuſdē natura & quantitate, tēperamenti occaſione, & cœli conſtitutione, quantitas, haud aliter, quàm pro humoris motu vtendi modus, vž

verò linguæ delent alumen & ſaccharum roſatum, cum aqua roſarum miſtum.

De Curatione febris Quartanæ. CAPVT XI.

FEbris quartana nouem præſidiorũ generibus expugnatur, quę ægrè oppugnatur lethifero, vt ait Poëta, Autumno cedente pruinis, & cum deformis hyems ſtridere cœpit.

Victus ratione, quæ pro maiori vel mi- 1.
nori humoris melancholici, aut atræ bilis intemperie & craſsitie peculiariter inſtituitur. Etenim cùm febris quartana ab humore melancholico frigido & ſicco contrahitur, victus rationẽ minus calfacientẽ & magis humectantem poſtulat. Nam legitima & cõmoda victus ratio ab humore craſſo & ſicco tanquam præcipua indicatione ſumẽda venit. Igitur victus ratio magis humectans, & ob craſsitiẽ non parum extenuans, & ob frigiditatem minus exuperantem mediocriter calfaciens inſtituenda eſt, vt humor pręter naturã contraria victus ratione minori negotio edometur. Qua occaſione ductus Ariſtoteles tradit problemate 58. victum calfacientem in febre quartana ob caloris augmentum exhi-

bendum eſſe. Cùm verò cauſas trahit à bile retorrida & præaſſata, alimentis refrigerantibus & humectantibus ad ardorem compeſcendum alendi ſunt ægri. Vnde Auicennas refrigerantem & humectantem victus rationē in hac febre quartana præſcribit, quæ indicationibus temperamenti, humoris impenſè calidi & ſicci, & cæli æſtuantis reſpondet. Nec huius ſententiæ videtur reclamare Galenus, cùm in febre quartana ab humore frigido & ſicco genita, ſynapi & ſalſamenta decernit: quandoquidem hæc parca manu, & per interualla ad humores craſſos extenuandos, & ad robur, non ad peculiarem victus rationem inſtituit. Non autem Galenus contra opinionem Alexandri Tralliani fuit vſque adeò ſui immemor, vt deſiccantia humori melancholico natura ſicco, ſiue alimenta, ſiue medicamenta porrigeret. Vbi verò febris quartana primordia accepit à ſanguine aduſto, minùs retorrido, alimenta leniter calfacientia & humectātia meritò ſunt offerenda. Itaque pro varijs humoris melancholici & atræ bilis differentijs, quæ febrem quartanam pepererunt, diuerſa victus ratio inſtituetur, habita etiam ratione humoris magis vel minùs craſsi. Siquidem in principio febris ab extenuantibus & inci-

incidentibus alimentis arcendi ſunt ægri, ne ob humorem multum & craſſum maior obſtructio cõſequatur, duplexque aut triplex quartana ob eiuſdem portionem in aliam partem traiectam ingeneretur.

Quocirca æqua animi lance alimenta erunt perpendenda, quæ ſi nimium frigida, craſſa & flatuoſa extiterint, humorem melancholicum incraſſant, & altius imimpingunt, haud aliter quàm nimis calida extorrent. Etenim cibi erunt concoctu faciles, mediocriter calidi & humidi, cuiuſmodi ſunt carnes hœdinæ, vitulinæ, volatilium elixæ potius quàm aſſæ, & piſces ſaxatiles à Galeno non improbati. Arabes vinum album ad vrinas mouendas, & rubrum ad robur. Galenus album tenue, & olygophorum ad humores craſſos incidendos, & vrinas ciendas præbent, quod diebus intermiſſionis tutiùs quàm alijs propinari poterit. Nã die acceſsionis aqua ciñamomi & ſacchari, aut mulſa commodius præſcribenda veniet. Interim in principio & incremẽto febris ob diuturnitatẽ morbi plenus potius quàm tenuis: in vigore tenuis potius quàm plenus victus exhibendus eſt, ne natura à concoquendorum & excernendorum humorum negotio tunc perpe-

ram auocetur. Quod ad occaſionem alimẽ-ti porrigendi attinet: in febre quartana ab humore melancholico & ſanguine aduſto procreata, quinque aut ſex horis ante acceſsionem alimenta erunt conferenda, vt natura peracta concoctione aduerſus febris inſultum ſit vegetior. Verumtamen Arabes cenſent die paroxiſmi ob imbecillitatem ventriculi à cibo abſtinendum eſſe. Si verò à bile retorrida ſeminarium trahat, ob humoris acrimoniam alimentum non denegabitur, ſed maturius exhibebitur. Semper verò inſtituetur victus ratio, aut iure ex perſpicientia virium, aut loco & indicijs acceſsionum.

11. Minuentibus humorem fœculentum & excrementitium clementioribus, & leuis armaturæ præſidijs, vt caſsia, folijs ſennæ, epithymo, catholico & pilulis è fumaria, catapotijs ex hiera. Caſsia enim aut catholicum quinque aut ſex drachmarum pondere in bolo, aut foliorum ſennæ drachmę duæ infuſæ & decoctæ, cum cinamomo & caryophilis in iuſculo pulli commodè ſumentur. Quod verò Galenus prodidit circa principium ante concoctionis ſigna medicamentis parcendum eſſe, ne contumacior conſequatur obſtructio, & ex ſimplici quartana duplex vel triplex emergat: Cũ

equi-

équidem tria ſtatuuntur concoctionis ſigna, nempè obſcura, manifeſta, & perfecta, in principio obſcuris concoctionis ſignis ſe prodentibus natura medicamenta, quibus olim carebant Græci, non importunè propinanda erunt. Quocirca Gelenus validis medicamentis ante ſigna cōcoctionis manifeſta non vtendum eſſe vere ac ſapiēter præcipit. Celſus tamen cenſet poſt ſeptimum diem repurgandum eſſe corpus medicamētis, quæ ſi mitiora ſint, commodum potius, quàm detrimentum aliquod afferre poſſunt, prę ſertim vbi lienis affecti, aut paralyſis ſuſpicio imminet. Ad eundē ſcopum vſurpari poterunt clyſteres accōmodati, quorum ope humores molliendi, præparandi, & ſenſim euacuandi erunt.

Vacuantibus pridie acceſsionis ex baſilica brachij ſiniſtri, præſertim vbi aliqua ſolita hęmorrhoidum, aut menſium profuſio ſuppreſſa, aut ſanguis melancholicus luxuriat. Si equidem ſanguis niger & craſſus, audacius excernendus: ſi tenuis & ſyncerus, ſtatim ſupprimendus erit. Aëtius elidit venam baſilicam brachij dextri, vbi affectus hepar obſidet, quem perſpicue detegunt dolor, & tumor eiuſdem hippochondrij, & vrinæ ruffæ. III.

Apparantibus humorē melancholicū; IV.

aut atram bilem peculiaribus medicamentis: quandoquidem cum atra bilis præaſſata huius mali cauſam dederit, medicamentis quæ feruorem lenient, & abſque manifeſto calore craſſum humorem extenuant, edomanda veniet. Cũ verò humor melancholicus frigidus & ſiccus hanc protulerit, incidentia & extenuantia medicaméta caloris manifeſti ſocia impune exhibebũtur, vt puluis hieræ, ſarſæ parillæ, thamaricis, agallochi cum therebintina miſtus. Quãobrem ad frȩnandam atram bilem vſurpabuntur iuſcula borraginis, bugloſsi, violarum, & meliſſæ, & ſyrupi è fumaria, & è pomis, cum aquis ſtillatitijs ſcolopendrij, lupuli & caſſuthæ. Ad humorem verò melancholicum præparandum accommodabuntur lupulus, aſplenium, caſſutha, ſcolopendrium, polypodium, capparis, ſyrupus ex epithymo et oximel ſimplex, prȩcipuè in quintana, ſextana et nonana; quæ remedijs magis incidentibus et attenuantibus quàm aliȩ febres indigent. Præterea vbi quartana non exquiſita obrepit, alterius humoris cum humore melancholico pȩrfuſi ratio habenda erit, vt eadẽ opera ſimul medica potione ducatur. Nõ ſolũ ſumptis, ſed etiã admotis conſilio Galeni pro.uranda eſt præparatio emollientibus

vnctio-

vnctionibus & cataplaſmatis vtrique hypóchondrio admouẽdis. Sacculi enim in lib. de compoſitione medicament. deſcripti commodè imponentur.

Purgantibus humorem melãcholicum, aut atram bilem, vbi manifeſta concoctionis ſuffragia ſe promunt, vel per epicraſim ſyrupis & apozematibus ſuperiori libro deſcriptis, aut validiori medicamento. Siquidem, autore Hippocrate melancholici infra vehementiùs ſunt pùrgandi. Adhoc porrò legitimũ negotiũ vſurpabuntur pilulę Indę è lapide cyaneo, è lapide lazuli, è fùmaria cũ puluere hierę diacolocyntidos & azari vt plurimũ ſingulorũ ſcrupulo dimidio: confectio hamech, therebintina cũ puluere hierę, & aſari, & catholicũ, & agaricus trochiſcatus cũ aqua vitę. Potio cõmodè parari poterit ex catholici dracmis tribus, vel ſemuncia: confectione hamech ſeſquidrachma vel drachmis duabus, confectionis alkermes ſcrupulo dimidio, ſyrupi è ſcolopẽdrio ℥.6. & ex decocto bugloſſi, caſſuthæ, chamœdrit, corticũ capparorũ thamariſcis, ſeminum aniſi, florum geniſtæ & perſicorũ, addendo folliculorũ ſennæ, & epithymi, ſingulorũ ℥.2. Præterea ad eundem ſcopum accommodabuntur, vbi ſigna cõcoctionis fauẽt, clyſteres purgãtes

ex ſenna & hiera, diacolocyntidos, & alijs eiuſmodi pharmacis ſuperiore libro explicatis. Omnes porrò medici contendunt pridie acceſsionis potionem porrigendã eſſe. At Hippocrates lib. de affect. docet ob materiam agitatam die acceſsionis medicamentum præbendum, cui humores expeditius cedunt. Quinetiam Græci & Arabes vno & eodem conſenſu vomitum preſcribunt. Sed inter ſe differre videntur, qđ illi poſt cœnam pridie acceſsionis decernunt, vt portio humoris continentis & febrem infligentis ſimul cum æſculentis & potulentis promptius excernatur, naturaque die ſequenti poſt ſumptam theriacam cum reliquijs humorum diſcutiendis alacrius certet. Arabes autem aliquando poſt cibum, aliquando in principio & fine acceſsionis ob agitatam materiam frequentius inſtituũt. Vomitum proritant aſarum & agaricus, in oximelite infuſa, narciſsi bulbus, radix peponis, & radicula transfixa ſurculis albi veratri infuſa in oximelite, vel hydromelite.

VI. Vrinas & ſudores mouentibus, vbi ſigna coctionis ſe detegũt: quandoquidem belle & dextre omnia geruntur, quæ imitatione & ope naturæ tentantur. Ante manifeſta equidẽ concoctionis indicia, ſi diu-

tetica & ſudores cientia exhiberentur, cõtumaciorem obſtructionem inueherent, duplicemq́; aut triplicem quartanam infligerent, ſicque ægri ſalus perperam ageretur. Vrinæ igitur, & ſudores mouebuntur iuſculis aſparagi, ruſci, graminis, & petroſelini, aut ſyrupis capillorum Veneris, hydromelite diuretico & vinis factitijs. Galenus & Meſües probant frictiones, & nõ improbant balneum, quod eſt parum tutũ ſplenicis, ſtomachicis, & hepaticis, & alijs minimè inſalubre. Huius loco Laconicum tutius & commodius ſubſtitui poterit.

Reliquias præcipuè buſtum humorum diſcutientibus, ſiue adhibendo medicamenta peculiaria & localia, ſiue vrinas & ſudores mouentibus, vbi coctionis indicia ſe depromunt. Græci non pauca remedia familiaria celebrarunt, vt chamædrim, bugloſſum, verbenacam rectam, aſpleniũ, ſuccum cyrenaicum, piper, myrrhã, & theriacam. Dioſcorides extollit pentaphillum, hypericum, bugloſſum, libanotidem, trifolium, ſuccum ruthæ, helyotropij ſemen, & verniculum in dipſaci capitulo inuentum & collo ſuſpenſum. Ex his peculiarib. medicamentis electarium ſic comparari potẽtit, ex theriacæ veteris, conſeruę bugloſsi, libanotidis, ſingulorum drachmis duabus VII

aſſæ aromaticæ, confectionis alkermes, radicis pētaphili ſingulorum ʒ. 1. & dimidiā, florum geniſtæ, hyperici, foliorum ruthæ, radicis gentianæ, ſingulorum ʒ. 1. ſtyracis, calamitidis, cinamomi, laccę, ſeu caucami ſingulorum drachma dimidia, myrrhæ, caſtorei, ſingulorum ſcrupulo vno, croci, piperis ſingulorum ſcrupulo dimidio, Zibethi, ambræ, moſchi, ſingulorū granis quatuor, cum ſyrupo è pomis, vel ex epithymo, vel ſcolopendrio fiat electarium, de quo ſumatur pondus ſcrupulorum duorū, vel drachmæ vnius cum pane azimo, ſuperbibendo vinum creticum, vel hydromel diureticum, vel vinum chamædris, fraxini, cæterach, & ſcolopendrij, vel liquorem vini ſtillatitij.

XIX. Roborātibus ſumptis, vt diamoſco dulci vel amaro, electario de gēmis, confectione alkermes, cortice citri conditi, vino abſynthite, ſeu alio peculiari factitio, conſeruis borraginis, bugloſsi, theriaca, & aqua theriacali & admotis, vtpote ſi ventriculus elāgueſcat oleo è nuce moſchata eiuſdem regioni impoſita, ſi lien afficiatur, oleis è geniſta, & capparibus, & alijs pecu liaribus remedijs ritè & tempeſtiuè accōmodandis, integræ & priſtinæ ſanitati reſtitui poterunt.

Sym pto-

Symptomata delentib. vtpote horrorẽ, immoderatã appetentiã, lienis obſtructionem, ſcirrhũ, hydropem & paralyſim. Primũ moleſta horroris occurſatio demulcebitur linimẽto ex aqua vitæ, oleo irino, & anethino cõparato, & laterib. calidis pedibus admotis. Gal. pręſcribit aliquot grana piperis cũ hydromelite. Celſus præſcribit decoctum abſynthij, ſaluię, origani ventriculo & hypochõdrijs admouendũ. Cùm verò appetentiã immoderata ab humore melancholico ꝓficiſcitur, peculiari victus ratione humorẽ melancholicũ præparantibus, purgantib. eiuſdẽ reliquias diſſoluẽtibus, & partes intemperiẽ mali fomitẽ alterantib. ordine & ſenſim profligabitur. Si lien obſtructione infeſtatur, tenuante victus ratione humorẽ excrementitiũ minuentibus, apparantib. apparatũ purgantib. & poſtremò roborantib. radicitus extirpabitur. Quinetiã febrib. quartanis ſcyrrhus vt plurimũ ſuccedit, quẽ demolliuntur, accõmodata victus ratio humorẽ minuentiã apparantia, purgantia ſupradicta, & admota emolliẽtia, & diſcutiẽtia, quæ ſuo loco poſtea tradentur. Interim axioma medicũ ſtudioſe eſt obſeruãdũ, vt à leuiorib. auſpicemur, & ad valentiora ſenſim progrediamur. Scyrrho lienis ſæpenumero ſuccedit

hydrops, qui vel excitatur à flatibus alicuius humoris ſocietate permiſtis. Vnde tympanites ſuboritur, qui ſcirrho ſublato victus ratione tenui, & flatus diſcutiente aquas ducentibus, hepatis, & ventriculi intemperiem alterantibus, & eaſdem partes roborantibus abigitur. Aſcytes peculiari victus ratione humorem ſeroſum purgantibus, vrinas & ſudores mouentibus, per inſenſilem tranſpiratum attrahentibus, & hepar roborātibus expugnabitur. Leucophlegmatia victus ratione calfaciente, & ſiccante, humorem excrementitium præparantibus & purgantibus, vrinas & ſudo res mouentibus, laconico & alijs pręſidijs hepatis diſpoſitionem frigidam alterantibus, & roborantibus, peculiaribus et localibus remedijs propulſabitur. Præterea paralyſis, vt plurimùm in febribus quartanis obrepit, quæ calfaciente, & extenuante victus ratione humorem mali cauſam effectricem incidentibus, tenuantibus, tergentibus, purgantibus, digerentibus, & roborantibus obliterabitur. Græci in hoc affectu parcius: Arabes vberius, habita ratione cœli Arabici ſanguinem mittunt. Interim ſi affectus remedijs non cedat, ſudores ope gaiaci, et ſarſæ parillæ mouentia, balnea ſulphurea, et cauſticum admotum poſtrem o

ſtremo loco inſtituenda erunt. His ita ſtabilitis ad febres implicitas eiuſdem, vel diuerſi generis progrediendum eſt.

De Curatione febrium implicitarum eiuſdem generis. Cap. XII.

FEbris implicita eiuſdẽ generis in affectuum conſentientium claſſe recenſenda, veluti duplex tertiana, quotidiana et quartana ex copioſo humore in varijs ſedibus putreſcente genita, quæ curatu facilior quàm febris diuerſi generis, vt continua, et miſta intermittens. Verumtamen cùm eædem indicationes à morbo et cauſa, vt in ſimplici intermittente, ſic ſummatim et obiter excutienda venit, ſeptemq; remediorum præſidijs trucidatur.

Victus ratione peculiari ob vnumquemque humorem exuperantem, febrem infligentẽ, affectus diuturnitatẽ, & vires ægrotantis. Etenim cũ duplex tertiana ex hũore bilioſo circa hepar & venas meſeraicas: quartana ex humore melancholico circa lienem, & meſareum vitium faciente, & quotidiana duplex circa venas meſeraicas & ventriculum luxuriante, & putreſcente, & in varias ſedes ſic deuoluto ingeneretur legitimam & tempeſtiuam victus rationẽ 1.

poſtulat. Meſareum autem eſt publicum omniũ humorum receptaculum, pro quorum qualitate & quantitate variæ febres emergũt, quæ, vt tradit Alexander Aphrodiſeus, ob redundantem humorũ colluuiem in venis meſaraicis congeſtã continuarum typum retinent. Igitur duplex tertiana minus refrigerante & humectante, & propter craſsitiem magis incidente victus ratione, quàm cauſus & febris, peracuta indiget. Siquidẽ humor bilioſus copia & craſsitie magis abundare videtur, quã in ſimplici tertiana & minus laceſſere, quàm in continua. Vnde pleniori victu, quàm in tertiana ſimplici, & continua, ſed minus refrigerante, & magis incidẽte, opus eſt: duplex quartana ob humorem, quantitate & craſsitie peccantẽ victus ratio incidens, & extenuans, & plena ob virium infirmitatem, & affectus diuturnitatem vt plurimũ decernetur. Interim ſeuerior adhibenda erit cautio, quàm in ſimplicibus febribus; quòd illæ vt plurimũ in febrem continuam degenerant, breuioresque ad tempeſtiuas viuendi leges induciæ dantur. In intermiſsionibus enim febrium authore Hippoc. cibus exhibendus eſt. Porro in reſtaurãte victu partes imbecillæ cibis euchimis roborãdæ, diſpoſitio relicta emen-

emendanda, & reliquiæ humorum repurgandæ erunt.

Minuentibus ſimul non ſeorſum humorem excrementitium, qui ſedes nó admodum diſsitas obſidet. Etenim vnũ & idem medicamentum eodẽ itinere & negotio humorẽ mali ſobolẽ ducit. Quippe agens prius in propinquum, quàm in remotum vires ſuas exerit. Quocirca cùm humores in prima corporis regione, copia & craſsitie ſedes nõ admodum ſeiunctas obtinẽt, ſimul non ſeorſũ excernendi erunt. Si autem bilis exuperat, cholagogis: ſi humor melancholicus, melanagogis: ſi pituita phlegmagogis peculiari medicamẽto ducetur, vt tutior vacuatio & optatior præparatio conſequantur. Si quartana à pituita craſſa, vt opinatur Ariſtoteles, cauſas trahit, ad epialam referenda venit, legitimaque portione humor minuendus eſt. Medicus autem ſedulò ſpectare debet ſpeciẽ & indiuiduum. II.

Vacuantibus, id eſt, ſanguinis miſsione poſt cruditatis fermentum in primis venis vberiori fœnore luxurians ſublatũ, ne duplex tertiana, aut quartana, aut quotidiana, in continuam degeneret, aut diuturnior euadat, aut ſæuiſsima ſymptomata ſecum adferat. Quamuis enim teſtimonio III.

Hippocratis, febres tertio quoque die affligentes, ſunt periculoſiores, quæ intermittunt, abeſſe periculũ ſignificant. Tamen, quia aut in continuas facile mutãtur, aut diuturniores & ancipites euadunt, ſedula opera ſunt curãdæ. Nam vitio lienis cancroſi quartanæ funeſtæ ſuccedunt, aut experimento Auicennæ in duodecimum annum protrahuntur: quod in multis hoc ſeculo obſeruatum eſt. Mecænas, vt teſtis eſt Plinius, toto fere vitæ decurſu febre laborauit. Quamobrem indicationes qualitatis, & quantitatis ſanguinis, mutuabũtur ex capitibus ſupra commemoratis. Si quartana duplex, aut triplex obrepit, baſilica ſiniſtra: ſi tertiana duplex ſollicitat, baſilica dextra, in acceſsionũ inducijs ſanguis mittetur. Quãdoquidem, teſte Celſo, ſanguinem mittere in acceſsione hominẽ iugulare eſt. Preterea non ſine ſuperſtitioſa cautione poſt inædiam ſanguis mittendus eſt.

IV. Præparantibus humorem excrementitiũ ſiue biliofum, ſiue pituitoſum, ſiue melancholicum, præſidijs ſumptis & admotis, quæ ob copiam & craſsitiem humoris peccantis rite inſtituuntur. Cum autẽ humor mult⁹, aut craſſus, aut ſimul multus & craſſus obſtructionẽ, obſtructio putredinẽ,

putre-

putredo febrem inuehat, ſtatim poſt vacuationem humores multi & craſsi apparādi erunt, vt obſtructione ſublata putredo & febris protinus euaneſcant. Medicus autē debet ſtudioſe perpendere morbificę cauſæ præteritæ expulſionę̄, præſentis ablationem, & futuræ præuiſionem.

Humorem præparatū purgantib. peculiaribus remedijs, quæ humorę̄ peccātem clyſterib. vomitū cientibus, & potionibus extirpabunt. Interim, authoritate Hippo. quò natura vergit, eò ducere oportet. Omni equidē ope enitendū eſt, vt dextrè adhibeantur ſubſidia, quorū beneficio vna tertiana, vel quartana altera prior ꝓfligetur, ne æger in febrem cōtinuam periculoſam præcipitetur. Cū .n. medicina (teſte Hippocr. in libr. de arte) ſit morbos tollere, & impetus obtundere, & à morbo victos nō curare, medici ſunt partes tutò & citò duplicem tertianam, vel quartanā, vel quotidianam propulſare, & impetus obtūdere, à morboq; victos non curare, qualis eſt, vt docet idem Hipp. quintana, quæ tabidis contingit. V.

Vrinas & ſudores mouentia, roborantia & ſymptomata emēdantia ex ſuperiorib. capitib. petēda ſunt, ne eadē ſæpius inculcare ſuperuacaneum eſſe videatur. VI. & VII.

De Curatione febrium implicitarum diuerſi generis. Cap. XIII.

FEbres implicitę affectus diſſentientes, vt pote hemitritei ex cõtinua & intermittente compoſiti, hectica & humoralis, eſſentialis & ſymptomatica ſunt curatu difficiliores, quàm ſimplices continuæ, quę ab intempeſtiua & exuperanti aëris occurſatione, importuno et vario ciborũ appulſu et moleſta rerum externarum importunitate originem ducunt. Cùm autem, authore Galeno, omnes affectus, aut ab aëre aut ab his quę offeruntur, aut ab operibus ęxordium ſumant, hi morbi inter ſe diſſentientes ab inſolita & inordinata aëris exuperantia, à varijs & cacochymis alimentis, & laboris improbitate, præſertim hemitritei cauſas trahunt. Qualis equidẽ aër, tales ſpiritus, quales ſpiritus alimentorũ beneficio, tales humores: quales humores, tales facultates & functiones emergunt. Quæ omnia magis inualeſcunt, cùm agentis robur, corporis ꝑparatio, & diuturna mora ſimul conſpirant, vt cernere eſt in autumno, qui propter aëris inconſtantiam & inclementiam, corporum infirmitatem, & liberaliorẽ fructuum vſum, hos pernicioſos affectus, præſertim hemitriteum profert.

Hanc

Hanc calamitatem ſic Virgilius in Georgicis deſcribit:

Hic equidem morbo cæli miſeranda coorta eſt
Tempeſtas totoq; autumni incanduit æſtu,
Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum
Corruptiq; lacus infecit pabula tabo.

Quãuis hi affectus ſint dubij & ancipites, tamen ægri non ſunt vſque adeò deperditæ ſanitatis, quin adhuc curationi relinquatur locus, quę ſeptẽ remediorum capitibus continetur.

Victus ratione, quę pro varia & peculiari affectuum implicitorum diſſentientium natura peculiariter, & tempeſtiuè inſtituitur. Primùm ſumma cautione obſeruandum eſt in morbis anomalis & malè moratis ob variã humoris perfuſionẽ longiorem morbi hiſtoriam, & virium imbecillitatẽ, tenuiorem victũ non eſſe pręſcribendum, vbi exquiſitus hemitriteus ex æqua humorũ perfuſione profectus obrepit, victus ratio mediocris contrarietatis particeps decernetur, quæ vtriq; febri ex æquo congruat. Vbi verò nõ exquiſitus ſollicitat ꝑ affectu et humore vrgẽtiore limitatior viuendi lex inſtituetur, q̃ humorem magis exuperãtem, viriũ robur, corporis naturã, et cælum ſpectabit. Interim victus ratio non admodum tenuis præſcribenda erit,

quod, authore Auicenna, hæc febris diutius protrahitur. Præterea ſedulò obſeruádum eſt, ne alimentum ſæuiente febris intermittentis acceſsione offeratur, potusq́; vrgéte ſiti in principio eiuſdem acceſsionis exhibeatur. Nam febris vtraque continua et intermittens ob alimentum intempeſtiuè ingeſtum nimiopere excandeſceret, potusque priſanæ ad demulcendam ſitim, in principio acceſsionis exhibitus ob humores exagitatos, & à putredinis foco in ventriculum effuſos, in centroque corporis contentos, feritatem affectus augeret, niſi opportunũ vigoris tempus expectaretur, quo calor ad ſuperficiem euocatur, ſimulque cum eo humores traijciuntur. Si verò febris hectica et humoralis, ſiue continua, ſiue intermittens ægrum ſimul exercet, vtrique febri victus ratione refrigerante et humectante, et putredini obſiſtente, prouidenter conſulendum eſt. Vbi autem febris ſymptomatica ſimul cũ eſſentiali inuadit, vrgentioris altero non neglecto, habéda erit cura, cuius legitima diætę inſtituendę methodus ex ſimpliciũ febrium curatione petenda venit. Porrò inſtaurans victus poſt morbi victoriã ſemper eſt inſtituendus, qui virium et effluuij iacturam reparabit.

Minuen-

Minuentibus humorem excrementitiũ, II.
nempe bilem et pituitam æquo pondere exuperãtem, ſi eſt exquiſitus hemitriteus. Cùm verò nõ exquiſitus ſollicitat humor magis luxurians, ſiue pituitoſus, ſiue bilioſus accommodatis præſidijs repurgabitur. Interim humor peccans, qui primam corporis regionem obſidet, ad colluuiem minuendam optatiorem præparationem & tutiorem vacuationem protinus exhaurietur, ne huius traiectio in magna vaſa ſęuiora ſymptomata inuehat. Idem ſtatuendum erit de eſſentiali et ſymptomatica, vt ſordeſcens putredinis labes purgetur, periculoſaq; huius ſymptomata eadem opera demulceantur. Si hectica et humoralis ſimul immaniter affligunt, noxia humoris peccantis portio blando pharmaco ducetur, quod febri hecticę minimè incommodabit. Etenim fieri non poteſt, vt hectica profligetur, niſi febris humoralis prius adimatur.

Vacuantibus id eſt, ſanguinis miſsio- III.
ne, quæ pro magnitudine vtriuſque affectus viribus, et temperamento ægrotantis habitu corporis, ætate, cœli conſtitutione, victus ratione ſuppreſſa, vel immodica euacuatione, et futura actione lęſa legitime & tempeſtiue inſtituetur. Interim in hoc

ſtudioſe incumbendū eſt vt vrgentiori affectui, altero non neglecto occurratur. qui quidē, teſtimonio Galeni, vrget, vel propter affectæ partis præſtantiā, vel affectus magnitudinem, vel malignitatem. Prudētis ſanè eſt medici, tāquam ex alta ſpecula pręuidere cū quibus, & quot hoſtibus certandum venit. Si autem inflāmatio partē principem occupat, mollienda erit vacuatio, quæ è regione eidem reſpondet, præſidiaque localia eodem negotio admouebuntur.

IIII. Præparantibus humores multos & craſſos, qui ingentem obſtructionem in hoc affectu pepererunt. Non ſolùm autem in prima, ſed etiam in ſecunda ob febrem cōtinuā & intermittentem deliteſcit obſtructio, quæ peculiaribus ſubſidijs bilē & pituitam apparantibus, in hemitriteo expedienda venit. Sumptis & admotis ſupra commemoratis rite profligabitur. Hoc idē accuratè pręſtandū erit in febre humorali, quæ febris ſymptomaticæ aut hecticæ comes exiſtit.

V. Purgātibus humorē pituitoſum & biliosum probè apparatū in hemitriteo remedijs phlegmagogis, & cholagogis. In febre hectica & ſymptomatica cū humorali implicita magna cautione adhibenda eſt pur-

purgatio, ne pro commodo, funeſtum incommodum conſequatur. Interim ad legitimam & tempeſtiuam purgationẽ accingendum eſt, quę affectum hũc adimit, ſine q̃ alter nulla induſtria extrudi poteſt. Cũ verò in hemitriteo bilis pituitam polluat, & putrefaciat, & velut continuo ſtimulo exagitet, feraque ſymptomata ſimul excitet, clementioribus & minus calidis medicamentis agendũ erit quàm in febre intermittente.

Roborantibus ſumptis, vt ſaccharis, ſeu conſeruis, conditis, & tabellis, & admotis; vtpote epithematibus & linimentis peculiaribus; quæ iam fuſiùs explicata ſunt. VI.

Symptomata emendantibus vt ſitim, vigiliam immoderatam, coma, dolorem, grauitatemque capitis, & extremarum partium frigiditatem. Cùm humores bilioſi & pituitoſi, ſalſi ſeu corrupti ſitim pepererint, accommodatis pharmacis ſunt purgandi, ſine quorũ legitima excretione ſitis nullo modo edomari poteſt. Cùm verò calor & ſiccitas hanc inflixerint refrigerantibus & humectantib. demulcebitur. Dioſ. ad huius rei ſcopum tragacantham cum ſeminibus cucumeris tritam, & cum ouorum recentium albumine crudo dilutam VII.

catapotia fingit, quæ tempore ſitis ſub lin gua tenentur. Vigilia immoderata frontalibus et lotionibus ſuprà commemoratis abigitur. Coma ſeu ſomnus profundus clyſteribus paulò validioribus, frictionibus, ligaturis, poſtremò veſicatorijs collo admotis, & ſynapiſmis, ſi prioribus remedijs non ceſſerit morbus, expugnabitur. Auicennas commendat ligaturas dolorem infligentes. Capitis grauitas purgatione, reuulſione, deriuatione, clyſteribus acribus, cucurbitulis & apophlegmatiſmis, intemperiemque alterantibus propellitur. Auicennas prima 4. tractatu 2. cap 19. ſuffitum ex decocto chamæmeli, furfuris & roſarũ commendat. Si extremarum partium frigiditas, à caloris influentis penuria contracta ſollicitet, cibis euchimis fulciendus et reficiendus erit æger. Si dolor hunc affectum progignat, humores peccãtes huius ſymptomatis cauſæ effectrices purgandi, flatus diſcutiendi, dolores leniendi, et partes externæ calfaciendæ, vt eadem opera, calor à centro ad ſuperficiem reuocetur.

His ita ſtabilitis ad febris peſtilentis & ſudoris britannici curationem properandum eſt.

De

De Curatione febris peſtilentis & ſudoris britannici. CAPVT XIV.

PEſtis ſeu febris peſtilens vno & eodem Græcorũ & Arabum conſenſu eſt continua, maligna, venenata, & non vulgari putredine conſtans, cor præcipuè conuellens, & inſidioſè interimens, quę quidem, vt docent Galenus lib. 3. de præſagit. ex pulſib. & Auicennas prima 4. tractat. 4. capit. 1. aũt ſpiritus, aut humiditates, aut ſubſtantiam cordis corrumpit, à cauſaque occulta, aut manifeſta originem trahit. Cauſa porrò occulta ad Deum Maximum referenda venit, qui hominum ſcelera miſera peſtis calamitate vlſciſcitur, vt ſacra oracula confirmant. 2. Reg. cap. 21. Et apud Ieremiam cap. 14. Huic diuino decreto ſubſcripſerunt Ethnici & extranei, qui Chriſtianiſmum ignorabant, vtpote Galenus in procemio libr. primo Epid. Plutarchus in vita Romuli, & Titus Liuius libro ſexto. Cauſa verò manifeſta dependet ab inſolita & inordinata caliditatis & humiditatis exuperantia, & ab aëre qui inficitur, & conſpurcatur à putridis cadauerum, aquarum ſtagnantium, mineralium, terræ mótuum, ſpecuum, & vnguentorum veneñatorum expirationibus, vt ratio atq; ex-

perientia ſatis atque ſatis fidem faciunt. Etenim Hippocrates libr.3. Epid. Galenus libro primo de different.feb.& Auicennas 1. 4. tractat. 4. cap. decimo, contendunt à caliditate extranea, humiditate exuperanti, & auſtrina conſtitutione putrefactionem generari, & febres peſtilentes excitari. Galenus & Auicennas ſcriptum, reliquerunt inter pernicioſa inquinamenta à cadaueribus aërem contaminari, quo homines peculiari quadā ſympatia promptius & citius afficiuntur, & inficiuntur. Inter hos etiam calidi & humidi poros apertos obtinentes, pueri, vtero gerentes, & intemperanter viuentes hac funeſta & mortifera lue celerius corripiuntur. Plinius verò prodidit lib. ſeptimo cap.50. ſenes ob ſiccitatem non ita facilè conſpurcari. Quinetiam alimenta vitiata in cauſa manifeſta recenſentur, quę in difficili annona corruptos & malignos humores ingenerant, effrœnatumque peſtis affectum infligunt. Cæterum cùm non deſint plurès eximij medici, qui contra ſacra oracula, & magnorum authorum teſtimonia peſtem à ſyderum cōmiſtione, & cæli motù deffluere cenſent, quorum ſuperſtitioſæ opinioni breuiter & obiter ſatisfaciam. Primùm ſacram Hieremiæ authoritatem profe-

proferam, quæ hanc contumelioſam opinionem apertè demolitur, cùm docet non eſſe metuenda ſigna, quæ timent gentes, ſubditque ad certam huius rei cõfirmationem, vanas & irritas eſſe earum leges. Huic diuino decreto aſtipulantur Baſilius Magnus in Hexamerũ & Geneſi: & Diuus Ioannes Chryſoſtomus commentarijs in Matt. cùm ſcripſerunt. Nõ mediocri iniuria cœlos & aſtra inurere eos, qui ab his aliquid vitij deriuari ſibi falsò perſuadent: quippe primam & puram formã à Deo impreſſam nunquam exuerunt. Horum certiſsimæ ſententiæ minimè reclamant Plato in Epinomide, & Ariſtoteles libro nono Metaphiſ. qui prodiderunt aſtra corpora pura, ſimplicia, bona, non maleuola, corruptioni & mutationi minimè obnoxia, quæ nihil maligni in hanc inferiorem regionem impertire poſſunt. Nam aſtra & ſydera ſuapte natura pura & ſimplici forma conſtantia aliam formam imperfectam obtinerent, ex qua aliquid impurum ad nos dimanaret. Nec eſt ſatis quod obijciant aſtra ſimplicia & minimè mala eſſe, ſed vario eorum motu & congreſſu hanc mortiferam aëris peſtilentis luem in hanc elementarem regionem diſpergi. Siquidem cùm aſtra ſint pura, ſimi-

plicia,ſimpliciq́ue forma conſtent, nec mi-
nui,nec mutari,nec aliam formam in quo-
uis loco &horoſcopo adipiſci poſſunt:ſed
caloreviuifico,non elementari,motu,& lu-
mine vapores,exhalationes,& omnia me-
theora pro ſubiecta materia excitant,ſimul
ventos ſuſcitant,variasq́ue cõſtitutiones
impellũt,quarum occurſatiòne varij mor-
bi emergunt.Aliud equidem eſt ex ſubſtã-
tia & forma, & congreſſu aliquid maligni
demitti,aliud calore cœleſti,lumine & mo
tu vapores tetros ex cadaueribus, aquis
ſtagnantibus,mineralibus, & ex ſpecubus
excitare. Plato in Epinomide non ſolùm à
ſimplici forma corruptioni & mutationi
minimè obnoxia,ſed etiam à motu, & con
greſſu fœdum aëris peſtilentis virus mini-
mè induci,cùm admiratur cœli, & ſyderũ
magnificam, decentem & optimam cho-
ream, quæ nullam perniciem in hæc infe-
riora diffundere poteſt. Si Hippocr. Gale-
nus & Auicenas,alijq́ue grauiſsimi autho-
res aſtrorùm & ſyderum meminerunt, eo
animo tantùm mentionem fecerũt, vt iam
latius demonſtraui,quò anni tempora, ſol
ſtitia,& æquinoctia deſcriberent. Quocir-
ca aſtra,& ſydera,& cœli calore, lumine &
motu aliquid malignum in hanc inferiorẽ
regionem eiaculari nequeunt, cùm id præ-
ſtare nt,

ſtarent, aut vt qualitates, aut vt liquores, aut vt corpora, quæ vt iam fuſiùs explicatum eſt, nullo modo contingere poſſunt. His ita conſtitutis, antequam contagioſa cauſarum externarum ſentina eluatur, certa curationis & præſeruationis febris peſtilentis methodus deſcribetur, ad Deum Maximum Summum huius vniuerſitatis architectum & moderatorem confugiendum eſt, qui Sacris teſtimonijs, vtpote lib. 2. Paralip. cap. 7. vera fide & pura mente inuocandus eſt, vt ab hac perniciosa cótagione ſe redimere poſsint homines. Quod ad cauſam vniuerſalem ſpectat, nempe fœdã aëris impuritatem, primarium peſtis ſeminarium, magiſtratus pręcipuę ſunt partes, vt hæc venenata qualitas publicis ignibus excutiatur, præſertim cùm hæc mortifera lues populariter graſſatur. Hoc equidem Empedocles, Acreon, Hippocrates in rem hominum olim pręſtiterunt. Si à ſpecubus & aquis ſtagnantibus hæc maligna expiratio contrahatur, ſpecus erunt occludendę, & aquæ ſtagnantes vel deſiccandæ, aut aquarum alueis irrigandæ. Si hæc funeſta colluuies à cadauerum ſtrage & clade oboriatur, hæc humi recondenda protinus venient. Interim cùm hæc immanior & ferocior febris peſtilentis calamitas inſidiatur,

magiſtratus etiam in hoc totus eſſe debet, vt homines periti eligantur, qui pro ægrorum curatione loca comoda, & ad aliena profligandum neceſſaria cōparabunt, medicique & chirurgi experti huic difficili negotio complendo præficiantur. Etenim ſi teſtimonio Hippocratis oportet in omnibus morbis non ſolū ſeipſum præſtare opportuna facientem: ſed etiam aſsidẽtes & exteriora, quantó magis in hoc funeſto morbo omnia accuratius ſunt accommodanda. Nunc ad curationem venio, quæ octo præſidiorum generibus perficietur.

1. Victus ratione, quæ in hoc verſabitur, vt aërem alteret, & malignitatem depellat. Primùm cùm, authore noſtro Hippocrate in libro de flatibus aër ſit vitæ & morborum author, æger cane peius & angue, aërem impurum & vitiatum vitabit, fruetúrque puro, lucido, & ad ventos ſalubres vergente, qui ignibus luculentis, aut ſuffitibus pro varia cœli conſtitutione accommodatis emendabitur. Cibi euchimi non excrementitij, ſed authore Auicenna prima quarti tractatu quarto capite quarto refrigerantes, acidi, deſiccantes, putredini obſiſtentes, & malignitatem depellentes erunt. Primum gelatinę, cellata, preſſa, deſtillata, inſtaurantia,

hordea-

hordeata, panatellæ ex pane loto confectę & iuſcula ex carnibus vitulinis, & pullorũ præparata cóparabuntur, quibus admiſcebũtur ſucci citri, limonũ, arantiorũ, ſcabioſa, pimpinella, oxalis, bugloſſus, & ea quę ad peſtem profligandã faciunt. Cùm autẽ vires in hoc periculoſo affectu elangueſcunt, & ſenſim liqueſcunt, cibus paucus & frequentior eſt offerendus. Quantuis verò ſit deiecta appetentia ad cibum ſumẽdum cogendi ſunt ægri: quandoquidem teſtimonijs Arabum, qui vtiliter comedunt, ab huius morbi pernicię vindicantur. Qui febre diaria peſtilenti conflictantur, parco & pauco alimento ſunt fulciendi, ne ſudorũ impetus intercipiatur. Potus erit priſana ex hordeo, coriandro, ſeminibus oxalidis, citri, cardui benedicti, & cidoniorũ parata, addẽdo paucum acetum, quod ſua natura refrigerat, & putredini reluctatur, magisq; bilioſis quàm melancholicis eſt peculiare. Quamobrem victus refrigerás, & malignitatem depellens pro natura ægri, & cæli, quantitas pro viribus, ætate, & aëris conſtitutione inſtituetur. Præterea in hoc obnixè incumbendum eſt, vt in principio morbi à ſomno arceatur æger, qui omnino exitialis eſt, quoad inſidioſa veneni labes foras extrudatur,

Siquidem contra quorundam recentiorum opinionem ſomni tempore venenata qualitas intus remanet,& cordis ſubſtantiam promptius obſidet. Itaq; frictiones loco motus, & ligaturę dolorem adferentes decernendæ erunt, quæ hoc perniciosum virus intus deliteſcens foras euocabunt. Interim religio eſſe debet in porrigendis carnibus aſsis: Nam, authore Galeno, carnes aſſæ non ſunt offerendæ ijs, qui acuta febre laborant.

Gal. Comm. in li. de rat. vict. in morb. acut. cap. 17.

11. Malignitatem arcentibus & corroborantibus, quæ protinus ſunt porrigenda, antequam contagioſa qualitas cordis ſubſtantiam occupet. Quippe, authore Galeno libro tertio de præſagitione ex pulſibus, vbi venenata qualitas cordis ſubſtantiam obſidet, ægri deperditæ ſanitatis euadunt. Porrò alexipharmaca ſeu amuleta, quæ aëris peſtilentis contagia excutiunt, aut ſunt ſimplicia, aut compoſita, eorumque alia ſunt frigida, alia calida, quę aut intus ſumuntur, aut foris admouetur. Simplicia frigida cenſentur, aurum, argentum, acetum, bolus armenia, coriandrum, caphura, lapis bezoar, bugloſſus, borrago, myrobalani, ebur, ſemen oxalidis, nymphea, thamarindi, portulaca, granum tinctorium, ſuccinum, oxis Plinij, viola, coral-

lus,

lus,os è corde cerui,cornu vnicornis, hyacinthus, ſmaragdus, vniones, margaritæ, granata,fragmenta pretioſa, & terra Lemnia. Alia ſunt calida, acorus, ariſtolochia, abſynthium,amomũ,agaricus, allium, ambarum,angelica,ben vtrumq; biſtorta,calamintha,calandula, dictamnus, eupatoriũ, maiorana,balſamita,tormẽtilla, moſchus, ſcabioſa,rutha,valeriana,chamędris,pulegium,liſimachia,hypericum, myrrhis, ſaluia,abrotanum,carduus benedictus, galãga,cyperus,gentiana,meliſſophilum,myrrha,therebintina,ſpica nardi,nux moſchata,betonica,tapſus barbatus,ocimum,roſmarinus,marrhubium,caryophilum,cinamomum,cybeta, lignum aloës, & cortex citri calida, cuius ſuccus frigidus eſt. Alia ſunt compoſita, cuius coloniæ exiſtunt, conſeruę bugloſsi,violarũ,ſcabioſæ,nymphеæ,roriſmarini,cortex citri condita, radix eryngij condita, myrobalani conditi, zinziber & zurumbet conditum ab Arabibus celebratum,quod Zedoaria nuncupatur. Inter compoſita medicamenta principatum tenent antidoti, vt theriaca & mythridatium, quæ præſtantia & vtilitate cęteris prælucent.Sunt & aliæ, vt antidotus Ælij Gaij,qua vtebatur Cæſar, & in alia in theſauris Mithridatis reperta,quę ex cari-

carum pinguium, & nucis ſingulorum nu. 2. & foliorum ruthę nu. 20. & ſalis ſcrupulo dimidio componitur, hanc mirifice extollit Nicander. Quin etiam celebratur hoc ſeculo antidotus de ouo, quæ excipit ouum numero primo, ſublato albumine, per huius acumen croco impletum, ſub cineribus poſitum, & ad nigredinem decoctum, in puluerémq; redactum, radicis tormentillæ morſus diaboli, angelicæ, pimpinellæ, dictamni, Zedoarię ſingulorũ drachmas duas, theriacę vncias tres, miſceantur omnia cum aqua ſcabioſæ, & roſarum, & fiat electarium. Præterea ſyrupi peculiares proſtant apud officinas, vtpote è limonibus, ex acido citri ſucco, è ſcabioſa, è meliſſa, è bugloſſo, è borragine, ex oxalide, è pomis, acetoſus ſimplex, & oxiſaccharum. Liquores ſtillatitij ex ſimplicibus alexipharmacis comparantur, vt liquores ſtillatitij meliſſæ, ſcabioſæ, roſarum, cardui benedicti, & alij huiuſmodi.

Ex his omnibus componi poſſunt condita, electaria, tabellę, & pulueres, vt exẽpli gratia: Conditum extemporaneũ fingi poterit, ex conſeruarũ borraginis, bugloſsi ſingulorum vncia vna, boli armenij, terræ lemniæ, ſingulorum drachma vna, raſuræ eboris, ſpodij ſingulorũ ſcrupulis duobus, ſemi-

ſeminum citri, ocimi, pulueris diamargariti frigidi, ligni aloës, oſsis de corde cerui ſingulorum ſcrupulo vno, ſacchari roſati quantum ſufficit, fiat conditũ. Ad eundẽ ſcopum comparabitur electarium ex theriacæ veteris metrhidatij ſingulorum vncijs duabus, conſeruarum bugloſsi, oxalidis, corticis citri conditi ſigulorum vncia vna, boli armenij drachmis duabus, puluere radicum, zodoariæ, dictamni, pentaphilli, tormentillæ ſingulorum ſeſquidrachma, corallorum, raſuræ eboris, cornu cerui, ſantalorum ſingulorum ſcrupulis duobus, pulueris diamargariti frigidi, letitiæ Galeni ſingulorum ſcrupulo vno cum ſyrupo conſeruationis citri fiet opiata, vel parabuntur tabellæ ex hiſdem ſimplicibus alexipharmacis, cum ſaccharo aquis meliſſæ, & ſcabioſę diſſolutis & miſtis. Conditorũ & tabellarum drachmæ duæ, & antidoti drachma vna & dimidia, aut ſcrupuli quatuor cũ ſtillatitijs liquorib. aut ſyrupis ſupra cõmemoratis æſtate, & cũ vino hyeme exhiberi poſſũt. Sunt etiam quędam, quę foris admouentur, & malignitatem contagionis peſtilẽtis abigunt, vt ſacculi ex pulueribus alexipharmacorum cõpoſiti, olea hyperici, & è ſcorpionibus, & pomũ odoratum. Tamen ſtudioſe obſeruandum eſt

quod ad prçcautioné cũ vino, aquis ſtillatitijs & ſyrapis, cùm febris vrget, ſyrupis aut aquis ſtillatitijs, non cum vino ad augendum febris incendium inſtituantur. Quinetiam theriaca, aut mithridatium cũ liquorib. permiſta, et ad præcautionem, & ad curationé regioni cordis vtiliter & cōmodè admoueri poſſũt. Siquidé febri hecti cę peſtilenti alexipharmaca ſumpta, & admota, diariæ eadem & ſudores & vrinas mouentia & huic quæ humiditates cordis depopulatur, omnia alia prçſidia citò & tu- tò opitulantur. Tamen vt peſtis, authore Galeno, ſine febre, vel cũ febre graſſatur, ſic febris cum peſte epidemicus, & ſine peſte peculiaris & minus perniciofus contrahitur.

Lib. 3 Epid. ſect. 3.

111. Minuentibus humorem maligna qualitate, aut quantitate exuperantem nullis datis inducijs, quod hic morbus ſit effrçnatus, & præceps, inopinatasq; inſidias prę ſe fert. Galenus enim lib. 10. de different. feb. docet ſtatim corpus repurgandũ eſſe, antequam vires labaſcant & corruant, & febris peſtilentis virus cordis ſubſtantiã occupet. Medicamentorũ porro natura pro humoris peccantis conditione, quantitas pro viriũ robore corporis, humoris & cœli conſtitutione, vtendi modus pro humoris

motu

motu ritè pręſcribetur,ſemper additis his, quę alterant, & malignitatem propellunt. Medicamenta autem peculiaria erunt,caſſia fiſtularis,manna, thamaryndi, myrobalani, rheumbarbarum,agaricus, catapotia ruffi, è fumaria, aggregatiuę, catholicum & confectio hamech, aliaque eiuſmodi cũ aquis meliſſæ,ſcabioſę, cardui benedicti, vel decocto ſarſę parillę, cynæ, ſeminum cyori & cardui benedicti infuſa, vel diſſolu ta: addendo ſyrupi è ſcabioſa, vel è limonibus, vel è pomis ℥.s. vel drachmas6.boli armenij ſcrupulum dimidiũ. Hoc videtur apertè contra multorum opinionem confirmaſſe Galenus lib. 5. Method. cap.12.cũ ſcribit febre peſtilenti correptos exſiccationem poſtulare, corpuſque potione, aut vomitu purgandum eſſe.Cùm autẽ natura humorum corruptorum portione leuatur, reliquias humorum pernicioſorum expeditius edomat, tuncque puſtulę vt plurimum efflorescunt, ſicque omnes ſalui euadũt. Auicennas huic ſententię aſtipulatur prima 4. tract. & cap. eodem, cũ prodidit febrem peſtilentem deſiccationem, phlebotomiam, & ventris ſolutionem ad verã huius curationem requirere. Quod verò Hippocrates docet lib. 3. Epid. quoſdam alui profluuio perijſſe, de alui profluuio

ſymptomatico & colliqueſcente hic locus intelligendus venit, cùm eodem lib. ſect. 3. declarat aliquos per alui turbationem tempeſtiuamque excretionem vrinarũ ſanitati reſtitutos fuiſſe. Sed quidam obijciunt venenatam qualitaté poſt apparitioné bubonem ad internas partes vi medicamẽti elici poſſe: Huic incõmodo facilè occurrere licebit, ſi buboni emplaſtrum attrahens, vt ex ammoniaco, galbano, oppopanace, & theriaca concinnatum, & cucurbitulæ admoueantur. Adde quòd maligni humores ope medicamenti & robore naturę foras extruduntur, hoſteque ſic profligato nullum periculum expectandũ eſt. Interim conſilium Hippocratis altâ mẽte repoſitũ eſſe debet, vt quò natura vergit, eò ducentur humores. Si enim ſurſum tẽdat humor, vomitũ cientibus purgabitur: ſi in inteſtina deuoluatur, aluus clyſteribus erit ſollicitanda.

IIII. Vacuantibus ſanguinem, vbi corpus eſt plethoricum, & vires non reclamant, vt cõfirmant Hipocrates lib. 4. acutorum Galenus lib. de curand. rat. per ſanguinis miſsionem: & Auicennas prima. 4. præſertim cũ ab aëre corrupto originẽ ducit. Tamen Galenus in lib. de ſuccor. bonit. videtur improbare ſanguinis miſsionem,

quæ

quę in difficili annona à cibis cacochimis, humorũ corruptella, & magna viriũ infirmitate naſcitur. Etenim cũ humores non ſolùm in cordis ſubſtantia, ſed in toto corpore nimiopere exuperant, viriumque infirmitas ſimul conſequitur, ſanguinis miſſio parum tuta eſſe videtur. Quod verò nõnulli recentiores ſibi perſuadẽt ſanguinis miſsionem exagitare humores, & eoſdem per vniuerſum corpus diffundere, tantùm equidẽ abeſt, vt vacuatio humores impellat, & effundat, vt à corde & genere venoſo virus ſtatim & confertim detrahat. In principio febris vena eſt pertundẽda, antequã venenata pernicies cordis ſubſtantiam occupet, affectus ferocior euadat, & vires ſupra modũ elangueſcant. Auicen. 1. 4. tract. 4. cap. 10. in exanthematum & ecthymatũ curatione à ſanguinis miſsione ante 4. diem auſpicandum eſſe ſcribit: quòd tunc tẽporis efferueſcit ſanguis, & exanthemata nondum ſe in apertum dederũt. Quamuis ſi corpus eſt plethoricũ in ſignis ſit ſanguinis efferueſcẽtia, exanthemataq; integrè non eruperunt, rurſus parca manu neceſsitate vrgente ſanguis erit mittendus. Cæterùm elidẽda erit vena habita ratione partiũ in quibus extuberant bubones, vt ſi pone aures emergant, cephálica; ſi ſub

axilla mediana, ſi in inguine ſaphena pertundetur. Cùm verò puſtulæ ob copiam & efferueſcentiam in cute effloreſcunt, mediana vel baſilica ſecabitur, vt natura ſanguinis maligni portione leuata in reliquias expeditius incumbat, impuritatemque venenatam ad cutim excutiat. Hæc tamen ſanguinis miſsio non videtur eſſe inſtituẽda poſt exanthematum eruptionem, niſi ob ſanguinis copiam & excandeſcentiam febris inualeſcat. Cùm venenata qualitas, ſpiritus, aut ſolidas cordis partes obſidet, repudianda eſt vacuatio.

V. Præparantibus humorẽ vel pituitoſum, vel melancholicum, vel bilioſum peculiaribus ſubſidijs, vt obſtructione ſublata ꝓtinus miteſcat affectus. Nam cùm humorũ copia obſtructionem pepererit, hæc vti in alijs affectibus expedienda venit, quò natura humores peccantes celerius excernat aut medicamentis facilius cedant. Igitur cùm humores bilioſi obſtrũctionem inuehunt, ſyrupo è cichorio ſimplici, & acetoſo ſimplici cum aquis bugloſsi, oxalidis & eupatorij apparabũtur. Cùm verò humor melancholicus id vitij inflixerit, ſyrupi è fumaria, è lupulis, è bugloſſo cũ aquis meliſſæ, ſcabioſæ, & cardui benedicti mirificè opitulabuntur. Præterea cum retorridi & ſerui-

ſeruidi euadunt humores, alterantibus, & malignitatem depellentibus ſunt obtundendi, vt ſyrupis è limonibus, violaceo, è bugloſſo, ex oxalide ſemper additis peculiaribus alexipharmacis. Vnde Arabes legitimè & oportune inſtituũt aquam frigidam, & refrigerantia ſubſidia ad extinguendum caloris incendiũ, in duobus primis diebus ante ecthymatõ & exanthematõn eruptionem. Cùm verò poſt tres dies incipiunt efflorefcere, parum tuta ſunt alterantia & refrigerantia, quòd humorem peccantem in partibus internis non ſine magno diſcrimine retinerent, eorumque ad cutim eruptionem remorarentur.

Vrinas,& ſudores cientibus,cùm eò feruntur humores, veluti in diaria peſtilenti,quę ſudorum eruptione ſoluitur.In alijs verò febris peſtilētis differentijs vrinas & ſudores mouentia ſunt contra recentiorũ quorũdam opinionem parum tuta, niſi eò vergat natura, & meatus ſint aperti. Quòd autem apud magnos authores, pori cutis aperti,& aſtricti probantur,& damnantur: qui quidem in aëre corrupto ſuſpecti eſſe debẽt: quandoquidem expiratio venenata non ſolùm per os,ſed per arterias ad cutim pertingentes in cordis arcẽ obrepunt, vt teſtis eſt Galen.lib.1.de differ.feb.cap.4. VI.

K

Si verò humor malignus in corpore delite-
ſcat,pori cutis aperti non improbantur,qđ
humores mali effectrices expeditius efflu-
unt,ægrique citius liberantur.

VII. Exanthemata, ecthymata bubonem &
carbunculum ſanantib. quæ febres peſti-
lentes ſæpenumero comitantur. Primùm
exanthemata & ecthymata ex bile, aut ſan
guine efferueſcente profecta graſſantur vt
plurimũ poſt conſtitutioné auſtralem ve-
re potius,quàm hyeme, & aliquãdo autũ-
no propter humorum malignitaté, aggre-
diunturq; frequẽtius calidos & humidos,
pueros & adoleſcentes, rarius iuuenes, &
rariſsime ſenes,curanturq:peculiari victus
ratione, alexipharmacis minuentib.vacuã
tibus,accelerantibus,ſanantib. & ſympto-
mata depellentibus.Victus ratio pro varijs
exanthematũ tẽporibus varie inſtituetur.
Nam authore Auicen. 1.4.tract.4.cap.10.in
duobus primis diebus ad reſtringendam
ſanguinis efferueſcentiã debet eſſe refrige
rans: deinde tẽperatus ſtatim eligendus,
aut induſtria præparandus eſt, ne frigidior
poros occludat, & exãthematôn eruptio-
nem remoretur. Alimenta porrò debent eſ
ſe in principio refrigerantia ad caloris ex-
tinctioné, & ad robur leniter aſtringentia,
& circa exanthematon eruptionem poſt
retu-

retuſam efferueſcentiam non ita refrigerantia, nulloque modo aſtringentia decernenda veniunt. Præterea victus initio tenuis eſt inſtituendus, qui tamen in pueris ob exuperantem calorem innatum, & continuam reſolutionem paulò vberior & frequentior præbebitur. In materia venenata alexipharmaca ſunt permiſcenda, cuius generis ſunt ſucci citri, limonum, ſemina oxalidis, & ocymi, mali citrij, folia bugloſſi, borraginis, pimpinellæ & violarum. Quinetiam alexipharmaca ſumpta & admota iam commemorata ſtatim ad malignitatem diſcutiendam ſunt præſcribenda. Cùm verò corpus magna humorum impuritate ſordeſcit, minuentia & mitia medicamenta ſtatim ſunt offerenda, antequam excandeſcat affectus. Id genus ſunt leues clyſteres, aut blanda medicamenta, veluti caſsia, manna, & rheumbarbarum. Valida enim medicamenta nimiopere calfacerēt, atq; immoderatū alui profluuium non ſine ægri diſcrimine proritarent. Poſt minuētia pharmaca, ſanguinis miſsio, teſte Gal. lib. 6. Epid. cōment. 6. protinus tentāda eſt, quia natura portione ſanguinis leuata reliquias expeditius edomat, à ſæuioribusq; ſymptomatib. vindicatur. Interim quātitas ꝑ viribus ægrotātis,

tẽperamento,habitu & ætate,alijsq́;coindicationib.detrahetur. Nõ videtur autem reiteranda eſſe vacuatio, niſi exuperãs ſanguinis copia,& incendiũ id ſuadeant, ſymptomatumq́; feritas vrgeat.Cæterũ his legitimè & tempeſtiue adminiſtratis acceleranda ſunt exanthemata præſidijs,quę materiam ad cutim excutiunt & maturãt, extincta prius ſanguinis efferueſcentia.Nam antequã efflorueriũt in cute exanthemata, ſanguis excandeſcit, qui alimentis refrigerantibus,& remedijs refrigerantib.& leniter aſtringentibus obtunditur, cuiuſmodi ſunt ſyrupi è granatis,è ribes, & ex acetoſitate cytri.Ad cutim verò euocant,quæ vrinas & ſudores mouent,celebranturque ab Arabibus in hoc negotio, decocta lentium excorticatarum,tragacanthæ, ficuũ & laccæ. Maturant aũt ſuffitus & fotus ex malua,althea,floribus chamæmeli,meliloti,anethi & violarum, & furfuribus tritici cõparati,quos Rhaſes in veſiculis reponit, & maturãdis exanthematib. admouet. Poſtquam cocta fuerint,poſt 7.diem acu aurea, vt docet Auicen.ſunt rumpenda,ne ſanies diutius retẽta altius ſerpat, & partes ſubiectas cauet.Deſiccabuntur è veſtigio poſt apertionem puluere aloës,myrrhę, thuris, & terræ Lemnię.Symptomata teſtimonio

Exanthematũ & ecthymatũ curatio.

Auicen.

Auicennæ comitantur exanthemata, veluti prurigo, quæ poros aperiētibus & detergentibus demulcetur. Sunt etiam quędam partes, quæ conflictantur, vt gula, pulmo, oculi, nares, & inteſtina, aluiq; profluuiū conſequitur. Hæ aūt ſic ab exanthematôn iniuria vindicabuntur, vt gula gargariſmis, decoctionis roſarum, rhois, & myrtillorum, addendo dianucon, & diamorrhó, pulmo linctu, ſyrupis è papauere, & roſis ſiccis, oculi, collyrijs, aquæ roſarū, aut decoctionis rhois, & ſumach, addendo collyrium albi rhaſis, & tātillū croci, nares odoramentis aceti, aures oleo roſato, pauco aceto, & glaucio, & inteſtina clyſtere ex decocto roſarū, rhois, ſumach, orizæ, & oleo roſato cōpoſito. Sequūtur ordine bubo & carbunculus, qui ſimul aut ſeorſum erumpunt, febribusq; malignis, & peſtilētibus, vt docet Auicenn. ſuccedunt, et aliquando autore Gal. febres prægrediuntur, aliquādo conſequuntur, præſertim carbunculus, qui in regionib. calidis frequentius quàm bubo graſſatur. Docet aūt hic lib. 6. Epid. comment. 29. febres peſtilentes à ſymptomate nomen ſortiri, et ſic poſt carbunculū oboriri. At lib. 14. Method. apertè etiā prodidit febres peſtilentes ante carbunculum excitari. Siquidem contingit, vt vires ve-

getę, & validæ humoris venenati portio-
nem in partes externas depellant, carbun-
culusq́; ſtatim emergit, breuiq́; tẽporis ve-
ſtigio pernicioſa qualitas ita inualeſcit, vt
febrem pariant. Cùm verò ſunt imbecillæ
& effœtæ, ſtatim primo veneni inſultu fe-
bris accenditur, carbunculusq́; ſe poſtea
profert. Idcirco bubo ad claſſem inflamma
tionum à Galeno relatus, & carbunculus à
ſanguine craſſo & retorrido genitus, ean-
dem victus rationem, alexipharmaca mi-
nuentia, & malignum humorem, vt in fe-
bre peſtilenti vacuãtia non diſsimilia, ſed
tantùm ſubſidia peculiaria poſtulant. Non
equidem viuendi leges & pharmaciam v-
niuerſalem, niſi ob ſymptomatum atroci-
tatem immutant. Sed quia non pauci con
tendunt poſt apparentia bubonis & carbũ
culi veſtigia ſanguinem minimè mittendũ
eſſe, tutioremque ſudoribus proliciendis
locum patere, hãc quęſtionẽ ſic breuiter di
rimendã eſſe cẽſeo. Si ſanguis in principio
detractus eſt, ante bubonis & carbũculi e-
ruptionẽ, aut manifeſta ſecuritatis indicia
ſe ꝓferunt, aut vires elangueſcunt, aut inſi
gnis adeſt impuritas, non videtur eſſe vena
elidenda, ſed carbunculus & bubo alexi-
pharmacis intus ſumptis & admotis pecu
liarib. remedijs oppugnabũtur. Si verò cũ
magnę

magno incẽdio ſanguis exuperat, febrisq́; ſæuiſsimis ſtipata ſymptomatib. poſt apparentẽ bubonẽ & carbunculum immaniter excruciat, viresq́; adſint robuſtæ, omnium medicorũ iudicio ſanguis venit detrahẽdꝰ ꝗ natura leuata reliquias minori negotio euincit, cor ad emunctoria venenatã qualitatẽ ſimul cũ ſanguine ꝓpellit, feraq́; ſymptomata ſimul miteſcunt. Quod cõfirmauit Gal. lib. 10. Meth. c. 10. cùm prodidit ad carbunculi curationẽ, ſanguinẽ ad lipothimiã mittendũ eſſe, vt putredo & incendiũ imminuantur. In hoc negotio non videtur eſſe, cõtra quorumdã opinionem verenda exagitatio. Quippè ſi maligna ſubſtantia circa cor inhæreſcit, nulla per ſanguinis miſsionem conſequetur exagitatio, & ſi à corde, aliarumq́; partium robore in partes externas cõmode extrudatur, ſine vllo exagitationis detrimento belle & proſpere hoc ſuccedet. Quod præſtandũ eſt cùm vires ſunt vegetæ, plethora adeſt, incendiũ vrget, ſymptomataq́; anxie ſollicitant. Vbi verò elangueſcunt vires, inſignisq́; obrepit impuritas, pauciq́; ſpiritus ſuperſunt, ſanguis nõ videtur eſſe exhauriẽdus, ne ob totam ſpirituum purorum iacturã inopinata mors immineat. Quò enim maior deliteſcit impuritas accedente viriũ infirmitate,

Curatio bubonis & carbunculi.

tantò minor ſanguinis euacuatio tẽtanda eſt,qua ſpiritus pauci ſimul exhalãt. Quocirca in magno incendio, in exuperãte ſanguinis copia,in inflãmationib. partiũ principum,vena eſt potius reſignanda in principio,quàm artis ope ſudores proliciendi, Nam in principijs morborũ,in virib.copia oppreſsis, in maligna qualitate, in partiũ principum inflãmationib. præſentiſsimũ cenſetur eſſe remediũ ſanguinis miſsio. Vacuatio verò, quæ fit beneficio ſudorum in principijs morborũ,in obſtructionib.in inflammationib.in copia obruente, in maligna qualitate partẽ principẽ obſidẽte, ante obſtructionẽ expeditã, et exhauſtã humorũ peccantiũ colluuiẽ eſt ſuſpecta,maximè cũ pori ſunt obſtructi, naturæq; motus eò nõ inclinat. Sudores equidẽ mouentiũ vices ſupplere felicius poſſunt bezoardica ſeu amuleta intus ſumpta cõmemorata, & accõmodata præſidia buboni et carbunculo admouenda,quæ poſtea ſequentur. Nã ſola remedia ſudores cientia humores exagitarent,& per vniuerſum corporis habitum ſparſim diſpergerent, certoq; naturæ conatui obſiſterẽt, niſi eiuſdẽ motus foras huc atq; illuc vergeret,vt apparet in exanthematib.ecthimatibus,& febre peſtilenti diaria.In curando verò bubone attrahẽtia

&

& mollientia ab Arabibus probata, cœpę cum theriaca coctũ et admotũ, cucurbitulæ, hirudines, maturantia & cauſticum ſeu abſciſsio cõmendantur. Poſt apertionẽ bubõiș vlcus detergebitur, et cicatrix inducetur, nõ alia methodo, quã quę in alijs vlceribus obſeruatur. In obliterando verò carbunculo celebrantur refrigerantia, et diſcutientia, attrahentia: veluti cucurbitulę, hirudines, anus galli admotus, inciſiones altius penetrãtes, cauſticũ cruſtã inducens, cruſtam adimentia ex butyro recenti, & vitello oui cõparata: deinde detergentia aliorum vlcerũ more ſenſim inſtituenda. Sola reprimentia buboni et carbunculo impoſita, ſunt prorſus abdicanda, ne virus intrò cõpellant. In ardore aũt carbunculi leniendo circa partes vicinas refrigerantia, ſicuti oxycratum, et vnguentum nutritum cutius admouentur.

Symptomata demulcentibus, vt delirium, carum, ſyncopem, deiectam appetentiam, vomitum, alui profluuium, & extremarum partium frigiditatem. Deliriũ profligatur cliſteribus, oxyrhodino fronti & ſuturæ coronali admoto, aut pane cum ſeminibus papaueris albi, lactucę et roſarum permiſto, & in principio adhibito; vena frontis ſecta, frictionibus ſingularum par- VIII.

tium,& hyrudinibus naribus affixis. Carus clyſteribus acrioribus, ſcapulis admotis, ligaturis dolorem infligentibus, ſinapiſmis & veſicatoris ſuperiori parti colli impoſitis abigitur. Syncope verò adimitur, vbi contrahitur aëre corrupto, ſi mutetur cœlum, aut ſuffitibus emendetur aër: Cùm autem à malignis vaporibus proficiſcitur, alexipharmaca intus ſumpta, & epithemata cordi, hepati, & teſtibus admota rite inſtituuntur. Appetentia deiecta propulſabitur cibis appetitum proſtratum ſuſcitantibus, intemperiem alterantibus, & putredini reſiſtentibus, cuiuſmodi ſunt gelatinæ, conſumpta, inſtaurantia, ſuccis limonum, cytri & arantiorũ ſimul perfuſis. Si humores in ventriculo cumulatius congeſti id mali protulerunt, clyſteres iniecti probantur, aut ſi nauſeam mouerint, vomitu, vt placuit Auic. ſunt excernendi. Cęterum ſi vomitus vrget, cõpeſcendus venit, præſertim cũ vires fatiſcũt, malignaq́; qualitas iã excreta eſt. Vomitum autem ſedantia ſumpta, & admota regioni ventriculi iam ſupra cõmemorata hoc negotium fœliciter præſtabunt. Alui profluuiũ, quod à vehementi incendio colliqueſcẽte cauſas trahit, refrigerantibus ſumptis, & clyſteribus aſtringentib. & robotantib. admotisq́;

epithe-

epithematib. regioni ventriculi, & hepatis ſuperponendis ſedabitur. Cũ extremarum partiũ frigiditas originẽ ab inflãmatione ducit, venę ſectione, alterantib. ſumptis & admotis tolletur. Si verò calor imbecillus huius mali cauſam dederit: cibi euchimi multũ & citò nutrientes, veluti gelatinæ, conſumpta & inſtaurãtia ſępe & parũ ſunt exhibẽdi. Reliquorũ ſymptomatũ curatio ex præcedentib. permiſtis ſemper bezoardicis petenda eſt. Supereſt peſtis præſeruatio, quę in legitima & tẽpeſtiua victus ratione alexipharmacis, & pharmacia cõſiſtit. Primum viuendi leges verſabuntur in decenti qualitate, quantitate, vtendi modo & occaſione ſumendorum, admouendorũ educendorum, & faciendorum, quæ Hippocrates ad aërem, laborem, cibum, potũ, quietem, ſomnum, vigiliã, & omnia mediocria retulit. Cũ aër ſit vitæ noſtræ author, & omnium morborum ſeminarium eligẽdus venit purus, aut ſi impurus neceſſario obtingit, ſuffitibus accõmodatis alterabitur. Qui degunt in aëre impuro & corrupto, veſtib. ſerico potius quã lana contextis induantur, ſi facultates ſuppetant. Cibi erunt pauci potius quàm varij, euchimi nec auara, nec liberaliori manu ſumpti, benè dentibuş contriti, hora conſueta, &

diu poſt exercitium ingeſti. Vitandus erit cibus, qui moleſtã ventriculo grauitatẽ, & potius qui nauſeã adfert. Vino vtendũ erit oligophoro, qđ à Rhaſe in regione æſtuoſa, & cœlo calidiore dãnatur, & prorſus interdicitur. Interim inædia et intẽperantia in conſtitutione peſtilenti obnixe fugienda erunt. Motus debet eſſe mediocris, qui calorem innatum excitat, excrementa depellit, & cõcoctionẽ iuuat, nullus cruditatem, immoderatus imbecillitatẽ & humorum exagitationẽ inuehit, in aëreq; impuro peſtis contagia própius ingenerat. Sõnus mediocris concoctionẽ, paucus cruditatem profert. Venus cane peius & angue vitabitur. Affectus omnes ſunt parum tuti, niſi ſola lætitia, quæ calorẽ innatũ recreat & excitat. Ira enim excandeſcentiã & humorum exagitationẽ, triſtitia ſpirituũ con ſumptionẽ adfert. Sequũtur alexipharmaca ſuprà cõmemorata, veluti theriaca, mithridatium, confectio ex ouo, è iuglandib. ficubus, et rutha, quæ neceſsitate vrgente ſumenda erunt. Reſtat pharmacia, quæ cacochimis tantũ congruit, qui catapotia peſtilẽtialia per interualla deuorare poterũt. Qui plethora laborant, aut extenuante victus ratione, aut ſanguinis miſsione indigent. Arabes cauſticũ alicui parti impoſitũ com-

commendant. Satis de febre peſtilenti dictum eſt, nunc de ſudore británico differendum venit, cuius integra curatio tria remediorũ capita cõplectitur, vtpote legitimã victus rationẽ, accommodatũ bezoardicorum vſum, opportunã & tempeſtiuã ſudorum extractionẽ. Victus tenuis primo loco inſtituetur, ne liberalior frugiferã ſudorũ eruptionẽ intercipiat. Si aũt vires vegetæ ferre poſſent, ab omni cibo interdicendi eſſent ægri, ne eiuſdem occurſu naturæ motus interrumpatur. Tamen quia hoc effrænato affectu correpti, ſtomachi, & capitis dolore feruido cruciantur, ſitiq́; moleſta importunitate anxiè diuexantur: huic demulcendæ ptiſana & ſyrupis è limonibus, è granatis, violaceo, alijsq́; eiuſmodi ſuccurrendum erit. Cũ verò pernicioſa humorum illuuies cor labefactet, & obterat, alexipharmaca in febre peſtilenti tradita cõmodè exhibebuntur. Cæterũ ſedula debet eſſe cautio in eliciendis ſubdorib. qui quidem ſi ſubſiſtũt, repente è medio tollitur: ſi vberius effundantur, fœtido ſudore exoluitur ęger. Quocirca in dignoſcendis viribus pulſus tãquã certiſsimus teſtis eſt exacte perpendendus, qui ſi languidus appa ret, exuperans ſudoris profluuiũ artis præſidijs compeſcendum venit. Aër enim re-

Sudoris Britannici curatio.

frigerans induſtria apparandus, molliquè veſte contegendus erit æger, cuius ſiniſtrę mămæ epithema, & cataplaſma ex roſis, ſumach, rhoe: & palmulis comparatū ventri inferiori adſiſtendam ſudorum eruptionem ritè admouebuntur. Vbi verò ſudor ſupprimitur, copioſioribus ſtragulis vtendum erit, calidior aër inducetur, ſomnus cōciliabitur, ſyrupi ſudoré cientes exhibebuntur, & clyſteres iniicientur. Non diſsimili modo accidit in hac febre, vt in ſyncopali ab Arabibus minuta dicta, in qua propter humorum tenuitatem & reſolutionē periclitantur ægri. Ab hac etiam non multum differt febris cardiaca, cuius Celſus & Græci recentiores meminerunt. Quamobrem in hoc perpetuo incumbēdum eſt, vt admotamanu carpo pulſus èxploretur, viriumque robur certo perpendatur, & mediocre adſit ſudorum profluuium. Vt hoc aſſequi liceat hoc morbo correpti in lecto continebuntur, pedes & manus quantum fieri poteſt ob ſudorum ſuppreſsionē neutiquam iactabunt à noxijs animi affectibus arcebuntur, in ſpem proſperæ valetudinis erigentur, gelatinis inſtaurantibus, & hordeatis fulcientur, ſi inædiam propter virium infirmitatem ferre nō poſſunt, ptiſana ad ſedandā ſitim vtentur. Celſus in cardia-

co af-

eo affectu, niſi neceſſe eſt non eſſe feſtinandum ad vinum, cenſet. Odores, qui à Græcis & Arabibus ad re ſarciendam ſpirituum iacturam commendantur: huic affectui ſupra modum conferre poterunt, cuiuſmodi ſunt aqua roſarum, acetum, vinum & ſantala. Interim etiam alexipharmaca oportune inſtituantur: niſi equidē hæc dextre adminiſtrentur, ægri aut ſunt deperditæ ſanitatis, aut in eundem affectum ſæpe relabūtur, vt cronica Anglorum apertè declarāt.

Quare methodicam febrium curationē ſigilatim perſtrinxi: nunc eodē ordine explicandum eſt, quibus viuendi legibus, qualibus, & quantis præſidijs, paucis, vel pluribus, vna vel recidiua vice repetitis, quomodo, per quē locum, & quādo morbi ſingulārum partium ſunt profligandi.

ERRATA

Pag.13.lin. 23.pyrotechnia. pag.46. 16.liberalius cænata poſt interiit vitabitur. pag.77. 3. ſphacelismo. pag 82. 13. tenuans. pag. 87. 27. formabuntur pag. 98. 10. febresq;. pag. 107. 24. chamedris. pag. 108. 1. hiera diacolocyntidos.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE